

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

AN EFFECTIVENESS OF ECO – TOURISM POLICY TOWARD QUALITY OF LIFE

: A CASE STUDY OF BANGNAMPHUNG SUB – DISTRICT ADMINISTRATIVE

ORGANIZATION, PHAPRADANG DISTRICT, SAMUTPRAKARN PROVINCE

โดย

นางสาวภัทริรา วัฒนชาติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาบูรณาการนโยบายสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

พ.ศ. 2553

วิทยานิพนธ์

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อ
คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล
บางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

An Effectiveness of Eco-Tourism Policy Toward Quality of Life
: A Case Study of Bangnamphung Sub-District Administrative
Organization, Phapradaeng District, Samutprakarn Province

ชื่อนักศึกษา

นางสาวภัทริศา วัฒนชาติ

รหัสประจำตัว

514023

สาขาวิชา

บูรณาการนโยบายสวัสดิการสังคม

ปีการศึกษา

2552

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และสำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา ได้ตรวจสอบและอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2553

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณราย แสงวิเชียร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัตติยา กรรณสูต)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ภูซงค์ เสนานุช)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(รองศาสตราจารย์นิภา ส.ตุ้มรสสุนทร) จากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

วิทยานิพนธ์	ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
	An Effectiveness of Eco-Tourism Policy Toward Quality of Life : A Case Study of Bangnamphung Sub-District Administrative Organization, Phapradaeng District, Samutprakarn Province
ชื่อนักศึกษา	นางสาวภัทริรา วัฒนชาติ
รหัสประจำตัว	514023
สาขาวิชา	บูรณาการนโยบายสวัสดิการสังคม
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การวิจัย ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบด้วย กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำตำบลบางน้ำผึ้งที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง จำนวน 172 คน และผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง รวมทั้งสิ้น 10 คน คือ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ปลัดกองจัดการบริหารส่วนตำบล บางน้ำผึ้ง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และกรรมการตลาดน้ำ บางน้ำผึ้ง

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภายในชุมชน และมีรายได้เฉลี่ย ไม่ต่ำกว่าสองแสนบาท/ปี ประกอบอาชีพในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมานานมากกว่า 4 ปี

กระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มาจากจิตใจแห่งการอนุรักษ์ธรรมชาติที่ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนบางน้ำผึ้ง

อันเนื่องมาจากความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ไม่ได้มุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลักเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

กระบวนการดำเนินนโยบายเริ่มจากการจัดเวทีประชาคมในตำบล แล้วนำความคิดเห็นของประชาชนไปกำหนดเป็นเป้าหมายและยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากนั้นทำการขับเคลื่อนนโยบายโดยการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และจัดสรรงบประมาณสนับสนุน รวมทั้งใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารนโยบาย ประสิทธิผลของนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) รายได้ของผู้ประกอบการ 2) ความมั่นคงของอาชีพ 3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 4) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน 5) การศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม และ 6) ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อนโยบาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.887 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในภาคส่วนของประชาชนอย่างเต็มที่ อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนภายในชุมชน ในด้านการประชาสัมพันธ์ จึงทำให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นที่รู้จักของผู้คนอย่างรวดเร็ว ทั้งการเดินทางที่สะดวกสบาย ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร มีผลให้มีผู้คนจำนวนมากสนใจมาเที่ยวชม จับจ่ายซื้อของภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จนเกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงนโยบายให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น อบต. ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่สีเขียวในตลาดบางน้ำผึ้งให้มากขึ้น ควรมีนโยบายติดตามและประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ ควรจัดการประชุมร่วมระหว่างผู้ค้าขายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง กับผู้นำ อบต. บางน้ำผึ้ง เพื่อวางแผนการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งการค้าที่เป็นที่รู้จักมากขึ้น ควรส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งให้มีความหลากหลายทั้งผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการพัฒนาอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการกระตุ้นและสร้างลักษณะนิสัยของผู้ค้าให้มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ ๆ เพื่อพัฒนาตลาดน้ำให้มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ในด้านบุคลากรควรมีการเพิ่มตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดน้ำ ควรเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนให้รัดกุมยิ่งขึ้น ควรมีการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากยิ่งขึ้น เช่น ตู้เบิกเงินอัตโนมัติ (ATM) ห้างน้ำ ถังขยะ เพราะเป็นการบริการที่นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงทางเท้าให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากขึ้น

Thesis Title An Effectiveness of Eco-Tourism Policy Toward Quality of Life
: A Case Study of Bangnamphung Sub-District Administrative
Organization, Phapradaeng District, Samutprakarn Province

By Miss Pattira Watthanachart

Identification No. 514023

Degree Master of Social Work (M.S.W.)

Major Integrated Social Welfare Policy

Academic Year 2009

ABSTRACT

This research have the objectives to study the procedures and effectiveness of the eco-tourism promotion policy towards life quality of community residents under the administration of BangNamPhueng Sub-district Administrative Organization, PhraPradaeng District, Samutprakarn Province. It also provided the guidelines and further suggestions for the improvement of the eco-tourism promotion policy affecting the quaiity of life of people in BangNamPhueng Sub-district.

The samples of this study consisted of 172 entrepreneurs in BangNamPhueng Floating Market, who gained the benefits from the conservation tourism promotion policy of Bang Nam Phueng Sub-district Administrative Organization and 10 stakeholders being engaged in the conservation tourism promotion policy of BangNamPhueng Sub-district, that is, the chief executive and the permanent secretary of BangNamPhueng Administrative Organization, the officers following the eco-tourism promotion policy including the committee of BangNam Phueng Floating Market.

The research results revealed that the most samples obtained the bachelor's degree. Most of them worked in the community and gained the average income in the amount of at least Baht 200,000 per year. Most of them have been working in BangNamPhueng Floating Market for over 4 years.

The procedures for the eco-tourism promotion policy of BangNamPhueng Sub-district Administrative Organization was derived from the environmental conservation spirit, encouraged by King Bhumipghol, of people in BangNamPhueng Sub-district, who wanted not only to satisfy the tourists but also to maintain their own cultural and traditional uniqueness and local wisdom.

The procedures were begun with the civil society forum organized in the sub-district. The brainstormed opinions of the local people were then determined as the target and strategy for the eco-tourism promotion. After that the objectives and targets of the policy were discussed among the officers of the Sub-district Administrative Organization to allocate the budget. The good governance was used in the policy management. The effectiveness of eco-tourism promotion policy affecting the life quality of local people in the following aspects: 1) Income of the entrepreneurs; 2) Occupational Stability; 3) Safety of Life and Property; 4) Nature and Environment of Community; 5) Education, Religion, Art, Culture; and 6) Good Relationship in Family. Most samples were satisfied relatively with the eco-tourism promotion policy, as the average of 3.887. Therefore, the public participation was very supported not only by the local people but also by the private sector in the community in terms of the public relations. As such, BangNamPhueng Floating Market became well-known to the tourists in a short time due to the travel convenience and ideal location, which is not so far from Bangkok. Thus, the community economy of BangNamPhueng Floating Market was constantly developed.

Concerning the suggestions to improve the effectiveness of the policy, the Sub-district Administrative Organization should enhance the public participation for the improvement of the green zone of BangNamPhueng Floating Market. The eco-tourism promotion policy should be followed-up and evaluated systematically. The meeting should be held between the entrepreneurs in BangNamPhueng Floating Market and the leaders of the Sub-district Administrative Organization so that the strategic plans on public relations can be determined. In addition, the products of BangNamPhueng Floating Market should be more developed in terms of the variety whereas the local entrepreneurs should be motivated to gain the leadership and creativity. In terms of the manpower, more staffs should be assigned to support the growth of BangNamPhueng Floating Market. At the same time, the measures for the safety of life and property should be increased. Furthermore, the facilities e.g. Automatic Telling Machine (ATM), toilets, bins etc should be more provided while the path should be expanded to support the increasing amount of tourists.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างสูงจากคณะกรรมการสอบป้องกัน วิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.จัตติยา วรรณสุต ประธานกรรมการ อาจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.ภุชงค์ เสนานุช กรรมการ และรองศาสตราจารย์ นิภา ส.ตุ้มรสุนทร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการแนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างจริงจัง โดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงาน รวมทั้ง ตรวจแก้ไขและเสนอแนะเพิ่มเติมให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน

ขอขอบคุณท่านคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบูรณาการนโยบายสวัสดิการสังคม รุ่นที่ 16 ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอต้นเสมอปลายตลอดการศึกษา

ขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง และผู้ประกอบการในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และให้สัมภาษณ์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณสำหรับขวัญกำลังใจ ความห่วงใยและความช่วยเหลือต่าง ๆ จากคุณบุรี และคุณสุวนีย์ วัฒนชาติ บิดา มารดา และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดการศึกษา

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ได้เป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และคุณธรรมแก่ผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยจักได้นำสิ่งเหล่านี้ไปปรับใช้ในหน้าที่การงานในชีวิตประจำวันในสังคมอย่างมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมืองสืบไป สมกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า “เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม”

ภัทรธิดา วัฒนชาติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
สารบัญตาราง.....	(7)
สารบัญแผนภูมิ.....	(9)

บทที่

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	10
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	10
1.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	11
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11

2. แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	12
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	24
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	34
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	41
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายสาธารณะ.....	52
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินนโยบายสาธารณะ.....	57
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63
2.8 กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย.....	66

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	67
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	68

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3 ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม.....	69
3.4 ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม.....	69
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
4. ผลการศึกษา	
4.1 กระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง.....	75
4.2 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง.....	88
4.3 แนวทางการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง.....	112
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	115
5.2 การอภิปรายผล.....	116
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	120
บรรณานุกรม.....	122
ภาคผนวก.....	126
ประวัติผู้เขียน.....	139

สารบัญญัตินี้

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	67
3.2 ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม.....	70
4.1 รายรับ - รายจ่าย ตามงบประมาณประจำปี 2552.....	80
4.2 ข้อมูลพื้นฐาน เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา.....	90
4.3 ข้อมูลพื้นฐานจำนวนคนในครัวเรือน อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว รายได้หลักจากการประกอบอาชีพหลัก.....	92
4.4 ข้อมูลพื้นฐานอาชีพที่ทำในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง รายได้จากการประกอบอาชีพ ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ระยะเวลาที่ค้าขายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง.....	94
4.5 ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของอบต.เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง.....	96
4.6 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชน ด้านรายได้.....	97
4.7 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชน ด้านความมั่นคงทางอาชีพ.....	98
4.8 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน.....	100
4.9 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชน ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน.....	101
4.10 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชน ด้านการศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม.....	102
4.11 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชน ด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว.....	104

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 การปฏิบัติงานของ อบต.ตามหลักธรรมาภิบาล.....	30
2.2 ผลการปฏิบัติงานของ อบต.ตามหลักธรรมาภิบาล.....	31
2.3 กระบวนการดำเนินงานของ อบต.....	32
2.4 กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย.....	66
4.1 การก่อเกิดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต.บางน้ำผึ้ง.....	76
4.2 กระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สู่การปฏิบัติ.....	88

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์อีกรูปแบบหนึ่งที่มีมาแต่โบราณกาล และได้มีการพัฒนารูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้อธิบายศัพท์ “การท่องเที่ยว” ไว้ว่าเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้างขวาง เพราะว่ามีได้หมายความแต่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ดังที่คนส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจตลอดจนการเยี่ยมชมญาติพี่น้องก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ฉะนั้น ปรากฏการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจในปัจจุบันจึงเป็นกิจกรรมหรือธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่า ธุรกิจการท่องเที่ยวในทุกวันนี้ เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่สุดในโลก หากเทียบกับธุรกิจอื่น ๆ ด้วยกัน เนื่องจากในปัจจุบันนี้ ธุรกิจการท่องเที่ยวได้ขยายตัวในระดับที่เรียกได้ว่าเป็น “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ที่สำคัญของแต่ละประเทศไปแล้ว เพราะการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มทำให้เศรษฐกิจของประเทศที่เจริญเติบโตสูงขึ้นอีกด้วย โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญก็คือ ความสวยงามของธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนที่แตกต่างทางวัฒนธรรม ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งก็คือการบริการที่นักท่องเที่ยว ได้รับในรูปแบบต่าง ๆ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่ง ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงธุรกิจหลากหลายประเภทอื่นได้แก่ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง คือ ด้านการขนส่ง ด้านโรงแรมและที่พัก ร้านอาหารและภัตตาคาร การนำเที่ยว การค้าขายของที่ระลึก ธุรกิจเหล่านี้เป็นผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวหวังจะได้รับ ความสะดวกสบาย ความพึงพอใจ และความปลอดภัยตลอดการเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยทางอ้อม คือ การผลิตสินค้า เกษตรกรรม การผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ เป็นต้น

จีและคณะ (Gee, Choy and Makens. 1984 : 14 อ้างถึงใน นิรุบล อนันต์. 2550 : 2-3) ได้ อธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับธุรกิจต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักท่องเที่ยว เช่น บริษัทการบิน โรงแรมและที่พัก การขนส่ง ภาคนดิน บริษัทนำเที่ยว ภัตตาคาร และร้านค้าปลีกต่าง ๆ

2. ธุรกิจสนับสนุนการท่องเที่ยวหรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ เช่น บริษัทจัด นำเที่ยว วารสารหรือผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการนำเที่ยว บุคลากรฝ่ายบริหารในธุรกิจ โรงแรม และบริษัท ที่ทำการศึกษาวิจัย หรือวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว

3. หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน ซึ่งมีหน้าที่ในการวางแผน พัฒนา อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว สถาบันการเงิน บริษัทก่อสร้าง สถาบันการศึกษาที่ให้การ ศึกษา และการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับวิชาการท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ก่อให้เกิดธุรกิจหลากหลายประเภท เป็นลูกโซ่ทั้งที่เป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง และโดยทางอ้อมหรือธุรกิจสนับสนุน การท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น ถือได้ว่าการซื้อบริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นการส่ง สินค้าออกอย่างหนึ่ง ซึ่งสินค้านี้เป็นสินค้าที่ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยสายตา เพราะสินค้านั้น คือการบริการต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อหรือใช้ โดยการผลิตสินค้า คือ การบริการนั้นจะต้องมีการ ลงทุนผลิตสินค้าการบริการต่าง ๆ และต้องมีการว่าจ้างแรงงานเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งผลประโยชน์ก็จะตกได้อยู่ภายในประเทศ นอกจากผลประโยชน์ที่ประเทศจะได้รับโดยตรงจาก การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวเป็นเงินตราต่างประเทศ (เงินตราต่างประเทศหมุนเวียน ภายในประเทศ) แล้วยังช่วยให้เกิดการสร้าง อาชีพอีกหลากหลายแขนงอีกด้วย

จึงเห็นได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็น เงินตราต่างประเทศไหลเวียนเข้าสู่ประเทศ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้หลัก อันดับที่ 1 ของประเทศไปแล้ว เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าส่งออกประเภทอื่น ๆ

2. ช่วยลดภาวะการขาดดุลการค้าประเทศที่กำลังพัฒนาในโลกล้วนแต่ตกอยู่ภายใต้ สภาพการณ์ขาดดุลทางการค้าแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะประเทศไทย เมื่อกลุ่มประเทศโอเป็คผู้ผลิต น้ำมันได้ประกาศขึ้นราคาน้ำมันสูงขึ้น ประเทศไทยต้องเสียให้กับดุลยภาพการชำระเงินออกนอก ประเทศเป็นจำนวนเงินมหาศาลไปด้วย แม้รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นจะไม่สามารถ ครอบคลุมหรือภาวะการขาดดุลการค้าให้กับประเทศไทยได้ทั้งหมดก็ตาม แต่ก็มีส่วนช่วยลด ภาวะการขาดดุลการค้าให้น้อยลงไปได้มาก

3. การสร้างอาชีพ และการจ้างแรงงาน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็น อุตสาหกรรมบริการ ที่ต้องใช้แรงงานคนในการทำหน้าที่ให้บริการ รายได้จากอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว จึงเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรภายในประเทศอย่างกว้างขวาง โดยเป็นการสร้าง งาน (จ้างแรงงาน) สร้างอาชีพ (การประกอบธุรกิจ) ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้ง โดยทางตรง เช่น ธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร หรือบริษัทนำเที่ยว ฯลฯ และโดยทางอ้อม เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรม พื้นบ้าน หรือผลิตภัณฑ์จากการเกษตรต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ก็เป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับประชากรภายในประเทศได้เป็นอย่างดี

4. กระตุ้นให้เกิดรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่อง เมื่อนักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจเดินทางเข้า มาในประเทศแล้ว นักท่องเที่ยวจะต้องมีรายจ่ายเข้าสู่ประเทศ นับตั้งแต่ค่าใช้จ่ายในการเตรียมตัว เดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าประเทศ เช่น ค่าเอกสารเดินทาง ค่าติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ ของเจ้าของประเทศ ฯลฯ ค่าใช้จ่ายในระหว่างการเดินทาง ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่ายานพาหนะ ค่าเข้าเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ค่าสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น

5. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย และใน การผลิต เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ เพราะจำนวนประชากรโลกมีการเพิ่มจำนวนอยู่ ตลอดเวลา ประกอบกับวิวัฒนาการด้านการขนส่งที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้เป็นจำนวนมากมี ความหลากหลายและปลอดภัย ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางจึงมิได้ถูกจำกัด เฉพาะกลุ่มที่มีรายได้สูงอีกต่อไปตั้งแต่ก่อน และวัตถุประสงค์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือ ความ สบายงามของธรรมชาติ โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่าง เช่น ตลาดน้ำ ประเพณีลอยกระทง หรือสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งสิ่ง เหล่านี้มีความ คงทนยั่งยืนไม่ผันแปรหรือขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ ดังนั้น อุตสาหกรรมที่มีการ ให้บริการเป็นสำคัญจึงไม่ต้องพึ่งพิงดินฟ้าอากาศเหมือนกับการผลิตสินค้าการเกษตร หรือ อุตสาหกรรมอื่นๆ

6. ช่วยสนับสนุนฟื้นฟู และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้ นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวภายในประเทศ

7. ช่วยส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัย และความมั่นคงแก่ประเทศ และสถานที่ท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ และเขตพื้นที่ที่มีความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สิน

8. ช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีของมวลมนุษย์ เพราะทำให้ มนุษย์ที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมได้มีโอกาสพบปะทำความรู้จักและ เข้าใจถึงความแตกต่างดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่ความสามัคคีสมานฉันท์ และสันติภาพแก่โลก ดังที่

สหประชาชาติได้เคยประกาศในปี พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) เป็นปีการท่องเที่ยวสากล และได้กำหนดคำขวัญไว้ว่า “การท่องเที่ยวเป็นหนทางไปสู่สันติภาพ” (Tourism is a Passport to Peace)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ซึ่งมีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินให้กับต่างประเทศ รายได้ดังกล่าวจึงมีส่วนช่วยผ่อนคลายให้ภาวะความเสียบริียบในเรื่องดุลการชำระเงินได้อย่างมาก รัฐบาลไทยจึงได้ให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอันมาก โดยได้ประกาศ ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหลักที่สำคัญประการหนึ่ง ได้พยายามหามาตรการในการวางแผนดำเนินการ เพื่อขยายอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้กว้างขวาง เพื่อนำรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศมากยิ่งขึ้นในอนาคต ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลไทยก็ได้ให้ความสำคัญ ส่งเสริมและผลักดันให้คนไทยหันกลับมาท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น ไปด้วย โดยจัดให้มีการส่งเสริมโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในประเทศผ่าน โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourism) ต่าง ๆ เช่น “โครงการสัมผัสมุมมองใหม่เมืองไทย” หรือที่เรียกว่า “Unseen Thailand” ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ตระหนักให้คนไทยหันกลับมาท่องเที่ยวภายในประเทศไทย โดยแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความมหัศจรรย์ทางธรรมชาติ เช่น ทะเลแหวก จังหวัดกระบี่ ทุ่งบัวตอง จังหวัดเชียงใหม่ หรือ “โครงการวันธรรมดาที่ไม่ธรรมดา” เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อลดภาวะการขาดดุลการค้าในภาวะที่ราคาน้ำมันดิบดิบตัวสูงขึ้นอย่างมากเป็นประวัติการณ์

ด้วยเหตุผลของความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทำให้รัฐบาลไทยและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เล็งเห็นถึงปัญหา และให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นอันดับต้นๆ โดยเฉพาะปัญหาการที่คนไทยใช้เงินไปท่องเที่ยวต่างประเทศกันมา อันมีผลในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยได้พยายามส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น เพื่อดึงดูดและจูงใจให้นักท่องเที่ยวชาวไทยหันมาใช้จ่ายเงินตราในการท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวภายในประเทศนอกจากจะเป็นเครื่องมือทางนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐแล้ว ยังถือว่าเป็นบริการและสวัสดิการทางสังคมที่รัฐควรพึงส่งเสริมและจัดให้กับประชาชนอีกส่วนหนึ่งด้วย

รัฐบาลไทย จึงบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) จนถึงปัจจุบัน คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 และตามนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย ได้กำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ มีมาตรฐานความปลอดภัยและบริการระดับสากล โดยเน้น

เอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ อีกทั้งปรับปรุงโครงสร้างการท่องเที่ยวภาคบริการและการค้า พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเชื่อมโยงและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจบริการที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมและความเป็นไทย และมีศักยภาพเพื่อรองรับความต้องการของตลาดโลก นอกจากนี้ยังส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะที่ให้ผู้ชมชนเกษตรใช้ประโยชน์จากการนำทรัพยากรทางเกษตรในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดรายได้โดยตรง ทั้งจากการจำหน่ายสินค้าและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถดำเนินการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้อยู่ในรูปของธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อที่จะสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 -2554) ที่มีเป้าหมายให้ลดความเสี่ยงที่จะเกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงินอีกด้วย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เจริญรุ่งเรืองรุดหน้ามาตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนมีมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในด้านตรงกันข้ามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวลดถอยลง การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวกับอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ได้มีความพยายามมาโดยตลอด ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ประสานกับการอนุรักษ์ ด้วยการวางกลยุทธ์ในการพัฒนาอย่างรอบคอบตรงตามหลักวิชาการ แต่ในการดำเนินการที่ผ่านมา แนวทางต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยสาเหตุหลายประการ ที่สำคัญคือ ความสับสนในการพัฒนากับการอนุรักษ์ และกระแสโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544 : 1)

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์

จากพลัง 3 กระแสนี้ จึงทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อการรักษาระบบนิเวศน์ของธรรมชาติ นั่นคือ Green tourism หรือ Ecotourism ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างย่อย ๆ ที่รวมกัน แล้วสามารถ

นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก (PATA) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) และนักวิชาการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งจากยุโรป สหรัฐอเมริกา ต่างให้คำจำกัดความของ Ecotourism บนพื้นฐานขององค์ประกอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีการรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม และการให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการร่วมคิดร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และบำรุงรักษา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลก และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ก็ได้จัดทำแผนพัฒนาอนุรักษ์การท่องเที่ยว โดยได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อการศึกษา เรื่อง Ecotourism หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อระบบนิเวศน์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มี 4 ประการคือ (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544 : 1-2)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์ ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและจำกัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อนำกลับมา

บำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ จากลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าว มีสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติม ดังนี้ (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544 : 4)

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบปกติหรือแบบประเพณีนิยม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก และเน้นการส่งเสริมเพื่อรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่ใช่สิ่งตรงข้ามกับการท่องเที่ยวแบบคณะใหญ่ (Mass Tourism) เพราะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่ได้ถูกจำกัดที่ขนาดของการท่องเที่ยว แต่จำกัดที่รูปแบบกิจกรรมและขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ สามารถทำลายสิ่งแวดล้อมได้เช่นเดียวกันหรือมากกว่านักท่องเที่ยวคณะใหญ่หากปราศจากการจัดการที่ดี การจัดการกับการท่องเที่ยวคณะใหญ่ในทิศทางและภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ จัดเป็นการท่องเที่ยวแบบคณะใหญ่

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่จำเป็นต้องเป็นการจัดการที่ง่าย ๆ ราคาถูก มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยากลำบาก มีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อย เพียงแต่มีการจัดการที่ดี มีการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวและให้ประโยชน์ที่เหมาะสมตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อาจตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม ทุกระดับและมีรายได้สูงได้เช่นกัน

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงให้ความสำคัญในการศึกษาและสร้างจิตสำนึกมากกว่าการให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีการขอบเขตของนักท่องเที่ยว ดังนั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องมีการประสานความเข้าใจกันอย่างเหมาะสมตลอดกระบวนการ จากการศึกษากำหนดความหมายและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แล้ว ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีทัศนียภาพที่สวยงาม ร่มรื่น พื้นดินบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยสารอาหารของพีชานาชนิด อาชีพดั้งเดิมของตำบลบางน้ำผึ้ง คือ อาชีพทำสวนผลไม้ ซึ่งมีมะม่วงน้ำดอกไม้ และกล้วยหอมเป็นผลไม้ที่สร้างชื่อเสียงเป็นอย่างมาก เนื่องจากที่พื้นที่แถบนี้มีสวนผลไม้มากมาย น้ำหวานจากดอกไม้มานานาชนิด ได้ดึงดูดให้ผึ้งมาอาศัยทำรังอยู่โดยทั่วไป ในพื้นที่นี้ชาวบ้านได้นำน้ำผึ้งมาตัดบาตร จึงได้ขนานนามแผ่นดินแห่งนี้ว่า "บางน้ำผึ้ง"

อาณาเขตตำบลบางน้ำผึ้งทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบางกอบัว อำเภอพระประแดง ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบางกระสอบ อำเภอพระประแดง ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำเจ้าพระยา (เขตบางนา) ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบางยอ ตำบลบางกอบัว และอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ตำบลบางน้ำผึ้งมีประชากร 4,774 คน ประกอบด้วย 1,323 หลังคาเรือน แยกเป็น ชาย 2,286 หญิง 2,488 อาชีพหลักของประชากรคือ ทำสวน และรับจ้าง อาชีพเสริม คือ เลี้ยงปลาและขายไม้ประดับ

เส้นทางคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบลสามารถเดินทางได้ 2 ทาง คือ ทางบกใช้ถนนสายสุขสวัสดิ์ ตรงไปทางป้อมพระจุลจอมเกล้าฯ ถึงสามแยกพระประแดง แล้วเลี้ยวซ้ายที่แยกไฟแดง ผ่านที่ว่าการอำเภอพระประแดง แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าถนนเพชรหิรัญ ซึ่งเป็นถนนสายหลักประมาณ 4 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวาเข้าถนนบัวผึ่งพัฒนา ส่วนทางน้ำนั้น ข้ามฝั่งที่ท่าเรือสรรพาวุธ แล้วข้ามมาที่วัดบางน้ำผึ้งนอก สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลบางน้ำผึ้ง คือ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งซึ่งเปิดอย่างเป็นทางการและเริ่มมีคนมาท่องเที่ยวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

จากการศึกษาเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งได้เข้าอยู่ในเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะลักษณะการท่องเที่ยวยังคงความเป็นธรรมชาติ มีการทำธุรกิจชุมชนเป็นการประกอบธุรกิจโดยชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นทั้งหมด เพื่อมุ่งหวังยกระดับรายได้และใช้วิถีชีวิตในชุมชน ซึ่งการประกอบธุรกิจชุมชนบางแห่งก็ประสบผลสำเร็จบางแห่งก็ไม่ประสบผลและพบปัญหามากมาย หรือแม้แต่ธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จก็ยังมีปัญหาแอบแฝงอยู่ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องพัฒนาธุรกิจชุมชนภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อมุ่งไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองด้วยการเปิดโอกาสให้ธุรกิจชุมชนมีส่วนร่วมและเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจ เพื่อไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีแนวคิดมาจากตลาดน้ำดั้งเดิมซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีมาเมื่อประมาณ 40 กว่าปี ซึ่งในสมัยก่อนการคมนาคมมักจะใช้การสัญจรทางน้ำเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองอยู่ทั่วไป ซึ่งคลองแต่ละแห่งมักจะเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะมีอาชีพทำสวนผลไม้ เพราะดินมีความอุดมสมบูรณ์มาก

น้ำท่าบริบูรณ์ ทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรออกมามีจำนวนมากมาย เช่น มะม่วง มะพร้าว หอมกัวย มะนาว เป็นต้น ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันนำผลผลิตเหล่านั้นใส่เรือมาจำหน่ายที่ปากคลองทำให้เกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นมา แต่ต่อมาเมื่อการคมนาคมเปลี่ยนแปลงเป็นการสัญจรทางบกซึ่งสะดวกสบายกว่า การสัญจรทางน้ำก็ลดความสำคัญลงตามลำดับ วิธีชีวิตชุมชนริมน้ำและตลาดน้ำจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง ต่อมาเมื่อเกิดน้ำท่วม ซึ่งเกิดจากน้ำเหนือไหลบ่าและน้ำทะเลหนุนทำให้น้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกของชาวบ้านเสียหาย พื้นที่สวนถูกปล่อยให้รกร้างและบางส่วนเปลี่ยนมือไปอยู่กับนายทุนหน่วยงานราชการจึงยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ โดยสร้างเขื่อนล้อมรอบชุมชนกระเพาะหมู เมื่อน้ำไม่ท่วมชาวบ้านบางส่วนจึงกลับมาประกอบอาชีพเพาะปลูกตามเดิม พื้นที่รกร้างว่างเปล่าได้รับการฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่ง

เนื่องด้วยตำบลบางน้ำผึ้งมีอาณาเขตใกล้กับแม่น้ำเจ้าพระยาและยังคงความสมบูรณ์ตามรูปแบบสวนเกษตรดั้งเดิมที่มีอยู่เพียงผืนเดียวและเป็นผืนสุดท้ายที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด (องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง, 2552 : 25) คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในบริเวณ 6 ตำบลนี้ ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2520 บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรปราการ และกรุงเทพฯ นอกจากนี้ประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อคงสภาพของพื้นที่สีเขียวไว้อย่างยั่งยืน ชุมชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่น โดยความร่วมมือจากองค์กรวิชาการอิสระหลายหน่วยงาน จึงมีโครงการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ (Eco-Tourism) ระหว่างสวนเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ และการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนไทย เพื่อให้คู่งกระเพาะหมูแห่งนี้เป็นสถานที่พักผ่อนให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความงามตามธรรมชาติที่ไม่ไกลจากเมืองหลวง อาทิذىไหนอยากได้อากาศบริสุทธิ์ก็สามารถแวะมาได้ทันที ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากแนวคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง และประชาชนในพื้นที่ที่มีความเห็นพ้องต้องกันว่าต้องการทำตลาดน้ำขึ้นมา ทั้งนี้ในเบื้องต้น ต้องการจัดทำเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรเท่านั้น แต่เมื่อนำเอาแนวคิดดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมประชาคมตำบล ได้รับการตอบรับและขยายกรอบการดำเนินงานให้กว้างขึ้นในลักษณะศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจึงได้รับเอาแนวทางดังกล่าวมาดำเนินการ โดยการประสานกับกลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพ หน่วยงานราชการในพื้นที่ รวมทั้งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ รวมกับงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งที่มีอยู่ ออกแบบสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยการจัดสร้างซุ้มสำหรับขายของ ซุ้มจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และสะพานปูนริมคลอง ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรอบ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานกว่า 3 ปี จึงสามารถเปิดดำเนินการได้ ปัจจุบันนี้ชาวบ้านในตำบล

บางน้ำผึ้งและตำบลใกล้เคียงได้นำเอาพืชผัก ผลไม้ที่มีอยู่ในสวน อาหารคาวหวานพื้นเมืองและงานฝีมือมาจำหน่าย ซึ่งเป็นนโยบายหลักขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อันเป็นที่มาของการดำเนินการและการดำรงเอกลักษณ์ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในปัจจุบัน

จากความเป็นมาและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งดังกล่าวข้างต้น ซึ่งปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2552) ได้ดำเนินการมาเป็นเวลา 5 ปีแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าว ว่าได้มีส่วนช่วย ส่งเสริม ผลักดัน และสนับสนุนให้ เกิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ให้มีประสิทธิผลที่สูงยิ่งขึ้น

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตระยะเวลาของการศึกษาในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2547 - 2552) ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนใน 6 ด้าน คือ (1) รายได้ (2) ความมั่นคงของอาชีพ (3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (4) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (5) การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม และ (6) ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

1.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้รวมไปถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กระบวนการดำเนินนโยบาย หมายถึง ขั้นตอนในการจัดทำนโยบาย การประกาศเป็นนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติและการติดตามประเมินผลนโยบาย

ประสิทธิผลของนโยบาย หมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการที่อยู่ภายใต้ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน หมายถึง สภาพแวดล้อมของชีวิตที่สมดุลกันทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว การศึกษา ตลอดจนทั้งศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมในสังคมที่ทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบกระบวนการบริหารนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง
2. ทำให้ทราบประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง
3. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน กำหนดนโยบายรองรับ และพัฒนาส่งเสริมการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบางน้ำผึ้งให้มีมาตรฐานมากขึ้นทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ได้แนวทางไปเป็นตัวอย่างกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของตน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางการศึกษา โดยแยกเป็นประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลขององค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
5. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายสาธารณะ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินนโยบายสาธารณะ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.1 ความหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การปกครองตนเองอย่างอิสระของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้คิดเอง วางแผนเอง กำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นด้วยขบวนการของตน ได้อย่างสอดคล้อง และให้ทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมคิด วางแผน ร่วมรับผลประโยชน์และรับผิดชอบ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนพึ่งตนเองได้และถือว่าการสร้างประชาธิปไตยฐานล่างอย่างแท้จริง ซึ่งประกอบไปด้วยสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ คือ รัฐมอบอำนาจให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นรับไปบริหารมี 4 รูปแบบ คือ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองการบริหารส่วนจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด
2. เทศบาลมีโครงสร้างการบริหารคือ สภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี

3. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล

4. การบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเป็นทบวงการเมืองมี 2 แห่ง คือ กรุงเทพมหานคร โดยมีโครงสร้างการบริหาร คือ ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร สภากรุงเทพมหานคร และสภาเขต และเมืองพัทยา ซึ่งมีรูปแบบโครงสร้างการบริหาร คือ สภาเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา และนายกเมืองพัทยา

ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518 อ้างถึงใน น้ำใจ เพื่อกเสนท์. 2544 : 13) ได้กล่าวถึง การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการปกครอง และรับผิดชอบทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในการบริหารภายใต้ขอบเขต อำนาจ หน้าที่ และอาณาเขตของตนที่บัญญัติในกฎหมาย

วิญญู อังคนารักษ์ (2519 อ้างถึงใน มนต์นันท์ ศุภพิทักษ์กุล. 2549 : 13) กล่าวถึง การปกครองส่วนท้องถิ่นว่า หมายถึง การปกครองในรูปลักษณะการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้บริหารงานท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น โดยเหตุที่ว่าประชาชนแต่ละท้องถิ่นย่อมจะทราบความต้องการ และมีความผูกพันต่อท้องถิ่นดีกว่าคนอื่น ซึ่งการบริหารต้องอิงประมาณของตนเอง และมีความเป็นอิสระพอสมควร

โกวิท พวงงาม (2544 : 3) กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นว่าตั้งอยู่บนเจตนารมณ์ เพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะความต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบชุมชนตนเองและเท่ากับเป็นการเพิ่มความสามารถ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการบริการสาธารณะ ซึ่งจุดมุ่งหมายนี้จะสำเร็จลงได้ก็ด้วยวิธีการให้ประชาชนกลุ่มองค์กร ชุมชนในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้งในแง่ของการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นของตนเอง และกลไกการมีส่วนร่วมกิจกรรม เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การกำกับดูแลตรวจสอบ ตลอดจนการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นเป็นต้น และ โกวิท พวงงาม สรุปว่าแนวคิดพื้นฐานของการปกครองท้องถิ่นเป็นประโยชน์ต่อการวางรากฐานการปกครองของระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอาจสรุปความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ว่า เป็นกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ใช้ศักยภาพของตนเองในการคิดวางแผน กำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนด้วยขบวนการชุมชนของตนเอง โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมคิดวางแผน ร่วมตรวจสอบ และรับผิดชอบ โดยมีเป้าหมายสูงสุดให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2.1.2 วิวัฒนาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (2544 : 125-127) ได้กล่าวถึง วิวัฒนาการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า ในปี 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ประเทศตะวันตกกำลังรุกคืบเข้ามาโดยทรงยกเลิกระบบจตุสดมภ์ คือ การปกครองแบบเวียง วัง คลัง นา นำระบบบริหารราชการแผ่นดินระบบใหม่มาใช้แทน นอกจากนั้นยังได้ยกเลิกการปกครองส่วนหัวเมือง และได้ทรงปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินในหัวเมือง (ภูมิภาค) ด้วยโดยรวบรวมการบริหารราชการแผ่นดินในภูมิภาคมาไว้ที่ส่วนกลาง หรือที่กรุงเทพฯ ซึ่งการปฏิรูปนี้พระองค์ได้มีพระเจ้าน้องยาเธอ คือ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เป็นผู้ช่วยที่สำคัญ กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ควบคุมดูแลบริหาร โดยการส่งข้าราชการจากส่วนกลางไปปกครองมณฑล จังหวัด อำเภอ ต่างพระเนตร พระกรร และมีอำนาจหน้าที่เก็บภาษีอากรประเภทต่าง ๆ และบำบัดทุกข์ บำรุงสุขอาณาประชาราษฎร์ กินเงินเดือนเบี้ยหวัดจากส่วนกลาง ด้วยพระราโชบายนี้ทำให้ประเทศสยามมีความเข้มแข็ง และทำให้อาณาประชาราษฎร์ได้รับการคุ้มครองชีวิตทรัพย์สิน ตลอดจนสามารถบำบัดทุกข์ บำรุงสุข อำนาจความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้ดีกว่าที่ผ่านมา ที่สำคัญที่สุด คือ ทำให้หลุดพ้นจากนักล่าอาณานิคมตะวันตกได้ และสยามประเทศก็ได้เริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์มาเรื่อย ๆ และกระแสการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยเริ่มสูงขึ้น จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว บุคคลคนหนึ่งเรียกตัวเองว่า คณะราษฎรก็ได้เข้ายึดอำนาจจากพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2475

ภายใต้การนำรัฐบาลคณะราษฎร รัฐบาล ได้มีนโยบายกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นใน พ.ศ. 2476 โดยมีจุดหมายที่จะให้เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นโรงเรียนสอนประชาธิปไตยให้กับราษฎรด้วย

ในพระราชบัญญัตินี้ได้แบ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลไว้ 3 ระดับ คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล โดยถือเอาความหนาแน่นของประชากรต่อหนึ่งตารางกิโลเมตรแต่ละพื้นที่เป็นเกณฑ์

ในการกำหนดประเภทเทศบาลและแบ่งภาระหน้าที่ของเทศบาลแตกต่างกันดังนี้ เนื่องจากแต่ละเทศบาลมีขอบเขต/อำนาจหน้าที่ และมีรายได้จากการเก็บภาษีที่แตกต่างกัน เช่น เทศบาลนครจะมีอำนาจหน้าที่ในการบริการประชาชนมากกว่าเทศบาลเมือง เช่น การรักษาพยาบาล เป็นต้น

เทศบาลเมืองก็จะมีอำนาจหน้าที่บริการประชาชนมากกว่าเทศบาลตำบล เช่น การจัดการศึกษาชั้นประถมให้แก่ประชาชน เป็นต้น

หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2476 รัฐบาลคณะราษฎรได้จัดตั้งเทศบาลประเภทต่าง ๆ ขึ้นในทุกจังหวัด 84 เทศบาล และเพิ่มเป็น 95 เทศบาลในปี พ.ศ. 2488 แต่หลังจากนั้นรัฐบาลในยุคต่อมาไม่ได้ใส่ใจในการจัดตั้งเทศบาลมากนักจะเห็นว่า ตั้งแต่ปี 2489-2523 มีเทศบาลเพิ่มขึ้นเพียง 6 แห่งเท่านั้น

เนื่องจากรัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทยหันไปให้ความสนใจการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น คือ สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2494 ตราพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2499 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2499 ขึ้นตามลำดับ

ต่อมารัฐบาลในยุค พ.ศ. 2500-2515 ซึ่งเป็นช่วงเวลารัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร เกี่ยวเนื่องติดต่อกัน ได้ยกเลิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งทดลองจัดตั้งขึ้น 50 กว่าแห่ง โดยเพิ่มองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลขึ้นซึ่งมีกรอบคิดว่า เป็นการเตรียมความพร้อมในการยกสถานสุขาภิบาลให้เป็นเทศบาล แต่ถ้าสังเกตจะเห็นว่าตั้งแต่ปี 2495-2540 รัฐบาลได้ยกสถานะสุขาภิบาลให้เป็นเทศบาลได้เพียง 54 แห่ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลจึงมีเพียง 149 แห่ง มีสุขาภิบาลที่ยังไม่สามารถยกระดับให้เป็นเทศบาลได้ 981 แห่ง

ในปี 2516 กระแสการตื่นตัวการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจากภาคประชาชนมีสูงขึ้น กระทั่งมีการเดินขบวนเรียกร้องให้มีการร่างรัฐธรรมนูญและผลักดันให้มีการปฏิรูปการเมืองการปกครองขึ้นอย่างกว้างขวาง จนทำให้ผู้นำรัฐบาลในขณะนั้นลงจากตำแหน่งและออกนอกประเทศไป หลังจากนั้นรัฐบาลในชุดต่อมาจึงได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครขึ้นในปี 2517 ตราพระราชบัญญัติ สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลใน พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดในปี 2540 การจัดระเบียบบริหารระดับตำบล มี 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง คณะกรรมการตำบลและสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499 โดยคณะกรรมการตำบลประกอบด้วย กำนันท้องที่ ผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบล แพทย์ประจำตำบล ครูประชาบาลในตำบลนั้นคนหนึ่ง ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิในตำบลนั้น ไม่น้อยกว่า 2 คน และให้มีข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลนั้นเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตำบลด้วย ส่วนสภาตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาตำบลซึ่งมาจากราษฎรผู้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน

รูปแบบที่สอง องค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สภาตำบลและคณะกรรมการตำบล ซึ่งสภาตำบล ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งหมู่บ้านละ 1 คน และกำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบลเป็นสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่ง ส่วนคณะกรรมการตำบล ประกอบด้วย กำนันตำบลท้องที่เป็นประธาน ผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบล แพทย์ประจำตำบล และกรรมการอื่นซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากครูใหญ่โรงเรียนในตำบลหรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนไม่เกิน 5 คน

รูปแบบที่สาม สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 275/2509 เป็นการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการเรียกว่า “คณะกรรมการสภาตำบล” ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยครูประชาบาลในตำบลนั้น 1 คน ซึ่งนายอำเภอคัดเลือกจากครูประชาบาลในตำบลเป็นกรรมการสภาตำบล และราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ 1 คน ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งขึ้นเป็นกรรมการสภาตำบล โดยกำนันเป็นประธานกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง และมีรองประธานกรรมการสภาตำบลคนหนึ่งซึ่งคณะกรรมการสภาตำบลเลือกตั้งจากกรรมการด้วยกัน การบริหารงานของสภาตำบลนอกจากจะมีคณะกรรมการสภาตำบลดังกล่าว สภาตำบลยังมีเลขานุการสภาตำบลคนหนึ่งซึ่งคณะกรรมการสภาตำบลเลือกตั้งกันขึ้นมาหรือตั้งจากบุคคลภายนอก และมีที่ปรึกษาสภาตำบล ซึ่งเป็นพัฒนากรตำบลนั้นอีกด้วย

การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นในสมัยนั้น ก็เพื่อให้การปกครองในระดับตำบลที่มีความเจริญและมีรายได้ระดับหนึ่งได้มีการปกครองตนเองตามหลักการปกครองท้องถิ่น ต่อมาในปี 2515 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ถูกยุบเลิกไป โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ซึ่งประกาศคณะปฏิวัติดังกล่าวยังคงให้สภาตำบลมีอยู่ต่อไป

หลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ. 2535 กระแสการปฏิรูปการเมืองได้ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองในหลาย ๆ ด้าน และด้านหนึ่งคือการเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2537 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับดังกล่าวคือ การยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท สามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงกลับมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลอีกครั้งหนึ่ง

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดให้ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะ

กรรมการบริหาร สภากงศ์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สมาชิกสภาสองประเภท ประเภทแรก เป็นสมาชิกสภาโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล ประเภทที่สองเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ส่วนคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย กำนันเป็นประธานโดยตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านอีกไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาที่มาจากการเลือกตั้งอีกไม่เกิน 4 คน รวมแล้วมีคณะกรรมการบริหารได้ไม่เกิน 7 คน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ในหมวด 9 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 285 ที่กำหนดให้องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

ในกลางปี พ.ศ. 2546 รัฐสภาได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยได้มีการยกเลิกชื่อเรียก คณะกรรมการบริหารและกรรมการบริหาร ให้ใช้ชื่อคณะผู้บริหาร และชื่อเรียก ประธานกรรมการบริหาร เปลี่ยนเป็น นายกองกิจการบริหารส่วนตำบล รองประธานกรรมการบริหารเปลี่ยนเป็น รองนายกองกิจการบริหารส่วนตำบล เปลี่ยนชื่อเรียกข้อบังคับตำบลเป็น ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล และยกเลิกไม่ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการคณะผู้บริหาร

การปรับโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลครั้งสำคัญเกิดขึ้นอีกครั้งในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2546 หลังจากมีการแก้ไขเพิ่มพระราชบัญญัติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลไปเมื่อกลางปี พ.ศ. 2546 แต่เป็นการแก้ไขในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น ความจริง ได้มีความพยายามในการเสนอให้มีการแก้ไขที่มาของฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมาแล้วครั้งหนึ่ง โดยวุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญในกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรขึ้นมา ได้แก้ไขให้นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แต่เมื่อร่างกฎหมายกลับมาสภาผู้แทนราษฎร ปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วยและได้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อปรับปรุงร่างกฎหมายดังกล่าว แต่เมื่อเสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรอีกครั้ง ปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบ

แต่ความเคลื่อนไหวจากหลายฝ่ายที่ต้องการให้มีการแก้ไขที่มาให้ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่นยังไม่หยุดนิ่ง สาเหตุที่สำคัญของการเคลื่อนไหวนี้เกิดจากการเปิดช่องไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ในมาตรา 285 ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบ ที่มาของสภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีที่มาได้ 2 ทาง ทางแรก มาจากมติของสภาท้องถิ่น ทางที่สองมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่น เมื่อกฎหมายรัฐธรรมนูญเปิดช่องก็ได้รับความเคลื่อนไหวให้ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงครั้งแรกเมื่อช่วงปี พ.ศ. 2542-2543 โดยองค์กรที่ออกมาเคลื่อนไหวในช่วงดังกล่าว คือ สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ได้อ้างถึงปัญหาของโครงสร้างเดิมที่เป็นอยู่ที่ฝ่ายบริหารมาจากมติของสภาท้องถิ่นนั้น เป็นโครงสร้างที่มีปัญหา เพราะ

1. โครงสร้างที่นายกเทศมนตรีมาจากมติของสภาเทศบาล ทำให้นายกเทศมนตรีต้องพึ่งพาหรือต้องการเสียงสนับสนุนข้างมากจากสภาเทศบาล ฉะนั้น หากนายกเทศมนตรีไม่สามารถควบคุมเสียงข้างมากในสภาเทศบาลได้ เป็นการเปิดช่องฝ่ายสภาเทศบาลโค่นนายกเทศมนตรีออกจากตำแหน่งได้ ส่งผลให้ในสมัยหนึ่ง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารท้องถิ่นบ่อยครั้ง
2. การเปลี่ยนแปลงนายกเทศมนตรีบ่อยครั้ง ก่อให้เกิดผลเสียต่อการบริหารงานในเทศบาล เพราะจะทำให้เห็นนโยบายขาดความต่อเนื่อง ยากที่จะผลักดันนโยบายต่าง ๆ เป็นรูปธรรมได้ และท้ายที่สุดผลเสียหรือความเสียหายตกแก่ประชาชนในท้องถิ่น
3. โครงสร้างที่นายกเทศมนตรีมาจากมติของสภาเทศบาล เป็นโครงสร้างที่นายกเทศมนตรีต้องเอาใจสมาชิกสภาโดยให้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อรักษาเสียงข้างมากเอาไว้ ทำให้นายกเทศมนตรีต้องคอยเอาใจสมาชิกสภาเทศบาลมากกว่าเอาใจประชาชน

ปัญหาโครงสร้างของเทศบาลที่ฝ่ายบริหารมาจากมติของสภานั้น เป็นโครงสร้างที่ฝ่ายบริหารไม่เข้มแข็ง ปัญหาเหล่านี้เป็นที่มาของการเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงที่มาของฝ่ายบริหารในเทศบาล และการเรียกร้องดังกล่าวมาประสบความสำเร็จในปี พ.ศ. 2543 เมื่อรัฐสภาได้พิจารณาผ่านกฎหมายที่กำหนดให้นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้ทุกเทศบาลมีนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีเพียงเทศบาลนครและเทศบาลเมืองเท่านั้นสามารถเลือกตั้งนายกเทศมนตรีทางตรง ส่วนเทศบาลตำบลต้องรอไปในปี พ.ศ. 2550 จึงจะสามารถทำประชามติสอบถามประชาชนในเขตเทศบาลได้ว่าต้องการใช้ที่มาของนายกเทศมนตรีรูปแบบใด

ความสำเร็จของฝ่ายเทศบาลเป็นการทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในฝ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลในการเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายเปลี่ยนแปลงที่มา

ของฝ่ายบริหารให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และในที่สุดปลายปี พ.ศ. 2546 ก็มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์การปกครองท้องถิ่นของไทย เมื่อรัฐสภาได้พิจารณาผ่านกฎหมายท้องถิ่นแก้ไขเพิ่มเติม 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 โดยเนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ คือ การกำหนดให้ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่น

2.1.3 การปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กล่าวไว้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งได้มีประกาศจัดตั้งขึ้นในปี 2538 จำนวน 617 แห่ง จัดตั้งวันที่ 30 มกราคม 2539 จำนวน 2,143 แห่ง และจัดตั้งเมื่อ 25 ธันวาคม 2539 จำนวน 3,637 แห่ง ปัจจุบันในปี 2552 ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น 6,720 แห่ง

2.1.4 แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2551-2553) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยมีแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือการบริหารงาน ดังนั้นเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด และขอบเขตประเภทโครงการที่เกินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอแล้ว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาดำเนินการ ดังนี้ (กระทรวงมหาดไทย. 2550 : 1-3)

1. เตรียมการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยจัดประชุมประชาคมท้องถิ่นเพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนาตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอรับทราบสภาพปัญหา ความต้องการของประชาชน และข้อมูลการพัฒนาที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดประเด็นการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งนี้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม 2550 โดยให้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1) การจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2551-2553) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจจะทบทวนจากแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2550-2552) โดยนำโครงการที่กำหนดไว้จะดำเนินการในปี 2551 และ 2552 มาใช้หรืออาจพิจารณาทบทวน ปรับปรุง โดยการกำหนดรายละเอียด

วัตถุประสงค์ เป้าหมาย งบประมาณหรือจัดลำดับความสำคัญของโครงการใหม่และเพิ่มเติมโครงการสำหรับปี 2553

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดเป้าหมายระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยมีระยะเวลาปีสุดท้ายของแผนฯ คือ ปี 2552 ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2551-2553) เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2551-2553) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการต่อไปได้ โดยมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรจัดทำ/ทบทวนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามาฉบับปัจจุบัน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาและห้วงระยะเวลาให้ครอบคลุมแผนพัฒนาสามปี โดยมีแนวทางการจัดทำ/ทบทวนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ให้จัดทำแผนพัฒนาสามปีให้มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด และแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

3) เสริมสร้างทุนเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพและความได้เปรียบเทียบด้านอัตลักษณ์และคุณค่าของชาติทั้ง “ทุนทางสังคม” “ทุนทางเศรษฐกิจ” และ “ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเป็นเสมือนเสาเข็มหลักในการพัฒนาประเทศได้อย่างมั่นคง

4)ให้นำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค) และข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ มาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

5) การดำเนินงานเมื่องน่ายู่ ชุมชนน่ายู่ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมใน 5 มิติ คือ มิติเมืองปลอดภัย มิติเมืองสะอาด มิติเมืองคุณภาพชีวิต มิติเมืองธรรมาภิบาล และมิติเมืองวัฒนธรรม

6) ให้คำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำผังเมืองผังตำบลแล้ว ให้ใช้ผังเมืองหรือผังตำบลเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีด้วย

7) ให้คำนึงถึงหลักการบูรณาการโครงการ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่นๆ กล่าวคือ โครงการที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันและสามารถจัดกิจกรรมสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ หรือโครงการลักษณะ/ประเภทเดียวกันที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในเขตติดต่อกันหากสามารถจัดทำโครงการพร้อมกัน ซึ่งสามารถประสานรูปแบบ

หรืองบประมาณให้มีลักษณะสอดคล้องต่อเนื่องกันแล้ว ให้ทำการประสานและบูรณาการโครงการ เพื่อลดความซ้ำซ้อน ประหยัดงบประมาณและทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น

8) แผนพัฒนาสามปี จะมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดของโครงการพัฒนา ภายใต้ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ดังนั้น ในการจัดทำโครงการให้คำนึงถึงความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงสถานะทางการคลังของท้องถิ่น และความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาสามปีเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่เกี่ยวข้อง ความจริง และในการจัดทำโครงการให้มีการจัดลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วนของโครงการ กล่าวคือ โครงการที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและมีความจำเป็นเร่งด่วนมากต้องนำไป ปฏิบัติก่อน โดยอาจแยกประเภทของโครงการออกอย่างน้อยเป็น 3 ประเภท คือ

(1) โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง

(2) โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอุดหนุนให้หน่วยงานอื่นดำเนินการ ตามที่มีระเบียบ กฎหมายกำหนดไว้

(3) โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น

9) ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดย

(1) ให้สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนชุมชนให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ โดยการให้ คำแนะนำในการจัดทำ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ สนับสนุนข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนชุมชน สนับสนุนการจัดเวทีประชาคมและพิจารณานำโครงการ/กิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกับชุมชน หรือโครงการ/กิจกรรมที่เกินขีดความสามารถของชุมชนมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาสามปี

(2) ให้พิจารณานำโครงการ/กิจกรรมที่เป็นปัญหาความต้องการของประชาชนจาก การจัดเวทีประชาคมท้องถิ่นมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาสามปี ทั้งนี้เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในพื้นที่บูรณาการการจัดทำแผนพัฒนา เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นกับปัญหาความต้องการของประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่ความเห็นพ้องต้องกันและ การทำงานร่วมกันขององคาธิการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจแห่งรัฐ ความมี ประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และตอบสนองความต้องการของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องดำเนินการและต้องมี ประชาคมเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง และมีการจัดทำบันทึกรายงานการประชุม เพื่อเป็นการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากภาคประชาชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภายหลัง

10) ให้ความสำคัญกับหลักการทำงานคณะรัฐมนตรี โดยยึดหลัก 4 ป คือ โปร่งใส เป็น ธรรม ประหยัด ประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี และคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปี ทั้งนี้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือน เมษายน-พฤษภาคม 2550

3. ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปี/ประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี ทั้งนี้ ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2550

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเสนอร่างแผนพัฒนาสามปี ต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อน แล้วนายกองค้การบริหารส่วนตำบลจึงพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปีและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีต่อไป ดังนั้น หากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมิได้กำหนดสมัยประชุมสามัญไว้ภายในเดือนมิถุนายน 2550 ให้เสนอขอเปิดประชุมวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปีโดยให้พิจารณาดำเนินการและเสนอนายกองค้การบริหารส่วนตำบลอนุมัติและประกาศใช้ให้แล้วเสร็จภายในเดือนมิถุนายน 2550

4. เมื่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีแล้ว ให้นำไปปฏิบัติรวมทั้งแจ้งสภาท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประกาศให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันภายในสิบห้าวันนับแต่วันประกาศใช้และปิดประกาศไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

สำหรับโครงการที่เกินศักยภาพฯ ซึ่งสอดคล้องกับขอบเขตประเภทของโครงการที่เกินศักยภาพขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอ ให้ผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเสนอคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอพิจารณาดำเนินการต่อไป

2.1.5 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มีโครงสร้างดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสมาชิกสภาได้มาจากการเลือกตั้งจากหมู่บ้านละ 2 คน องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 2 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกหมู่บ้านละ 3 คน องค์การบริหารส่วนตำบลใดมี 1 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกได้ 6 คน ประธานสภาองค์การ ได้มาจากการเลือกตั้งจากสมาชิกสภา จำนวน 1 คน รองประธานเลือกจากสมาชิก จำนวน 1 คน เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล อาจเลือกจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอกได้ จำนวน 1 คน นายกองค้การมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน นายกองค้แต่งตั้งรองนายกได้ไม่เกิน 2 คน และเลขานุการนายกได้ จำนวน 1 คน

2.1.6 อำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องปฏิบัติ ตามมาตรา 67 และ มาตรา 68 โดยมาตรา 67 เป็นอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติมี 9 ประการ คือ

1. จัดให้มีบำรุงทางน้ำและทางบก
2. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล
3. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
4. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
6. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
7. คุ้มครองดูแล และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

มาตรา 68 เป็นอำนาจหน้าที่ที่อาจปฏิบัติ มี 13 ประการ คือ

1. ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
2. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าและแสงสว่างโดยวิธีอื่น
3. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
4. ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ
5. ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
6. ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
7. บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
8. การคุ้มครองและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
9. หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ อบต.
10. ให้มีตลาดท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
11. กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
12. การท่องเที่ยว
13. การผังเมือง

จากแนวคิดของนักวิชาการและจากมาตรการทางกฎหมายที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลสรุปได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล คือ องค์การของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งมีตัวแทนที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนที่รัฐบาลกลางมอบหมายให้คิด วางแผน ตัดสินใจดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ซึ่งได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ให้้องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในมาตรา 67 และมาตรา 68 ซึ่งจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งมีความเกี่ยวข้องกับมาตรา 67 ในหลายข้อ ได้แก่ การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การคุ้มครองดูแล และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรา 68 ในเรื่องการบริหารและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ และการท่องเที่ยว

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.1 ความหมายของธรรมาภิบาล

ความหมายและลักษณะธรรมาภิบาลนั้น ยังมีการให้คำนิยามจากนักวิชาการแตกต่างกันหลากหลาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้น ๆ แต่โดยรากศัพท์แล้ว คำว่า ธรรมาภิบาล เป็นคำสนธิระหว่างคำว่า “ธรรมะ” กับคำว่า “อภิบาล” ซึ่งแปลว่า การรักษาไว้ซึ่งธรรม หรือการคุ้มครอง หรือการยึด การปฏิบัติซึ่งธรรม จึงอาจกล่าวสรุปโดยรวมได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง “การใด ๆ หรือการบริหารจัดการใด ๆ ที่ต้องประกอบไปด้วยธรรมะ ซึ่งในบริบทสังคมปัจจุบันจะต้องมีกฎเกณฑ์และยึดหลักนิติธรรม และหลักคุณธรรมเป็นพื้นฐาน (วัชรพงษ์ คงมั่น. 2549 : 21)

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 18-19, 31-34) ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาลว่า มีความหมายรวมถึงระบบ โครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์ ระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ เพื่อที่ภาครัฐต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ

ธรรมาภิบาล เน้นตรงกฎเกณฑ์ที่วางระบบ โครงสร้าง กระบวนการ และความสัมพันธ์ของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของรัฐ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ดี (GOOD GOVERNANCE) โดยบวรศักดิ์มีข้อสมมติฐานว่า

วิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมาเป็นผลมาจากอรรรมมาภิบาลส่วนหนึ่ง และได้เสนอหลักธรรมาภิบาลในมิติต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. มิติด้านเป้าหมาย เป้าหมายธรรมาภิบาล คือ การพัฒนาและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทุกภาคในสังคมมีคุณภาพในระบบเศรษฐกิจสังคม การเมือง เพื่อให้เกิดความมั่นคงมีเสถียรภาพ และประชาชนทุกกลุ่ม มีความสงบสุข

2. มิติด้านโครงสร้าง และกระบวนการ จะต้องปรับโครงสร้างและกระบวนการที่วางกฎเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศที่ทุกภาคไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน หรือภาคประชาสังคม ภาคปัจเจกและครอบครัว มีส่วนร่วมกัน ผนึกกำลังขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า และกระบวนการที่เป็นหัวใจของธรรมาภิบาลนั้นมี 3 ส่วน ที่จะต้องเชื่อมโยงกัน คือ

1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคในการบริหารจัดการสังคม

2) ความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้การทุจริต บิดเบือนผลประโยชน์ของภาคอื่นเป็นไปได้ยาก

3) ความรับผิดชอบที่ต้องตอบคำถามและถูกวิจารณ์ได้ รวมทั้งความรับผิดชอบในผลการตัดสินใจ โครงสร้าง และกระบวนการที่ก่อให้เกิดธรรมาภิบาลนี้ จะต้องมีการกำหนดความสัมพันธ์ของทุกภาคทั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ขนบธรรมเนียม จริยธรรม เป็นต้น

3. มิติด้านสาระ คือ การสร้างสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคม ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้สังคมมีเสถียรภาพ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 2 ประการ คือ

1) ความสมดุลในการจัดทรัพยากร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมและฉันทามติให้ทุกภาคได้บ้างเสียบ้าง เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ และ

2) เครื่องมือในการจัดการทรัพยากรที่สำคัญ คือ กฎหมายซึ่งจะต้องมี 3 บทบาท คือ บทบาทในการควบคุมสังคม บทบาทในการชี้ขาดข้อพิพาทอย่างยุติธรรม และบทบาทในการจัดสรรสิทธิ และประโยชน์ให้แก่บุคคล และกลุ่มต่าง ๆ

องค์การสหประชาชาติ เพื่อการพัฒนา (United Nations for Development Program (UNDP) (อ้างถึงใน ขัตติยา วรรณสุต. 2548 : 3) ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาลไว้ว่า คือ การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ในการดำเนินภารกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศในทุกระดับ และการดำเนินการนั้นประชาชนสามารถแสดงออกถึงความต้องการผลประโยชน์การใช้สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย การประสาน และประนีประนอมบนความแตกต่างโดยผ่านกลไกกระบวนการ สถาบันเหล่านั้น ต่อมา UNDP ได้นำแนวคิดนี้ไปวิเคราะห์และอธิบายเพิ่มเติมในเอกสารเรื่อง Governance for Sustainable Human Development (1997) ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น

จะต้องคำนึงถึงด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างปัจจัยความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประชาชนให้เกิดคุณภาพชีวิต ด้านการเมือง คือ กระบวนการกำหนดนโยบายที่มีผลต่อปวงชนโดยฝ่ายการเมือง ซึ่งรวมถึงบทบาทของพรรค/กลุ่มการเมืองและสมาชิก ด้านการบริหาร คือ การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติให้เกิดผล โดยฝ่ายบริหารซึ่งประกอบด้วยโครงสร้าง กระบวนการต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงทั้ง 3 ด้านดังกล่าวข้างต้น ด้านสังคม คือ ปังเจกชนและครอบครัวซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน แนวคิดนี้ได้แพร่หลายในไทยเนื่องจากเงื่อนไข การกู้เงิน IMF ของประเทศไทย เมื่อ 21 สิงหาคม 2540 ระบุว่า จะต้องปรับปรุงการบริหารงานของประเทศไทยเป็นธรรมาภิบาล

องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (Japanese International Cooperation Agency, JICA) (อ้างถึงใน ชัตติยา วรรณสุด. 2548 : 3) ซึ่งองค์การนี้ได้จัดทำเอกสารชื่อ Participatory Development & Good Governance : Report of the Aid Study Committee. 1995 โดยเสนอเงื่อนไขให้ความร่วมมือไว้ภายใต้หลักธรรมาภิบาลดังต่อไปนี้

1. ธรรมาภิบาลภาครัฐจะต้องมี 2 ด้าน คือ

1.1 ความสามารถในการทำงานจะต้องมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล โดยองค์กรและกลไกการทำงาน

1.2 มีความชอบธรรม และตอบสนองความต้องการของประชาชนมีประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน

2. ธรรมาภิบาล ต้องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ

2.1 พึ่งตนเองได้ และเกิดความยุติธรรมทางสังคม

2.2 รัฐมีหลักการในการทำหน้าที่เพื่อบรรลุสิ่งดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.3 ธรรมาภิบาลต้องเป็นไปอย่างมีส่วนร่วม โดย รัฐต้องสนับสนุนส่งเสริม และสร้างบรรยากาศให้เกิดการมีส่วนร่วม

2.4 มีการปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์การพัฒนาตามแนวคิดความเจริญเติบโต การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การพัฒนาแบบยั่งยืน บทบาทของผู้รับประโยชน์จากการพัฒนา การพัฒนาด้วยสำนึกรับผิดชอบ และผสมผสานอย่างกลมกลืน

ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank อ้างถึงใน ชัตติยา วรรณสุด. 2548 : 2) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่าสภาพแวดล้อมขององค์กรหรือสถาบันจะต้องเปิดโอกาสให้พลเมืองกับหน่วยงานของรัฐมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเป็นกระบวนการพัฒนาทั้งภาครัฐภาคเอกชน โดย Good Governance มุ่งเน้นความสนใจไปเรื่ององค์ประกอบของการจัดการอย่างมี

ประสิทธิภาพและเป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้หรือมีบรรทัดฐานที่แน่ใจได้ว่ารัฐบาลสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชน ADB ได้จัดทำเอกสารชื่อ Governance : Sound Development Management (1995) ระบุเงื่อนไขการให้เงินกู้ว่าต้องทำให้เกิด Good Governance ในประเด็นสำคัญ ได้แก่

- 1) สร้างสภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อให้ประชาชนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และกับหน่วยงานของรัฐ
- 2) ให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาระหว่างภาคีสาธารณะกับภาคปัจเจก
- 3) ให้ความสำคัญขององค์ประกอบเพื่อให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อมั่นใจได้ว่า รัฐบาลจะสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชนได้ นอกจากนี้ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียยังได้เสนอองค์ประกอบธรรมาภิบาลไว้ 4 ประการ คือ

- (1) Accountability การทำงานอย่างรับผิดชอบ ตอบสนองความต้องการของประชาชน
- (2) Participation การมีส่วนร่วม
- (3) Pre-dictation ความสามารถคาดการณ์/ผลงานที่จะเกิดขึ้นได้
- (4) Transparency โปร่งใส ตรวจสอบได้

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) จัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1931 (อ้างถึงใน ขัตติยา กรรรณสูตร, 2548 : 1) ต่อมาได้พิมพ์เอกสารชื่อ Participatory Development and Good Governance (1995) ให้ข้อคิดสำคัญในการพัฒนาประเทศว่า ต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ คือ

- 1) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
- 2) กระบวนการทำให้เกิดประชาธิปไตย
- 3) การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล โดยเน้นเรื่อง การใช้อำนาจทางการเมือง เพื่อควบคุมให้มีการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมโดยเน้นให้ครอบคลุมถึงองค์กรสาธารณะทุกประเภท การสร้างสภาพแวดล้อมการกระจายประโยชน์ การสร้างสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญในการสร้างธรรมาภิบาลไว้ 3 ประการ คือ

- 1) รูปแบบองค์กรทางการเมือง
- 2) กระบวนการใช้อำนาจควบคุม การจัดการทรัพยากร

3) สมรรถนะของรัฐในการกำหนด และนำนโยบายสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ยังได้เสนอมิติที่สำคัญที่จะนำไปสู่ Good Governance หรือธรรมาภิบาล คือ

- (1) ธรรมนูญสากล ประกอบไปด้วยกฎหมาย กฎเกณฑ์ที่ค้ำจุน เป็นประชาธิปไตย มีสิทธิมนุษยชน
- (2) การจัดการภาคสาธารณะอย่างโปร่งใส ยุติธรรม มีส่วนร่วม ตรวจสอบได้
- (3) ควบคุมคอร์รัปชัน โดยมีกลไก มาตรการที่ชัดเจน
- (4) ลดค่าใช้จ่ายทางทหารเพื่อนำไปสร้างสันติ และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทหารและพลเรือน

2.2.2 หลักการธรรมนูญสากล

ในปัจจุบันราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติ Good Governance อย่างเป็นทางการว่า “วิธีการปกครองที่ดี” หมายถึง วิธีดำเนินการปกครองที่ทำให้เกิดผลดีและเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามคำที่นิยมและใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ ธรรมนูญสากล

ธรรมนูญสากลหรือ Good Governance มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (United Nations Development Programmed. 2552) (อ้างถึงใน ขัตติยา วรรณสุด. 2548 : 5)

- 1) หลักความโปร่งใส (Transparency) คือ การปฏิบัติงานหรือการบริหารจัดการองค์กร ผู้บริหารหรือคณะผู้บริหาร จะต้องเปิดโอกาสให้สาธารณะชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก และรับรู้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา กับทั้งมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องและติดตามผลการดำเนินงานได้ในทุกขั้นตอน
- 2) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) คือ ในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด และมีความกล้าหาญที่จะรับผิดชอบต่อสังคมของกิจกรรมที่ได้กระทำลงไป
- 3) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การเปิดโอกาสให้สาธารณะชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นกับทั้งร่วมการตัดสินใจขององค์กรอย่างเท่าเทียมกันในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานที่เล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลกระทบและความเสียหายต่อประชาชน
- 4) หลักนิติธรรม (Rule Of Law) คือ การปกครองที่ทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เป็นธรรมและยุติธรรมกับทุกคนในสังคม และรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรจะต้องยึดหลักของกฎหมายที่เป็นธรรม ยุติธรรม และมุ่งรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมในการตัดสินใจมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน หรือบางกลุ่ม
- 5) หลักความคุ้มค่า (Efficiency And Effectiveness) คือ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ทั้งนี้ต้องมีการกำหนดตัวชี้วัด ผลการปฏิบัติงาน และมีองค์กรที่เป็นอิสระ หรือเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผู้ทำหน้าที่ประเมิน

6) หลักคุณธรรม (Virtues) คือ การยึดมั่นในความถูกต้องความรู้สึกลึกซึ้งดีงาม สำนึกในความดีงามที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต และมีระเบียบวินัย

จากการศึกษาแนวคิดธรรมาภิบาลจากนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัย พบว่า ธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดมาจากประเทศตะวันตก เป็นกระบวนการบริหารจัดการสังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคในสังคม การเกื้อกูลผลประโยชน์ที่โปร่งใส ยุติธรรมแก่ทุกภาคในสังคมที่สามารถ ตรวจสอบได้และก่อให้เกิดผลงานบรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างคุ้มค่า

2.2.3 ธรรมาภิบาลกับองค์การบริหารส่วนตำบล

การที่จะให้ธรรมาภิบาลเกิดขึ้นใน องค์การบริหารส่วนตำบล ได้นั้น องค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ตามหลักพื้นฐาน 6 ประการที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งทุกคนทุกฝ่าย และทุก ๆ ส่วนในองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องร่วมมือกันดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เป้าหมายของธรรมาภิบาล คือ สร้างความเป็นธรรมในการพัฒนา โดยประชาชนทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ตามสิทธิที่กฎหมายให้อำนาจไว้แก่ประชาชน เพื่อให้การพัฒนานั้นสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยมุ่งผลประโยชน์ต่อส่วนรวม อันก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และอีกด้านหนึ่งคือเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยสามารถใช้เงินงบประมาณอย่างคุ้มค่าในการจัดทำกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนภายใต้การควบคุมตรวจสอบของประชาชนในชุมชน จุดมุ่งหมายของธรรมาภิบาลทั้ง 2 ประการ จะทำให้เกิดการพัฒนาสังคมให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการเมือง และประชาชนทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในอดีตที่ผ่านมารัฐบาลเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศประชาชนจะมีโอกาสน้อยมากในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และนอกจากนี้ยังขาดระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการทุจริต คอร์รัปชัน และประพฤติมิชอบ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 (วาริณ วังชัย. 2547 : 1 - 8)

จากปัญหาการทุจริต คอร์รัปชัน และประพฤติมิชอบดังกล่าว ทำให้เกิดกระแสเรียกร้องให้นำ “หลักธรรมาภิบาล” มาใช้กับการบริหารจัดการในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 กำหนดให้มี “การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและประชาชน” จึงได้มีการจัดตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง

ขึ้นมา เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้น จึงนับได้ว่าเป็นโอกาสที่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนต้องหันมาสนใจในการวางรากฐานการปกครองและการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีความโปร่งใสสุจริตตามหลักธรรมาภิบาลซึ่งจะเป็นรากฐานการด้านกัยการทุจริต คอร์รัปชันที่กำลังแผ่ขยายลงสู่ชุมชนในวงกว้าง และยังเป็น การวางรากฐานสังคมประชาธิปไตยในอนาคต โดยเริ่มต้นที่ชุมชนและประชาชนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนในตำบลได้มีโอกาสเลือกผู้แทนของตนเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาและสนองต่อความต้องการของตนเอง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นองค์กรของประชาชนในตำบลที่ดำเนินงานโดยประชาชนในตำบล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในตำบล ผู้มีส่วนในการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย

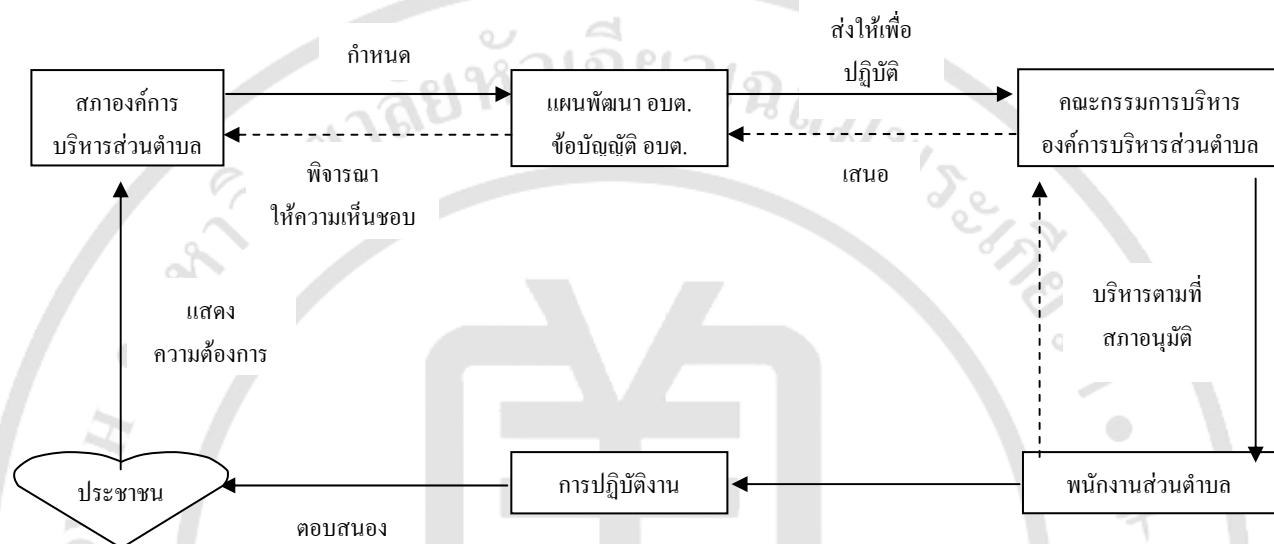
1) สภา องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ในการตัดสินใจกำหนดนโยบายให้คณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล นำไปปฏิบัติซึ่งอยู่ในรูปของแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะต้องสอดคล้องหรือตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในตำบลนั้น ๆ

2) คณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ในการนำเอาแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการอนุมัติจากสภา องค์การบริหารส่วนตำบลไปปฏิบัติ

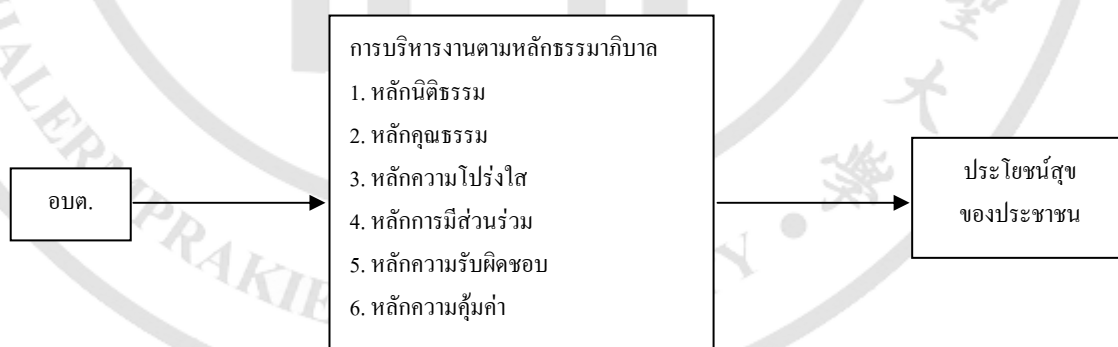
3) พนักงานส่วนตำบล มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้แก่คณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล และให้คำแนะนำ ปรีกษา การดำเนินงานให้มีความถูกต้องตามที่กฎหมายระเบียบ และข้อบัญญัติที่กำหนดไว้

จะเห็นว่าทุกคนใน องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาและสนองต่อความต้องการของประชาชนในตำบลให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้น ทุกคนในองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งสภา องค์การบริหารส่วนตำบล นายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานส่วนตำบล จะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดผลตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างถูกต้องและเป็นธรรม (แผนภูมิที่ 2.1)

แผนภูมิที่ 2.1
การปฏิบัติงานของ อบต.ตามหลักธรรมาภิบาล

แผนภูมิที่ 2.2
ผลการปฏิบัติงานของ อบต.ตามหลักธรรมาภิบาล

ในฐานะที่องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรประชาชนที่ใช้อำนาจแทนประชาชนในการทำหน้าที่ดูแลรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม องค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อผลประโยชน์สุขของประชาชนในตำบล กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีความเสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มุ่งแต่ผลประโยชน์ส่วนรวม ประชาชนก็จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรและได้รับการแก้ไขปัญหาได้ตรง

ตามความต้องการอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ประชาชนก็จะมีความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และเต็มใจที่จะมอบอำนาจของตนเองให้องค์การบริหารส่วนตำบล ไปใช้ในการบริหารกิจการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

ประชาชนได้เอะใจจากการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล ดังจะเห็นได้จากมีการกำหนดถึงอำนาจและสิทธิของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ ดังนี้

1) ประชาชนได้รับรู้ข่าวสาร และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารด้านบุคคล ด้านแผนงาน/โครงการ ด้านการเงิน ระเบียบข้อบังคับ และกฎหมาย ซึ่งเป็นการเรียนรู้การพัฒนาและการปกครองโดยตนเอง

2) การพัฒนา การแก้ไขปัญหา และการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล. มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนตามความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งทำให้การใช้จ่ายเงินขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิดประโยชน์คุ้มค่า

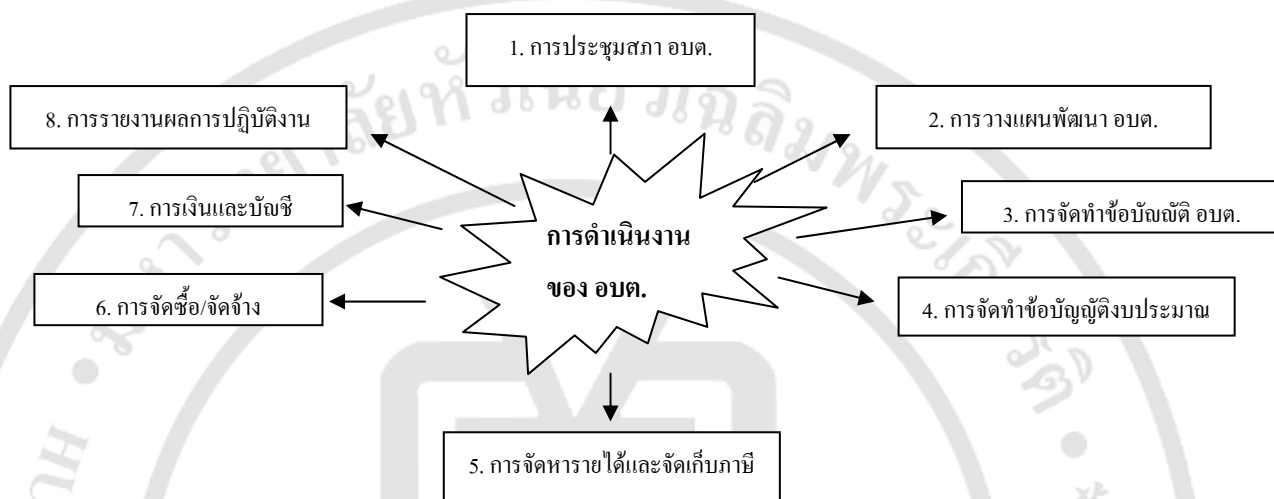
3) องค์การบริหารส่วนตำบล บริหารงานด้วยความถูกต้องภายใต้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรม

4) การใช้จ่ายเงินขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นไปด้วยความประหยัด โปร่งใส ไม่รั่วไหล ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน

5) ประชาชนมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน เช่น การเสนอปัญหาความต้องการของตนเอง การเลือกตั้ง การเสนอข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล การถอดถอนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล โดยสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านประชาคม ซึ่งจะทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนในตำบล

ในฐานะที่้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภารกิจและหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการจัดบริการสาธารณะ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง พ.ศ. 2542 องค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีภารกิจและหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในตำบล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในตำบล ซึ่งกระบวนการในการดำเนินงานเป็นไปตามแผนภูมิที่ 2.3

แผนภูมิที่ 2.3
กระบวนการดำเนินงานของ อบต.

การยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 8 กระบวนการดังกล่าวข้างต้นจะเป็นประโยชน์กับประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง เช่น

1. การยึดหลักนิติธรรม ในการดำเนินงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้การดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย มีความถูกต้องและเป็นธรรม โดยประชาชนทุกคนในท้องถิ่นสามารถได้รับบริการสาธารณะจากองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างทั่วถึง

2. การยึดหลักคุณธรรม ในองค์การบริหารส่วนตำบล จะทำให้การบริหารจัดการของ องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกคนในท้องถิ่นได้อย่างเสมอภาค เป็นธรรมไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ไม่มีการเล่นพรรค เล่นพวก ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความผูกพัน ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในท้องถิ่น นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

3. การยึดหลักความโปร่งใส ในองค์การบริหารส่วนตำบล จะทำให้การบริหารจัดการภายใน องค์การบริหารส่วนตำบล มีระบบขั้นตอนหรือระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น

4. การยึดหลักการมีส่วนร่วม ในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมรับฟังการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และร่วมตัดสินใจมติในที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ รวมถึงการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการ

วางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จะส่งผลให้ทิศทางการพัฒนา ท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการส่งเสริมอาชีพและรายได้พอเลี้ยงตนเอง การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ

5. การยึดหลักความรับผิดชอบ ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จะให้ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในฐานะที่เป็นผู้รับมอบอำนาจและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นตัวแทนในการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นจะต้องมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

6. การยึดหลักของความคุ้มค่า ในเรื่องการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ก็จะทำให้องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดไปดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะพื้นฐานให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างทั่วถึง

แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่มีเจตนารมณ์ในการปฏิรูปสังคม การเมืองและการปกครอง การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งกลไกทั้งหลายเหล่านี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างระบบธรรมาภิบาลในสังคมไทยนั่นเอง ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้วางรากฐานและกฎเกณฑ์อันสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลไว้หลายประการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิดและคุณค่าของธรรมาภิบาลที่จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งแห่งสังคมประชาธิปไตยทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น ดังนั้น การยึดหลักแนวคิดธรรมาภิบาลในกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จึงเป็นกลไกที่ทำให้คนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นได้ เพราะทุกคนสามารถร่วมรับฟังและร่วมตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลคิดขึ้นมา และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเท่าเทียมกัน และสามารถตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ ซึ่งเป็นการช่วยลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ได้อีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้ในงานวิจัย ประสิทธิภาพของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการว่า ได้ใช้หลักธรรมาภิบาลเรื่องใดบ้างในการบริหารนโยบายและการใช้หลักธรรมาภิบาลก่อให้เกิดประสิทธิผลของนโยบายหรือไม่ อย่างไร

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.3.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

สมชัย เบญจฉาย (2546: 1) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยว ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนเป็นการช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าและความเครียด ทำให้สุขภาพทางกายและจิตใจสดชื่นดีขึ้น พร้อมทั้งจะกลับไปเผชิญกับภารกิจต่าง ๆ และการดำรงชีวิตที่จำใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้ประสบการณ์ความแปลกใหม่ตลอดเวลา การเดินทาง ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตในด้านต่าง ๆ และเข้าใจสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนดีขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มจิตสำนึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

3. หากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่ดี จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบได้ ซึ่งเรื่องนี้ในอดีตไม่ได้สนใจกันมากนัก จนกระทั่งกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับโลกได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย หลายฝ่ายเริ่มมองเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามลำดับ

4. การท่องเที่ยวเป็นกลไกธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละฝ่ายดีขึ้น และนำไปสู่ความเข้าใจและมิตรภาพที่ดีต่อกัน

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้การไหลเวียนของเศรษฐกิจและการจ้างงานทั้งในระดับท้องถิ่นภูมิภาคและประเทศโดยรวม

2.3.2 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สตัญญ์ แสงอรุณ (2548 : 2) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ Ecotourism ว่าเป็นแนวความคิดที่เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่ให้ความหมายเช่นเดียวกัน ที่สำคัญได้แก่ Nature Tourism, Bio Tourism, Green Tourism เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวดังกล่าวล้วนแต่เป็นการบ่งบอกถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งจากการประชุม Globe 1990 ณ ประเทศแคนาดาได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวน รักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วยการท่องเที่ยวที่มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มีบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้มากมายแต่ความหมายที่ เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งและได้รับการอ้างอิงถึงเสมอที่สำคัญมีดังนี้

Ceballos Lascurain (1991 อ้างถึงใน สมชัย เบญจขย. 2546 : 2) อาจจะเป็นคนแรกที่ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "เป็นการท่องเที่ยว รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำลายเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ เหล่านั้น"

Elizabeth Boo (1991 อ้างถึงใน สมชัย เบญจขย. 2546 : 2) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม"

The Ecotourism Society (1991 อ้างถึงใน สมชัย เบญจขย. 2546 : 2) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศและในขณะที่เดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น"

Western (1993 อ้างถึงใน สมชัย เบญจขย. 2546 : 2) ได้ปรับปรุงคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ The Ecotourism Society ให้สั้นและกะทัดรัด แต่มีความหมายสมบูรณ์มากขึ้นคือ "การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น"

The Common Wealth Department Of Tourism (1994 อ้างถึงใน สมชัย เบญจขย. 2546 : 2) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่าธรรมชาติสิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่าการรักษา ระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้นหมายถึง "การป็นผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ"

กรมป่าไม้ (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าเป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย”

โดยสรุปก่อนอื่นมีข้อสังเกตจากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมาจากนิยามศัพท์และความหมายของคำ "Ecotourism" นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานอาชีพ ความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ของแต่ละคนหรือองค์กร ซึ่งในภาษาไทย ราชบัณฑิตยสถาน ได้พิจารณากำหนดคำศัพท์ Ecotourism ว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

ข้อพิจารณาต่อมา คือ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าวข้างต้นเกือบทั้งหมดให้การยอมรับว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตัวเอง และแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (Nature - Based Tourism) เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทอุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้น แต่อาจหมายรวมถึง ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น หากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ เช่น ไม่นั้นปริมาณนักท่องเที่ยว ไม่นั้นสนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เน้นธรรมชาติและองค์ประกอบของธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูด เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติและองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้นการจัดระบบบริการข้อมูลและการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งการเพิ่มพูนศักยภาพของมัคคุเทศก์จึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด (วางแผน) การทำ (ปฏิบัติหรือดำเนินการ) และการติดตามตรวจสอบประเมินผล ร่วมกับ

ผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นด้วยความเหมาะสมเป็นธรรม

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ว่า หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยมีการควบคุมผลกระทบและสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติแวดล้อม พร้อมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต

2.3.3 ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

โดยลักษณะทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีดังนี้

1. เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ไว้ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ
2. มุ่งเน้นที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
3. เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว
4. ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากนี้จะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
6. เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.3.4 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและระบบนิเวศ หากปัจจัยข้างต้นได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่จะเกิดความเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายจนค้ำยคุณค่าไปก็มีอยู่สูง

1. การให้ความรู้ความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่ง

ท่องเที่ยววนั้นด้วย วิธีการสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่ การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ การจัดทำเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ ทั้งสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยากลำบากและท้าทายต่อการเดินทาง นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ้ง ซึ่งเป็นเสมือนการเพิ่มพูนประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว และขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ

2.3.5 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดน้อยหรือเสื่อมโทรมลง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวคิดที่มีสาเหตุจากการบรรจบของแนวโน้มในด้านการอนุรักษ์และแนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวคือ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการสงวนรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติ โดยส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวใน

พื้นที่อนุรักษ์ ด้วยความเชื่อที่ว่าการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานและสร้างรายได้จำนวนมากทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้แก่ราษฎรในชนบทให้ตระหนักถึงความสำคัญและช่วยสนับสนุนการสงวนรักษาพื้นที่อนุรักษ์และทรัพยากรธรรมชาติ

สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มนุษย์มีความต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบผจญภัยมากขึ้น รวมทั้งการได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวธรรมชาติมีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ได้ไปเยือนทั้งในด้านระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์พืช และสัตว์ที่ได้พบเห็น รวมถึงประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุสำคัญจากการตื่นตัวและให้ความสนใจในเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัญหาในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีแนวคิดที่สำคัญ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 อ้างใน มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548)

ดังนั้น โดยนัยแนวความคิดระดับชาติและนานาชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเกี่ยวกับการนำแหล่งทุนทางธรรมชาติและแหล่งทุนทางวัฒนธรรม มาพัฒนาบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นนั้น ๆ

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย หรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อม

ธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนั้น จะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2.3.6 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชน

มีการศึกษาวิจัยโดยชุมชนเป็นฐานในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ยังคงขาดการศึกษา ประเมินความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างไรก็ตามได้มีสิ่งบ่งชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืนได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการของชุมชน โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับชุมชนใดก็ตาม จะต้องเกิดจากความสนใจและความต้องการของสมาชิกชุมชนเองเป็นหลัก มิใช่หน่วยงานของทางราชการหรือองค์กรภาคเอกชนหรือใครก็ตามไปยึดเยื้อดให้โดยที่ชุมชนไม่เต็มใจที่รับโครงการไว้ และมีส่วนร่วม อาจเพราะความเกรงใจเกรงขามหรืออำนาจตามวิถีธรรมชาติของชุมชนในชนบท

2. ความรู้และความตระหนักของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอีกตัวหนึ่งที่จะชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืนหรือไม่ ความรู้และความตระหนักนี้ รวมไปถึงแนวคิดและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนและศักยภาพ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน (ต้นทุนทางสังคม) และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (ต้นทุนทางธรรมชาติแวดล้อม) หากดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และความรู้อื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนาและการบริหารจัดการ

3. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ชุมชนท้องถิ่นในชนบทส่วนใหญ่มักอยู่ในภาวะด้อยโอกาสในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้และทักษะในการพัฒนาและการจัดการ ยิ่งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นงานบริการที่ต้องมีมาตรฐานขั้นต่ำ เพราะมีการแข่งขันทางการตลาดแล้ว เป็นสิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นไม่คุ้นเคย ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดความท้อแท้และไม่สามารถดำเนินการต่าง ๆ ตามความตั้งใจได้ ตรงจุดนี้หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนรวมทั้ง Ngos หรือผู้รู้ต่าง ๆ จะต้องเข้ามาสนับสนุนหรือช่วยเหลือ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนดังกล่าวในข้อ 2 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมสร้างภูมิคุ้มกันด้านทุนต่ออิทธิพลต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากการท่องเที่ยวด้วย

4. การตัดสินใจและการแบ่งปันประโยชน์ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาให้รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ การแก้ไขปัญหา และการติดตามประเมินผลแบบครบวงจร ไม่ใช่ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นดำเนินการเองทั้งหมด และที่สำคัญจะต้องมีกลไกและระบบการแบ่งปันรายได้หรือประโยชน์อื่น ๆ อันเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นธรรมและความโปร่งใส โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้มักจะพบว่าเป็นสาเหตุของความไม่ยั่งยืนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างสูงทีเดียว

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชน จึงมีความเกี่ยวข้องอย่างมากในการศึกษาว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีการดำเนินการอย่างไร และเกิดประสิทธิผลตามที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร

2.4 แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต

2.4.1 ความหมายคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต (Quality of Life) หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือ ทุกคนหรือทุกประเทศอาจจะกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ กันไปตามความต้องการ และความต้องการคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลง ไปได้ตามกาลเวลาและกาลเทศะ (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543 : 56)

คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมสังคม ตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ คุณภาพชีวิตแบ่งเป็น 3 ประการ คือ

1. ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลจะต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อันเป็นผลตอบสนองมาจากปัจจัยพื้นฐานๆ

2. ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาวะจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตตนเองครบถ้วน และสังคมสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยในชีวิต

3. ทางด้านสังคม คือ บุคคลสามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุขฯ (ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2543 : 57)

ดิน (Dean. 1985 : 98) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ภาวะสุขภาพที่ดี การปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ความสุขสบายทางกายและใจ ชีวิตที่มีความหมายและมีคุณค่า และภาระหน้าที่ของบุคคล

สุขภาพ หมายถึง สภาวะที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางวิญญาณ สุขภาพมิได้หมายถึงเฉพาะความไม่พิการและการไม่มีโรคเท่านั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านบุคคล สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา กฎหมาย ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น รวมทั้งปัจจัยด้านระบบบริการสาธารณสุขด้วย (ร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 : 3-4)

องค์การอนามัยโลก UNESCO (1993 อ้างใน ประเวศ วะสี. 2545 : 9) ซึ่งได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำจากประเทศต่าง ๆ ให้นิยาม ความหมายของคำว่าสุขภาพว่า

“ Health is stage of complete physical, mental, social and spiritual well-being, not merely absence of diseases and infirmity ”

การไม่มีโรคก็ไม่ได้หมายความว่าสุขภาพดี และแม้มีโรคสุขภาพก็ดีได้ เพราะสุขภาพ หมายถึง สภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางวิญญาณ หรือสภาวะที่สมบูรณ์ เชื่อมโยงกัน

ชีวิตที่มีคุณภาพ เป็นชีวิตที่สามารถสนองตอบความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมที่ดั่งงามตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคม พร้อมทั้งสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง ชีวิตจะมีคุณภาพได้ต้องอาศัยสถาบันต่าง ๆ ของสังคม ร่วมกันทำหน้าที่ตามบทบาท (ผาสุก มุทขเมธา. 2535 : 96)

คุณภาพชีวิต (Quality of life) ในแง่ของสิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึง การศึกษาความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางการศึกษา อนามัย และเศรษฐกิจ ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และวิธีการเลี้ยงดู โดยที่คุณภาพชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ บุคคลอยู่ในที่ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ย่อมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า บุคคลที่อยู่ในที่ขาดแคลนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลอีกด้วย (เกษม จันทร์แก้ว. 2540 : 28-29)

สรุป คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพแวดล้อมของชีวิตที่สมดุลกันทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนทั้งศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมในสังคมที่ทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.4.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตมีเนื้อหาค่อนข้างกว้างขวางมาก แต่พอสรุปคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวคิดของ OECD (1988 อ้างถึงใน ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2543 : 328) ว่า คุณภาพชีวิตจะครอบคลุมหลายมิติ คือ

1. คุณภาพทางด้านอนามัยและสาธารณสุข
2. พัฒนาการบุคคลโดยผ่านการศึกษาฝึกอบรม
3. การทำงานและคุณภาพชีวิตการทำงาน
4. เวลาว่างที่สร้างสรรค์
5. ความสุขสมบูรณ์ทางด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ
6. คุณภาพสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
7. สิ่งแวดล้อมทางสังคม
8. โอกาสทางสังคมและการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน
9. ความมั่นคงในการดำรงชีวิต
10. สิทธิเสรีภาพทางการเมือง

จะเห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตของประชาชนมีมิติเกี่ยวกับการเมืองการปกครองด้วย กล่าวคือ จะต้องมิตสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ซึ่งหมายถึงคนในชุมชนจะต้องได้รับความคุ้มครองทางเสรีภาพ สังคมจะต้องมีประชาธิปไตย แม้คณะบริหารส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจหน้าที่และมีความเป็นอิสระเพียงใดก็ตาม ต้องไม่ละเลยเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในท้องถิ่นจึงจะทำให้คุณภาพชีวิตประชาชนมีความครบถ้วนทั้งระบบโครงสร้างสังคมแบบองค์รวม

ลิว (Liu. 1975 : 1) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่ามี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านจิตวิสัย ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกของบุคคล อันได้แก่ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกนึกคิดของบุคคล เป็นต้น และองค์ประกอบด้านวัตถุวิสัย ได้แก่ ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมของบุคคล เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม

องค์การยูเนสโก (UNESCO. 1980 : 312) ได้ใช้เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพชีวิตไว้ 2 ด้าน คือ

1. ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) การประเมินด้านวัตถุประสงค์ วัดได้โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมสามารถมองเห็นได้ นับได้ วัดค่าได้ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมฯ

2. ด้านจิตวิสัย (Subjective) เป็นการประเมินข้อมูลด้านจิตวิทยา ซึ่งอาจทำได้โดยการสอบถามความรู้สึก และเจตคติต่อประสบการณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การรับรู้สภาพต่อการเป็นอยู่ การดำรงชีวิต รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต และความพึงพอใจในชีวิต

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน จะต้องประเมินได้ทั้งสิ่งที่เป็นนามธรรม และสิ่งที่เป็นรูปธรรม เพื่อยืนยันเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของชุมชน ในการดำเนินชีวิตภายใต้การบริหารขององค์กรส่วนท้องถิ่น

สำหรับประเทศไทยมีการนำเอาเรื่องคุณภาพชีวิตเป็นประเด็นในการรณรงค์มาเป็นเวลากว่า 30 ปีแล้ว โดยกระทรวงมหาดไทยได้นำเอาแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) (Basic Minimum Needs) มาใช้กำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 โดยใช้เครื่องชี้วัดหลัก จปฐ. 8 หมวด 32 ตัวชี้วัด

ปี พ.ศ. 2531 คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ได้ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบ โครงการ ปีรณรงค์คุณภาพชีวิตให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดำเนินการ โดยกรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบภายใต้ชื่อว่า “งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (พชช.)”

ปี พ.ศ. 2532 กชช. มีมติเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2532 ให้กรมการพัฒนาชุมชนจัดเก็บข้อมูล จปฐ. เป็นประจำทุกปี

ปี พ.ศ. 2533 เริ่มจัดเก็บ ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล จปฐ. คุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม ทุกครัวเรือนทั่วประเทศ

ปี พ.ศ. 2535 กรมการพัฒนาชุมชนได้ปรับปรุงเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานเป็น 9 หมวด 37 ตัวชี้วัด เพื่อให้เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 – 2539)

ปี พ.ศ. 2540 กรมการพัฒนาชุมชนมีการปรับปรุงเครื่องชี้วัดเป็น 8 หมวด 39 ตัวชี้วัด เพื่อให้ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544)

ปี พ.ศ. 2544 กรมการพัฒนาชุมชนมีการปรับปรุงเครื่องชี้วัดเป็น 6 หมวด 37 ตัวชี้วัด เพื่อให้ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 2545 - 2549 กรมการพัฒนาชุมชน (2544 : 1) และชุดนิยาม เล่าหวิจิตรจันทร์ (2544 : 21)

แนวคิดเกี่ยวกับดัชนีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต (จปฐ.) ที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ปรับตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 2545 – 2549 ลดลงเหลือ 6 หมวด มีดัชนี 37 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 1 สุขภาพดี มีดัชนี 11 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด
2. แม่ที่คลอดลูกได้รับการทำคลอดและดูแลหลังคลอด
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม
4. เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
5. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือนแรกติดต่อกัน
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารที่เหมาะสมและพอเพียง
7. เด็กอายุ 6 – 15 ปี ได้กินอาหารถูกต้องและครบถ้วน
8. เด็กอายุ 6 – 12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
9. คนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพถูกสุขลักษณะปลอดภัย และได้มาตรฐาน
10. คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องและเหมาะสม
11. คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย มีดัชนี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่

12. ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย
13. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี
14. ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี
15. ครัวเรือนมีการจัดการบ้านเรือนและบริเวณบ้านให้เป็นระเบียบสุขลักษณะ
16. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากเสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็นหรือมลพิษทางอากาศ น้ำเสีย ขยะ และสารพิษ
17. ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกต้อง
18. ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
19. ครัวเรือนมีความอบอุ่น

หมวดที่ 3 ฝึกฝนการศึกษา มีดัชนี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่

20. เด็กอายุ 3 – 5 ปีเต็ม ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อม
21. เด็กอายุ 6 – 15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
22. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
23. เด็กที่ไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ
24. คนอายุ 15 – 60 ปีเต็ม อ่านออกและเขียนภาษาไทยได้
25. คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสาร

หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า มีดัชนี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่

26. คนอายุ 18 – 60 ปีเต็ม มีการประกอบอาชีพและมีรายได้
27. คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี
28. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน

หมวดที่ 5 plugged คำนิยม มีดัชนี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

29. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา
30. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่
31. คนอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปทุกคนไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา
32. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่
33. คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่

หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา มีดัชนี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่

34. ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล
35. ครัวเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น
36. ครัวเรือนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน
37. คนมีสิทธิ์ได้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

จะเห็นได้ว่า การจัดทำเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของกรมการพัฒนาชุมชนนั้น มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา สาเหตุหนึ่งมาจากแนวคิดในการพัฒนาชุมชนข้างข้อบรรล วัตถุประสงค์แล้ว อีกประการหนึ่งการปรับเปลี่ยนเครื่องชี้วัดทุก ๆ 5 ปี ยังทำให้งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของส่วนท้องถิ่นมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลาโดยมองภาพรวมของประเทศ

ดัชนีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ไ้ก้นมาก คือ ความยืนยาวของชีวิต สุขภาพอนามัยที่ ดี การศึกษา ความเสมอภาคทางเพศ และเสรีภาพทางสังคมและการเมือง เป็นต้น ว่าดัชนีเชิงปริมาณ เหล่านี้จะไม่สามารถครอบคลุมแนวคิดในการพัฒนาได้ทั้งหมด

2.4.3 คุณภาพชีวิตในทัศนะของนักคิดอาวุโสของไทย

ป่วย อึ้งภากรณ์ (อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม. 2540 : 34)ได้ให้ทัศนะคุณภาพชีวิต ของคนโดยเริ่มตั้งแต่การอยู่ในครรภ์ของมารดา ไปจนถึงการมีชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตรภาพ เน้นด้านความเสมอภาคของคนที่จะได้รับบริการสังคมจากรัฐ ดัชนีชี้วัดดังกล่าว ได้แก่

1. การได้รับโภชนาการดี มีคุณภาพประโยชน์ต่อร่างกาย
2. การได้รับบริการด้านสวัสดิการอนามัยแม่และเด็ก
3. การมีลูกไม่มาก และเหมาะสมกับขนาดของครอบครัว

4. ครอบครัวมีความอบอุ่น
5. โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน
6. ความเสมอภาคในการได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายของรัฐ
7. โอกาสในการปะทะสังสรรค์กับภายนอกสังคม
8. ความเสมอภาคเชิงพาณิชย์กับภายนอกสังคม
9. การดำเนินชีวิตภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ดี
10. การเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
11. การได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคมและการประกันสังคม
12. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
13. การดำรงชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตภาพ
14. โอกาสและความเสมอภาคในด้านต่างๆ คือ
  - 14.1 ด้านปัจจัยการผลิตของบุคคล
  - 14.2 ด้านการรับรู้ข่าวสาร และการนันทนาการ
  - 14.3 ด้านการรับบริการด้านสาธารณสุข
  - 14.4 ด้านการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อความสงบสุขและความมั่นคงของรัฐ
  - 14.5 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม. 2540 : 37) ได้จำแนกคุณภาพชีวิต โดยเน้นที่การใช้ชีวิตร่วมในสังคมออกเป็น 3 ระดับคือ

1. คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน คือ ระดับ ที่ถูกข่มขู่กดขี่ มีดังนี้
  - 1.1 สุขภาพดีมีพลานามัยและมีปัจจัยเครื่องรักษาส่งเสริมสุขภาพ
  - 1.2 พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เช่น มีอาชีพ มีความประหยัด ขยันและสุจริต มีเงินใช้และใช้เงินเป็น เป็นผู้ผลิตและบริโภคเป็น
  - 1.3 มีอาหารที่มีคุณค่า มีกินและกินเป็น
  - 1.4 มีที่อยู่อาศัยและที่ทำงานที่เหมาะสมไม่แออัด สะอาด สะดวกและสบาย ต่อการดำเนินชีวิต
  - 1.5 การทำงานและการเดินทาง
  - 1.6 มีครอบครัวซึ่งมีกำลังพอบำรุงเลี้ยงได้ อยู่กันด้วยความสุข ทั้งอบอุ่นและรุ่มเย็น
  - 1.7 อยู่ร่วมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจเกื้อการุณย์ ผูกมิตรและชวนขาย ทำกิจที่เป็นประโยชน์

1.8 มีเวลาว่างเป็นของตนเอง และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการเสนอความริเริ่มยั้งเดิมที่ไร้โทษ ชื่นชมซาบซึ้งในสุนทรีย์และในการที่จะพัฒนาตนยิ่งขึ้นไปในด้านต่าง ๆ

2. คุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการ หรือระดับสัมปรายภคัตถะ

2.1 มีการศึกษา รู้เข้าใจเท่าทันเหตุการณ์ มีประสบการณ์ที่เป็นฐานของการดำเนินชีวิต และตัดสินใจอย่างฉลาด

2.2 มีวิจารณ์ญาณ พิจารณาเหตุปัจจัย รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาคำเนินชีวิตด้วยปัญญา มีคุณวิริยที่แก้ไขทุกขทุกขได้

2.3 มีจิตใจที่พัฒนา กอปรด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เชื่อมั่นในการทำความดี ประพฤติดีงาม สุจริตทั้งกาย วาจาใจ มั่นใจในคุณค่าแห่งชีวิตของตน

2.4 สุขภาพจิตดี มีความมั่นคงทางจิตใจ มีเจตคติดีงาม จิตใจปลอดโปร่ง เบิกบาน ผ่องใส เป็นสุข มองโลกและชีวิตตามความเป็นจริง

3. คุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาส หรือระดับ อุกษัตถะ

3.1 มีความปลอดภัยทั้งกายใจ เช่น ปราศจากโจรผู้ร้าย ละอบายมุข

3.2 อยู่ในสังคมที่มีสวัสดิการและบริการดี อำนวยสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และไม่ตรีสังเคราะห์

3.3 อยู่ในสังคมที่อำนวยโอกาสในการทำงานที่ตนถนัด โอกาสในการเรียนรู้และเข้าถึงวิชาการต่าง ๆ โอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคม ในชุมชนและในทางการเมืองและโอกาสในการได้รับความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

3.4 อยู่ในสังคมที่มีระเบียบมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและกฎหมายที่เป็นธรรมและเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตและสังคม

3.5 มีธรรมชาติแวดล้อมที่เกื้อกูล รื่นรมย์ สวยงาม ผืนน้ำ อากาศบริสุทธิ์ ไร้มลพิษ

จากแนวคิดของนักคิดอาวุโสของไทย ทั้งสองท่านจะเห็นได้ว่า คุณภาพชีวิตของคนโดยเริ่มตั้งแต่การอยู่ในครรภ์ของมารดา ไปจนถึงการมีชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตภาพ เน้นด้านความเสมอภาคของคนที่จะได้รับบริการสังคมจากรัฐโดยที่มนุษย์ไม่สามารถแยกออกจากสังคมได้เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และธรรมชาติก็เป็นส่วนที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

2.4.4 คุณภาพชีวิตในบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 เป็นรัฐธรรมนูญที่นอกจากจะมีบทบัญญัติ ซึ่งให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่างมากกว่าฉบับอื่น ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งได้มีส่วนช่วยสร้างความตื่นตัวในทางการเมือง และความตระหนักในสิทธิและเสรีภาพ

ของประชาชนมากขึ้น แม้อ้อมมาได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2550 เป็นต้นมา แต่เนื้อหาสาระในมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 ที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรก็ถูกบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2550 ด้วยทุกเรื่อง โดยปรากฏอยู่ในมาตรา 78 มาตรา 79 มาตรา 80 มาตรา 84 และมาตรา 85 ทั้งนี้ อาจแยกบทบัญญัติที่รัฐดูแลคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน หมายถึง การที่ประชาชนมีงานทำโดยที่มีความพึงพอใจในงาน/อาชีพในเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคง มีความก้าวหน้าของงานที่ทำ ตลอดจนมีความพึงพอใจในรายได้ สภาพแวดล้อมในการทำงานและความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานด้วย ในด้านนี้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้ในมาตรา 86 ว่า รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิงจัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม ส่วนในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 กำหนดไว้ในมาตรา 84 ว่ารัฐต้องดำเนินการส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่ผู้มีงานทำมีสิทธิเลือกผู้แทนของตน จัดระบบประกันสังคม รวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทนสิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่เป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

2) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว หมายถึง การที่ประชาชนมีครอบครัวที่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับความผูกพัน การช่วยเหลือและความรับผิดชอบต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ ในด้านนี้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้ในมาตรา 80 ว่า รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ในเรื่องคุณภาพชีวิตของครอบครัว รัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 กำหนดไว้ในมาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรมดังต่อไปนี้ (1) คุ้มครองและพัฒนาเด็ก และเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งตนเองได้

3) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด หมายถึง การที่ประชาชนมีภาวะของสุขภาพกายที่แข็งแรงและมีสุขภาพจิตที่ดี ในด้านนี้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 กำหนด

ไว้ในมาตรา 82 ว่า รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง และในมาตรา 73 ว่า รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในคุณภาพชีวิตด้านนี้ ในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 กำหนดไว้ในมาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ โดยใน (2) มีความว่า ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายส่วนในด้านสุขภาพจิต ในด้านศาสนา กำหนดไว้ในมาตรา 79 ว่า รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่ได้มีความรู้สึกที่ได้รับผลกระทบจากมลภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริเวณที่อยู่อาศัยและในชีวิตประจำวัน ในด้านนี้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้ในมาตรา 79 ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่วนในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 85(5) ว่า ส่งเสริม บำรุงรักษา ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

5) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมือง หมายถึง การที่ประชาชนได้รับการบริการที่ดีของภาครัฐ ในด้านการศึกษา คมนาคม สาธารณสุข สาธารณูปโภคต่าง ๆ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งความพึงพอใจในด้านราคาสินค้าอุปโภค บริโภค และสาธารณูปโภคที่เป็นอยู่ด้วย ในด้านนี้ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้ในมาตรา 78 และ 87 โดยมาตรา 78 กำหนดว่า รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เองพัฒนา

เศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น และมาตรา 87 กำหนดว่า รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ค้ำครองผู้บริโภค และป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมทั้งยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจและต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค สำหรับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ในเรื่องนี้อยู่ในมาตรา 78 (3) และ 84 (1) โดยมีความดังต่อไปนี้ มาตรา 78 (3) กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจกิจการของท้องถิ่นได้เองส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสาธารณเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น และมาตรา 84 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้ (1) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาดและสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจ ซึ่งมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจกรรมที่มีลักษณะแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษา

ผลประโยชน์ส่วนรวมหรือจัดให้มีสาธารณูปโภคจากการทบทวนแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต ดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่าคุณภาพชีวิตที่ดีจำเป็นจะต้องมีปัจจัยหลายด้านที่มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน เช่น สุขภาพที่ดี การกินคืออยู่ดี มีสุข มีสิทธิ มีที่อยู่อาศัย มีที่ทำงานที่เหมาะสม รวมถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายด้านซึ่งอาจจะพูดถึงปัจจัยภายนอกที่จะเข้ามามีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัยภายในสังคม สวัสดิการที่ดีจากรัฐบาล รวมถึงธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิต

สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะมุ่งความสนใจไปยังคุณภาพชีวิต 6 ด้าน คือ (1) รายได้ (2) ความมั่นคงของอาชีพ (3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (4) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (5) การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม และ (6) ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

2.5 แนวคิดและทฤษฎี กระบวนการนโยบายสาธารณะ

2.5.1 ความหมายของนโยบายสาธารณะ

โทมัส ดาย (Thomas Dye อ้างถึงใน วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 31) ได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ว่า รัฐบาลจะต้องการทำอะไร ทำไมต้องกระทำเช่นนั้น และอะไรที่เป็นความแตกต่างที่รัฐบาลกระทำขึ้น นโยบายสาธารณะคืออะไรก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่เลือกกระทำ

ลาสเวลล์ และแคพตัน (Lasswell and Kaptan, 1970 อ้างถึงใน วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 31) กล่าวว่า นโยบาย หมายถึง แผนหรือโครงการที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วย เป้าหมาย คุณค่า และการปฏิบัติต่าง ๆ

นาเกล (Nagel, 1987 อ้างถึงใน วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 31) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของสังคมเช่น ปัญหา นโยบายต่างประเทศ ปัญหาการป้องกันสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

อายสโตนัน (Eyestone, 1971 อ้างถึงใน วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 31) ให้ความหมายนโยบายสาธารณะว่าเป็นความสัมพันธ์กับ หน่วยงานของรัฐบาลกับสิ่งแวดล้อม

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1975 อ้างถึงใน วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 31) ให้ความหมายนโยบายสาธารณะว่า หมายถึง แนวทางปฏิบัติ (ของรัฐบาล) ที่กำหนดวัตถุประสงค์แน่นอน เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจัดการกับปัญหาหรือ เรื่องที่อยู่ในความสนใจ

สมบัติ ชำรงชัญวงษ์ (2550 อ้างถึงใน วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 31) ให้ความหมายนโยบายสาธารณะว่า เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกจะกระทำหรือไม่กระทำโดยใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคมของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ได้แก่ ผู้นำทางการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมือง สถาบันราชการ ข้าราชการ และประมุขของประเทศ

ทินพันธ์ นาคาคะ (2525 อ้างถึงใน วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 31) ให้ความหมายนโยบายสาธารณะว่า คือ โครงการที่รัฐบาลบัญญัติขึ้น เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติในการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม

ถวัลรัฐ วรเทพพิพิงษ์ (2540 อ้างถึงใน วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 31) ให้ความหมายนโยบายสาธารณะว่า คือ แนวทางการปฏิบัติของรัฐบาล ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์แน่นอนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบัน เพื่อป้องกันปัญหาหรือหลีกเลี่ยงปัญหาใน

อนาคต และเพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่พึงปรารถนา รัฐบาลมีความจริงใจและนโยบายเป็นบวกหรือลบหรือ อาจเป็นการกระทำหรือคว้งวนการกระทำก็ได้

กล่าวโดยสรุปนโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติของรัฐบาลในการจัดสรร คุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม โดยใช้เป็นแนวทางที่กำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอนเพื่อให้บุคคล หรือ กลุ่มบุคคลจัดการกับปัญหาหรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคมและก่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนของประเทศ

2.5.2 ลักษณะสำคัญของนโยบายสาธารณะ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2543 : 52) ได้จำแนกนโยบาย สาธารณะออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มแนวคิดแบบคลาสสิก ด้านหนึ่งเน้นเรื่องกฎระเบียบที่ใช้ในการบริหารคามหลัง ของ แมกซ์ เวเบอร์ และอีกด้านหนึ่งเน้นเทคนิควิธีการของกระบวนการบริหาร กลุ่มคลาสสิกของ องค์การบริหารจะเน้นเรื่องงานแต่ไม่เน้นเรื่องคน
2. กลุ่มแนวคิดแบบนีโอคลาสสิก มองปัญหาองค์กรโดยเน้นเรื่องคนหรือเรื่อง พฤติกรรม องค์กรเป็นหลัก เน้นเรื่องการสร้างทีมงาน จิตวิทยาองค์กร มนุษยสัมพันธ์ในองค์กรแรงงาน สัมพันธ์ เป็นต้น
3. กลุ่มแนวคิดองค์กรสมัยใหม่ เน้นเรื่องระบบและกระบวนการสังคม โดยมององค์กร เป็น ระบบย่อยในระบบใหญ่ของสังคม มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยกับระบบใหญ่มีผลกระทบมี การปรับตัวเข้าหากัน และมีคุณภาพของระบบ เป็นต้น

นโยบายสาธารณะจะมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญอยู่ 4 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543 อ้างถึงใน วรณิการ์ ภูมิงศ์พิทักษ์, 2540 : 33)

1. เป็นแนวทางปฏิบัติกว้างๆ (A Guide of Action) ซึ่งกำหนดโดยรัฐบาลหรือ ข้าราชการ ระดับสูง (ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย) นโยบายจะเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างกว้างๆไม่มี รายละเอียดหรือค่อนข้างเป็นนามธรรม (Abstract) เพื่อให้ข้าราชการแปลงเป็นรูปธรรม(Concrete) ก่อน นำไปปฏิบัติซึ่งอาจกระทำในรูปแบบของแผนงานหรือโครงการก็ได้ สำหรับผู้มีอำนาจในการ กำหนด นโยบายนั้น คือ รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น โดยรัฐบาลกลางหมายถึง คณะรัฐมนตรีซึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และรัฐมนตรีช่วยทุกกระทรวงและทุก ส่วนของรัฐบาล ท้องถิ่น คือ หน่วยงานปกครองท้องถิ่นซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล สามารถตัดสินใจ ดำเนิน กิจการของตนเองตามกฎหมาย นั่นคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเทศบาล องค์การบริหาร ส่วนตำบล และหน่วยการปกครองในรูปแบบพิเศษอื่น ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา

2. มีวัตถุประสงค์แน่นอนไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง วัตถุประสงค์ หมายถึง สิ่งที่ผู้ตัดสินใจจะ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ได้นั้นจะต้องชัดเจน วัดได้ และสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือปฏิบัติได้ วัตถุประสงค์ของนโยบายแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

- 2.1 เพื่อแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น ในปัจจุบัน (to solve existing problems)
- 2.2 เพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น (to prevent future problems)
- 2.3 เพื่อก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา (to bring about desirable)

3. ผู้ออกนโยบายมีความตั้งใจจริงที่จะให้มีนโยบายไปปฏิบัติถ้าการกำหนดนโยบาย ออกมาเพื่อตอบสนองกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยไม่มีความจริงใจและจริงจังที่จะนำไป ปฏิบัติ ให้บรรลุผลที่ไม่ถือเป็นนโยบายสาธารณะ

เอกณรงค์ ขวดแก้ว (2549 : 132) อธิบายว่านโยบายสาธารณะมีสิ่งที่สำคัญ 2 ประการ คือ แนวทางปฏิบัติของรัฐบาลและโครงการที่สำคัญ ๆ ที่รัฐจะต้องจัดให้มีขึ้นด้วยการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุสิ่งดังกล่าวสิ่งเหล่านี้ย่อมรวมถึงสถาบันต่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ กำหนดนโยบายสาธารณะ และกระบวนการทั้งหลายที่จะช่วยให้ นโยบายสาธารณะมีลักษณะอัน ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งสองสิ่งนี้เองจะเป็นเครื่องชี้ว่าสังคมได้มีพัฒนาการทางการเมืองอยู่ระดับใด เพราะสังคมที่เจริญแล้วจะมีสถาบัน โดยเฉพาะรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและการรองรับว่า นโยบายนั้น ๆ ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งถือว่าเป็นการกระทำในรูปสถาบันมากกว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว ของใครคนใดคนหนึ่ง และส่วนมากจะออกมาในรูปของกฎหมาย กฎข้อบังคับ หรือคำสั่ง ฯลฯ

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2550 : 25) อธิบายว่า นโยบายสาธารณะที่ดีต้องสอดคล้องกับค่านิยม และความต้องการของประชาชนเมื่อถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะทำให้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาคทั่วหน้า หากนโยบายสาธารณะมีลักษณะในทางตรงกันข้ามจะส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ขาดงาน ขาดการศึกษา และคุณภาพชีวิตต่ำว่า นโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับ ท้องถิ่น จะมีลักษณะสำคัญ 7 ประการคือ

1. ครอบคลุมทั้งหมดหรือเฉพาะเจาะจง ในบางกรณีมีความจำเป็นต้องกำหนดนโยบายให้ ครอบคลุมกว้าง เพราะขอบเขตของปัญหามีลักษณะกว้างและซับซ้อนแต่มีจุดอ่อนที่มักประสบกับ ความเป็นไปไม่ได้ของนโยบายในบางกรณีปัญหาเฉพาะด้านจำเป็นต้องกำหนดนโยบายที่ เฉพาะเจาะจงใน เรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งอาจแบ่งตามตัวเรื่องของปัญหา กลุ่มผู้รับบริการ และพื้นที่ ภูมิศาสตร์

2. มีมาตรฐานเหมือนกันหมด หรือมีมาตรฐานหลายแบบแตกต่างกันไป นโยบายที่ กำหนด ขึ้นมักจะกำหนดให้เป็นแบบฉบับเดียวกันหมด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความต้องการในแต่ละเวลา

แต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน การกำหนดนโยบายที่เป็นแบบฉบับเดียวกันอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคได้ เพราะไม่อาจสนองต่อความต้องการที่แตกต่างหลากหลายนั้น ได้ทั้งหมดจึงจำเป็นต้องกำหนด นโยบายที่มีมาตรฐานหลากหลายขึ้น

3. รวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลางหรือกระจายไปที่ท้องถิ่นการจัดทำนโยบายมักจะเกิดจาก เมืองบนที่เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ อย่างไรก็ตามอาจเกิดความจำเป็นที่การกำหนดนโยบายอาจจะต้องกระจายไปยังส่วนอื่น ๆ แทนที่จะรวมอยู่ในศูนย์กลาง

4. แน่นอนตายตัวหรือยืดหยุ่นได้ การกำหนดนโยบาย คือ การออกแบบเพื่อสร้างเสถียรภาพในบางสิ่งบางอย่างขึ้น ซึ่งเป็นความพยายามสร้างความแน่นอนขึ้นในโลกแห่งความไม่แน่นอน ในบางกรณีนโยบายอาจกำหนดขึ้นโดยพยายามให้มีความยืดหยุ่นเพื่อให้หน่วยปฏิบัติสามารถนำไปปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

5. เป็นกลางทางการเมืองหรือไม่เป็นกลางทางการเมืองการกำหนดนโยบายของรัฐบาลย่อมเป็นเรื่องของการเมือง เพราะการเมืองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและตัวตัดสินใจความถูกต้องของนโยบาย ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายจึงมักกำหนดนโยบายที่สร้างผลประโยชน์ทางการเมืองสูงสุด

6. เป็นนโยบายเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ นโยบายเชิงปริมาณคือนโยบายที่ใช้ เทคโนโลยีแบบใหม่ ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ตัวแบบทางคณิตศาสตร์ บางทีก็ใช้คอมพิวเตอร์เข้าช่วย ทำให้นโยบายที่กำหนดขึ้นมีลักษณะเป็นเชิงปริมาณ สำหรับนโยบายเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงพรรณนามีลักษณะเป็นเชิงพรรณนาโวหาร

โดยสรุป ลักษณะสำคัญของนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติกว้าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์แน่นอนชัดเจน วัดได้ และสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือปฏิบัติได้ เพื่อแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและเพื่อก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา

2.5.3 กระบวนการนโยบายสาธารณะ

กระบวนการนโยบายสาธารณะมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นตอนจัดทำนโยบาย
- 2) ขั้นตอนประกาศเป็นนโยบาย
- 3) ขั้นตอนการนำนโยบายมาปฏิบัติ
- 4) และขั้นตอนการติดตามและประเมินผลนโยบาย

แฟรงค์คลิน (Franklin, 1980 อ้างถึงใน วรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์, 2540 : 34) ได้อธิบายขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย โดยเริ่มจากการจัดระเบียบวาระ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการที่รัฐบาลจะต้องบอกได้ว่า จะทำอะไรต่อไป และจะดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้หรือไม่ กิจกรรมที่กระทำในขั้นตอนนี้จึงเกี่ยวกับการที่ รัฐบาลทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน ได้รับรู้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและยอมรับว่าปัญหานั้น ๆ รัฐบาลสมควรที่จะให้ความสนใจยื่นมือเข้าไปแก้ไข สิ่งที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ คือ ระเบียบวาระของรัฐบาล ซึ่งหมายถึง จำนวนปัญหาที่รัฐบาลกำลังให้ความสนใจและดำเนินการในขั้นที่จะแก้ไขปัญหาอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง ขั้นตอนต่อมา คือ การจัดทำและประกาศใช้นโยบายและแผนงาน ผู้เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นและไม่ได้เป็นรัฐบาล จะเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และทำการเลือกชุดของการกระทำที่ได้วางแผนไว้เป็นอย่างดี ขั้นตอนนี้การตัดสินใจอาจจะใช้การเจรจาต่อรองประนีประนอมกัน ในกรณีที่มีความเห็นขัดแย้ง ตัวอย่างของผลผลิตจากกิจกรรมนี้ คือ กฎหมายที่ผ่านการพิจารณาจากรัฐสภาทั้งที่เกี่ยวกับโครงการใหม่หรือการแก้ไขโครงการเดิม หลังจากนั้นเป็นขั้นตอนของการตัดสินใจนำไปปฏิบัติ บุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องแสวงหาทรัพยากร ศึกษาความหมาย จัดทำกฎระเบียบ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และให้บริการ

ประเวศ วะสี (2547 : 87) กล่าวว่า กระบวนการนโยบายสาธารณะควรประกอบด้วยบุคคล 3 ประการ คือ 1) เป็นกระบวนการทางปัญญา ใช้หลักฐานข้อเท็จจริงที่ผ่านการวิเคราะห์มาอย่างดีจนเป็นความรู้ ที่เรียกเป็นการสร้างนโยบายที่อยู่บนฐานของความรู้ (Knowledge – based policy formulation)

2) เป็นกระบวนการทางสังคม นโยบายกระทบสังคมทั้งหมดอย่างรุนแรงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือสังคม ควรเข้ามามีบทบาทร่วมเรียนรู้กำหนดนโยบาย เป็นกระบวนการเปิดเผยโปร่งใส

3) กระบวนการทางศีลธรรม กระบวนการนโยบายสาธารณะควรมีอุดมคติเพื่อความถูกต้องดีงามและ ประโยชน์สุขของคนทั้งหมดไม่แบ่งเส้นเพื่อรักษาประโยชน์เฉพาะตนเฉพาะกลุ่ม

ซัตติยา วรรณสูตร (2526 : 104-106) กล่าวถึง ปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า แม้ว่านโยบายและแผนได้ถูกกำหนดมาอย่างเหมาะสมแล้ว แต่ปัญหามักเกิดขึ้น เนื่องมาจากปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ยังไม่ครบครันในเรื่องต่อไปนี้

1. การขาดอำนาจที่จะปฏิบัติได้จริงทั้งนี้เนื่องจากนโยบายส่วนใหญ่มักจะมีแต่หลักการ ซึ่งในการบริหารงานให้เกิดผลจะต้องออกระเบียบข้อบังคับในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาที่ปรากฏอยู่บ่อย ๆ ได้แก่ การขาดกฎหมายโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

2. การตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อหาทางแก้ไข โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์ ส่วนการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายและหลักเกณฑ์นั้นฝาก

ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ปฏิบัติเพิ่มขึ้น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เท่าที่พอจะเสียดจ่าย ให้ได้การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมักไม่ก่อให้เกิดผลอย่างจริงจัง เพราะมีลักษณะคล้ายงานฝาก ซึ่งโดยปกติแล้ว หน่วยงานก็ย่อมจะต้องให้ความสำคัญกับงานหลักของตนก่อนเป็นธรรมดา งานฝากจึงเป็นไปอย่างเชื่องช้า

3. ความล่าช้าของการปฏิบัติตามนโยบายและแผนด้านใดด้านหนึ่งเชื่อมโยงให้เกิดปัญหา ซึ่งแก้ไขได้ยากในภายหน้า

4. การขาดทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การขาดคน ด้านปริมาณและคุณภาพการขาดอุปกรณ์ ด้านความเพียงพอและความเหมาะสม และปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ

5. การขาดการสนับสนุนในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับการเมืองและในระดับประชาชน ซึ่งยังมีความแตกต่างกันอยู่มากในสังคมไทย มีผลทำให้การปฏิบัติงานตามแผนนั้นได้

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2548 : 92-93) ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะว่า การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะเพื่อเป็นบทเรียนอาจเริ่มโดยนำกรณีศึกษา มาดู ทั้งกรณี Top down และกรณี Bottom up และมีกรณีที่จัดว่าสำเร็จหรือล้มเหลวในการวิเคราะห์ ต้อง จำแนกแยกแยะให้ดีโดยเสนอลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 วิชาการเรื่องนั้นมีความเข้มข้นกินใจหรือไม่

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) 4 กลุ่ม ได้แก่ การเมือง ราชการ ธุรกิจ สื่อ ประชาชนและท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อจำกัดทางสถาบัน เช่น เรื่อง ภูมิปัญญาสถาบัน วิเคราะห์ลักษณะของผลกระทบ ที่เกิดขึ้นระหว่าง ผู้ได้รับผลประโยชน์และผู้เสียประโยชน์

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์เวลาและแนวโน้มของนโยบายสาธารณะ

ขั้นที่ 4 เมื่อวิเคราะห์แล้วต้องดูว่า Road map คือ อะไร การจัดการกับ Stakeholders อย่างไร

โดยสรุปกระบวนการดำเนินนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วยขั้นจัดทำนโยบาย ขั้นประกาศเป็นนโยบาย ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ และขั้นการติดตามและประเมินผลนโยบายซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากผู้มีอำนาจกำหนดนโยบายได้ ให้ความเห็นชอบและประกาศเป็นนโยบายแล้วจึงมอบให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการว่าเกิดประสิทธิผลหรือไม่ เพียงใด

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินนโยบายสาธารณะ

2.6.1 ความหมายของการประเมินผลนโยบาย

จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร (2551: 1) กล่าวว่า การประเมินผลนโยบาย หมายถึง กระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบว่า แผนงาน โครงการที่อยู่ภายใต้ นโยบายนั้นว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ และ เป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่และระดับใด และสิ่งที่ควรพิจารณา คือ การประเมินผลนโยบายนั้น จะกระทำหลังจากปฏิบัติตามนโยบายแล้ว หรือประเมินทั้งระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ หรือกระทำทั้งสองอย่าง กล่าวคือ เมื่อมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ก็มีการประเมินเป็นระยะ ๆ และเมื่อมีการปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้ว ก็ประเมินอีกรอบ หรือเมื่อสิ้นสุดนโยบายแล้ว ก็มีการประเมินผลกระทบของนโยบายด้วย

การที่ต้องทำการประเมินนโยบายตั้งแต่มีการดำเนินการตามนโยบาย เนื่องจากต้องมีการตรวจสอบอยู่เสมอว่า นโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของนโยบายนั้น ได้มีการปฏิบัติถูกต้องหรือไม่ มีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลในการดำเนินงานสูงหรือต่ำอย่างไร มีปัญหา อุปสรรค หรือข้อบกพร่องเกิดขึ้นอย่างไรหรือไม่ มีการเบี่ยงเบนไปจากนโยบายที่ตั้งไว้แต่ต้นหรือไม่ ถ้ามีการเบี่ยงเบนก็จำเป็นต้องแก้ไขให้ถูกต้อง นอกจากนั้นในขณะที่มีนโยบายนั้นออกมา อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่าง ๆ จึงต้องมีการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การประเมินนโยบายสาธารณะจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง หรือ มีผลต่อประชาชนทั้งประเทศ หรือเป็นผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ การประเมินผลนโยบายสาธารณะจะทำให้การดำเนินการตามนโยบายสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2.6.2 แนวทางและรูปแบบการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร (2551 : 1) กล่าวถึง แนวทางและรูปแบบการประเมินผลนโยบายสาธารณะว่า ที่สำคัญ มี 5 ประการ คือ

1. การประเมินผลนโยบายแบบดั้งเดิม เป็นรูปแบบการประเมินผลซึ่ง ส่วนใหญ่ผู้ทำการประเมินผลเป็นคณินองค์กร จึงมีแนวโน้มที่จะนำเสนอผลในด้านดีเพื่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานในองค์กร ลักษณะการประเมินผลตามแบบนี้ อาจเป็นลักษณะการวิเคราะห์แบบไม่เป็นทางการ ไม่ได้ใช้ระเบียบการวิเคราะห์วิจัยที่เป็นระบบ ผู้ประเมินผลภายในส่วนใหญ่มิใช่ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินผลโดยตรง นอกจากนี้การประเมินผลอาจแฝงด้วยอคติที่ต้องการนำเสนอเฉพาะผลด้านดี เพื่อวัตถุประสงค์ในการของบประมาณสนับสนุนต่อไป ลักษณะการประเมินผลแบบดั้งเดิมจึงไม่ค่อยได้รับความเชื่อถือจากผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินผลและจาก

บุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องมากนัก ในหลายกรณีอาจมีปัญหามาจากผู้มีส่วนได้เสียหลายประการที่ผู้ประเมินผลภายในไม่สามารถให้ความกระจ่างชัดได้

2. การประเมินผลแบบการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นรูปแบบที่ผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลเป็นผู้ทำการประเมินด้วยตนเอง ลักษณะสำคัญของการประเมินผลตามตัวแบบนี้ ผู้ประเมินผลจะเคร่งครัดกับการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการกำหนดกรอบความคิดการประเมินผล การกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติที่ก้าวหน้า ทำให้ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ เทคนิคในการวิเคราะห์ที่ผู้ประเมินผลจะพิจารณาจากความเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ โดยอาจจะใช้การวิจัยประเมินผลแบบทดลอง หรือกึ่งทดลอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละนโยบาย

3. การประเมินผลงบประมาณประจำปี การประเมินผลตามแนวทางนี้จะพิจารณาจากการตัดสินใจของรัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณประจำปีในนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ว่าสอดคล้องกับการใช้เงินงบประมาณหรือไม่ โดยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับจำนวนเงินที่ได้ลงทุนไป รูปแบบการประเมินผลนี้เหมือนกับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของนโยบาย ซึ่งเป็นการวัดผลตอบแทนในรูปของเงินตรา

4. การประเมินผลโดยมุ่งเน้นการตรวจสอบประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ แนวทางนี้จะไม่เน้นการตรวจสอบเกี่ยวกับต้นทุนและผลประโยชน์ของนโยบายทั่วไปในทางเศรษฐกิจ แต่จะให้ความสนใจในการประเมินผลนโยบายสาธารณะใหญ่ ๆ ว่าประชาชนได้รับประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวคุ้มค่าหรือไม่ การบริหารนโยบายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด การลงทุนของรัฐบาลบรรลุวัตถุประสงค์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนตามที่กำหนดไว้เพียงใด

5. การประเมินผลเชิงคุณภาพ แนวทางนี้ ผู้ประเมินผลจะมุ่งสำรวจข้อมูลจากนโยบายที่เกิดขึ้นจริง โดยมีได้กำหนดฐานคติในการประเมินผลไว้ล่วงหน้าดังกรณีของการประเมินผลเชิงปริมาณ โดยพยายามจะตัดอคติที่มีอยู่ก่อนให้หมดไปและมุ่งสำรวจสภาพของนโยบายที่เป็นอยู่ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องอะไรบ้าง ตัวแปรเหล่านั้นมีลักษณะอย่างไรมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจกับสภาพที่เป็นจริงของนโยบายและผู้มีส่วนได้เสียให้ชัดเจน การรายงานผลการประเมินจะครอบคลุมรายละเอียดของนโยบายอย่างครบถ้วน

2.6.3 วิธีการในการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร (2551: 2) ยังได้กล่าวถึงวิธีการในการประเมินผลนโยบายสาธารณะ สรุปได้ 3 วิธีการใหญ่ ๆ คือ

1. การกำกับติดตามนโยบาย เป็นการประเมินผลในขณะที่กำลังมีการดำเนินงานหรือปฏิบัติตามนโยบาย เป็นการติดตามความก้าวหน้า ปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติมีวิธีประเมิน โดยให้หน่วยงานที่ปฏิบัติรายงานความก้าวหน้า และผู้กำกับติดตามนโยบายออกตรวจสอบ หรือติดตามตรวจสอบด้วยตัวเอง

2. การวัดประสิทธิภาพ เป็นการประเมินผลที่มุ่งเน้นในการเปรียบเทียบต้นทุนค่าใช้จ่ายและผลผลิตที่ได้รับ โดยคำนวณออกมาเป็นสัดส่วนในรูปของต้นทุนต่อหน่วย ในบางกรณีอาจวัดผลผลิตโดยคำนวณออกมาเป็นสัดส่วนที่เปรียบเทียบระหว่างผลผลิตและปัจจัยนำเข้า แล้วเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งนโยบายที่ประเมินผลแบบนี้จะเป็นนโยบายเกี่ยวกับการลงทุน เช่น ก่อสร้างทางด่วน สร้างเขื่อน เป็นต้น เพื่อเป็นข้ออ้างว่าคุ้มค่าต่อการลงทุน

3. การวัดประสิทธิผล เป็นการตรวจสอบว่านโยบายได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ เกิดผลข้างเคียงหรือผลกระทบที่ไม่ตั้งใจหรือไม่ โดยปกติการวัดประสิทธิผลของนโยบายจะกระทำเมื่อนโยบายสิ้นสุดลงหรือผ่านไประยะเวลาหนึ่งหลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติเสร็จ เป็นการศึกษาผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ดังนั้น การประเมินผลนโยบาย จึงเป็นกระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบว่า แผนงานโครงการที่อยู่ภายใต้ต้นนโยบายนั้นว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่และระดับใด ซึ่งเป็นการประเมินประสิทธิผลของนโยบาย นั่นเอง

2.6.4 การประเมินประสิทธิผลนโยบายสาธารณะ

อาร์. ดับบลิว. ไทเลอร์ (R.W. Tylor. 1949) เอ็ม. โพรวัส (M. Provus. 1971) ดับบลิว.เจ โปแฟม (W.J. Popham. 1975) ดี. แอล. สตัฟเฟิลบีม (D.L. Stufflebeam. 1971) เอ็ม. สไครเวน (M. Scriven) อี. ไอส์เนอร์ (E. Eisner) (อ้างถึงใน อรรถธรรม พรหมมະ. ม.ป.ป : 45) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่าเป็นกระบวนการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ จะเป็นการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ แล้วเปรียบเทียบผลที่แท้จริงกับกรอบความต้องการที่แสดงไว้เป็นการพรรณนาและประเมินค่าสิ่งที่ประเมิน โดยอาศัยความรู้ความชำนาญและการวิพากษ์วิจารณ์

ทิพาพร พิมพ์สุทธิ (2532 : 149 อ้างถึงใน ศิริลักษณ์ บุญเต็ย. 2542 : 42) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่าเป็นวิธีการวัดอย่างมีระบบว่าการปฏิบัติงานบรรลุตามที่วางไว้หรือไม่ การประเมินผลทางการศึกษาในทางรัฐศาสตร์ ส่วนมากเป็นการประเมินผลแผนงาน (Program Evaluation) ซึ่งหมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานของรัฐบาลอย่างเป็นทางการเพื่อเตรียมหาข้อมูลให้กับแผนงาน ตลอดจนประเมินผลกระทบจากนโยบายโดยใช้เทคนิคทาง

เศรษฐศาสตร์และการศึกษาเชิงประจักษ์อื่น ๆ มาช่วยในการศึกษาประเมินผล อาจจะทำขณะกำลังดำเนินแผนงานและเมื่อแผนงานสิ้นสุด

ดันน์ (Dunn, 1981 : 404-405 อ้างถึงใน ศิริลักษณ์ บุญเต็ย, 2542 : 42) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของการประเมินมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การผลิตข่าวสารที่เกี่ยวกับคุณค่าของผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ และชี้ว่าการประเมินผลมุ่งแสวงหาข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงหรือข่าวสารที่อธิบายว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างที่บ่งบอกว่าผลของการดำเนินการตามนโยบายมีคุณค่าหรือไม่เพียงไร ลักษณะหรือธรรมชาติของการประเมินผลในความเห็นของดันน์ จึงมี 4 ประการใหญ่ ๆ คือ

การเน้นคุณค่า (Value - focus) การประเมินผลเน้นการตัดสินใจว่านโยบายที่ดำเนินการไปนั้นมีคุณค่าที่น่าสนับสนุนต่อไปหรือไม่เพียงไร การประเมินผลไม่ใช่เป็นเพียงการพยายามเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น และผลที่ไม่เกิดขึ้นตามที่คาดการณ์ไว้เท่านั้น แต่รวมไปถึงการให้คุณค่าแก่ผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีค่าต่อสังคมหรือไม่ เพียงไร

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงและคุณค่า (fact - value interdependence) การสรุปผลต้องอาศัยทั้งข้อเท็จจริงและคุณค่า การที่สรุปว่านโยบายหนึ่ง ๆ ประสบความสำเร็จมากหรือน้อยนั้น ต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ว่านโยบายนั้นก่อให้เกิดผลอย่างไรอย่างหนึ่งจริงหรือไม่ จากนั้นต้องกำหนดคุณค่าลงไปว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมีประโยชน์ต่อประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือไม่ มากน้อยเพียงไร

ความเกี่ยวเนื่องทั้งปัจจุบันและอดีต (Present and Past Orientation) การประเมินผลนโยบายไม่ได้มุ่งเน้นการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับอนาคตดังเช่นการเสนอแนะนโยบายหรือการกำหนดนโยบาย แต่มุ่งเน้นการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับอดีต นั่นคือการประเมินผลลักษณะที่เน้นการมองย้อนหลังไปในอดีต (Retrospective) และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังที่การนำนโยบายไปปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้ว จากผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลจะมองย้อนกลับไปหาอดีตเพื่อเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวัง ซึ่งกำหนดไว้ในรูปวัตถุประสงค์ของนโยบายและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ความมีคุณค่าทั้งสองด้าน (value - duality) คุณค่าที่เป็นพื้นฐานของการสรุปผลการประเมินต่าง ๆ มักเป็นวิธีการและเป้าหมายในตัวของตัวเอง ตัวอย่างเช่น ความมั่นคงของชาติเป็นคุณค่าที่สำคัญของนโยบายสาธารณะมากมายหลายนโยบาย นั่นคือเป็นเป้าหมายที่สำคัญโดยตัวเองอยู่แล้ว ขณะเดียวกันก็อาจนำไปสู่คุณค่าอื่นที่สำคัญ เช่น การสร้างบรรยากาศการลงทุน การเสริมสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยว เป็นต้น ความมั่นคงของชาติจึงเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายในตัวเอง นั่นคือมีลักษณะเป็นคุณค่าทั้งสองด้าน

ศุภชัย ยาวะประภาส (2540 : 79 อ้างถึงใน ศิริลักษณ์ บุญเต็ย, 2542 : 49) ได้กล่าวถึงประสิทธิผลไว้ว่า เป็นความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของนโยบาย การพิจารณา

ทางเลือกโดยใช้ประสิทธิผลเป็นเกณฑ์ ทำได้โดยการวิเคราะห์ทางเลือกนั้นว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ มากหรือน้อยเพียงใด

อุทัย หิรัญโต (2535 : 31-33 อ้างถึงใน ศิริลักษณ์ บุญเตี้ย. 2542 : 49) ได้กล่าวว่า การประเมินประสิทธิผลของการบริหาร โครงการอาจพิจารณาได้จาก ผลสำเร็จของโครงการ กิจกรรมที่ผู้รับบริการใช้จากโครงการ น้าหนักในการให้ประโยชน์ของโครงการโดยพิจารณาจากการสนองความต้องการ ได้มากน้อยเพียงใด การพิจารณาผลที่ได้เปรียบเทียบกับการสนองความต้องการ ได้มากน้อยเพียงใด การพิจารณาผลที่ได้เปรียบเทียบกับปัจจัยการผลิต ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงกระบวนการบริหารว่าความสำเร็จของคนงานหรือโครงการเกิดขึ้นได้ เพราะอาศัยกระบวนการบริหารใดบ้าง เช่น การวางแผน การจัดองค์กร ประสานงาน การติดตามผล การใช้งบประมาณ และการประชาสัมพันธ์

2.6.5 ปัญหาในการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร (2551 : 3) กล่าวว่า เนื่องจากการประเมินผลนโยบายสาธารณะ เกี่ยวข้องกับองค์การ บุคลากรที่หลากหลาย ดังนั้นย่อมเกิดปัญหาขึ้น ซึ่งปัญหาที่พบมีดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายไม่ชัดเจน ปัญหานี้ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วจุดเริ่มต้นจริง ๆ อยู่ในขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย กล่าวคือ นโยบายที่กำหนดออกมานั้นขาดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน แต่ถ้าพิจารณาอีกมุมหนึ่งในขั้นตอนของการกำหนดนโยบายที่กล่าวว่านโยบายเป็นแนวทางการทำงานอย่างกว้าง ๆ ไม่แจ่มแจ้งรายละเอียดมาก ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายไม่ชัดเจนในมุมมองนี้ จึงเกิดจากการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หรือการบิดเบือนนโยบาย ไม่ว่าจะเกิดจากการนำนโยบายที่ขาดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน หรือการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ผิดพลาด ย่อมส่งผลต่อการประเมินผลนโยบายด้วย

2. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร ที่ทำการประเมินผลนโยบายสาธารณะ ปัญหาที่พบจะมีสองลักษณะ คือ (1) ในกรณีที่ผู้ประเมินเป็นบุคคลภายนอก ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการไม่ให้ความร่วมมือ เช่นการบิดเบือนข้อมูล หรือบางครั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ต่างมีผลประโยชน์ตอบแทนต่อกัน ผลของการประเมินจะไม่ตรงตามความเป็นจริง (2) ในกรณีที่ผู้ประเมินเป็นบุคคลภายใน หรือถ้าเป็นกรณีให้หน่วยงานรายงานผลการปฏิบัติงานบางครั้งรายงานที่ส่งไปอาจไม่ถูกต้องความเป็นจริง

3. ปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลนโยบายสาธารณะ ได้แก่ ปัญหาเรื่องข้อมูลข่าวสาร ปัญหาการการใช้เทคนิคในการประเมินผลนโยบาย และปัญหาเรื่องระยะเวลาในการประเมินผลนโยบาย

กล่าวโดยสรุป ในการปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม ต้องมีการประเมินผล เพื่อจะทราบว่ามิอะไรเกิดขึ้นบ้าง ถ้าอยากจะทราบว่ามิผลงานดีหรือไม่ดี ก็นำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น นโยบายสาธารณะก็เช่นเดียวกัน เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วจะต้องมีการประเมิน ตามหลักการแล้วในการประเมิน มี 3 ช่วง คือ (1) ประเมินก่อนที่จะนำไปปฏิบัติ เป็นการเตรียมความพร้อมหรือตรวจสอบว่าทรัพยากรที่ใช้มีอะไรขาดบ้าง (2) ประเมินขณะปฏิบัติ หรือบางครั้งเรียกว่าการควบคุม เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้สำเร็จตามกำหนดเวลา เพื่อตรวจสอบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรหรือไม่ และ (3) ประเมินหลังจากปฏิบัติเสร็จ ในการประเมินในช่วงนี้ อาจมีการผลิต (Output) หรือผลลัพธ์ (Outcome)ว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ หรืออาจมีการประเมินผลกระทบ (Impact)ของนโยบาย ซึ่งอาจอยู่เหนือความคาดหมายหรือไม่คิดว่าจะเกิดขึ้น เช่น ผลกระทบในด้านลบของ นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาด้านสภาพแวดล้อม น้ำเน่าเสีย อากาศเป็นพิษ สุขภาพของประชาชนในพื้นที่เลวร้ายลง เป็นต้น เพราะฉะนั้นการประเมินผลนโยบายสาธารณะจะต้องประเมินตามสภาพความเป็นจริง ไม่บิดเบือนข้อมูลเพราะนโยบายสาธารณะเมื่อนำไปปฏิบัติจะกระทบกับประชาชนจำนวนมาก แทนที่นโยบายสาธารณะจะเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา กลับกลายเป็นการเพิ่มปัญหาให้กับประชาชนแทน

จากแนวความคิดการประเมินนโยบายสาธารณะดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมนโยบายสวัสดิการ คือ การกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ อีกทั้งยังมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในชุมชน งานวิจัยนี้จึงเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะช่วยให้เห็น นโยบายที่ออกสู่สาธารณะจะมีประสิทธิผลสูงสุดในการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการประเมินผลแบบการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และแนวทางการประเมินผลโดยมุ่งเน้นการตรวจสอบประโยชน์ที่ประชาชนได้รับมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยเน้นการประเมินประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการเป็นกรณีศึกษา

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จริยวัฒน์ โลหะพูนตระกูล (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนเรื่องผลผลิตไม่มีที่จำหน่าย

สินค้าราคาตกต่ำ และหลังจากมีแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งแล้ว สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชนในเรื่องผลผลิตทางการเกษตรได้ เพราะมีการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และผลการศึกษาด้านปัจจัยที่ส่งเสริมให้การพัฒนาประสบความสำเร็จพบว่า ปัจจัยภายนอกซึ่งได้แก่กระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ของภาครัฐ ที่สร้างความต้องการในการท่องเที่ยวของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นมากขึ้น และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากรุวรรณ อ่องเอี่ยม (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากแนวคิดของผู้นำท้องถิ่น โดยได้มีการโน้มน้าวให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว รวมทั้งมีการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมประชุม พูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งชุมชนยังต้องอาศัยบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการลงทุน และการพัฒนากับการท่องเที่ยวซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่จะต้องควบคู่กันไปกับระบบพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งผู้นำท้องถิ่นได้ใช้วิธีการสอบถามถึงความต้องการของชุมชนและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนแก่ผู้นำ และสมาชิกในชุมชนเดียวกันรับทราบถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

จุกวรัตน์ จรียาอุดม (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เป็นตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เป็นตลาดน้ำบางน้ำผึ้งด้านริเริ่มการพัฒนาอยู่ในระดับสูง เนื่องมาจากวิถีชีวิตแบบสังคมท้องถิ่นที่มีความผูกพันกัน ด้านวางแผนพัฒนา ด้านดำเนินการพัฒนาและด้านประเมินผลพัฒนาอยู่ในระดับต่ำซึ่งเป็นขั้นตอนที่ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้กำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนา ด้านรับผลประโยชน์จากการพัฒนาอยู่ในระดับสูงเพราะเป็นขั้นตอนที่ประชาชนที่มีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาทางด้านวัตถุและด้านจิตใจและก่อเกิดการสร้างงานสร้างอาชีพของประชาชนระดับสูงสุด

ธัญนิษา เลิศนรเศรษฐ์ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ : กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า

1. รายได้ต่อเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนท้องถิ่นต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ

ด้านกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนท้องถิ่น ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งใน ภาพรวมและด้านพื้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายได้ต่อเดือนของ องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนท้องถิ่นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว : กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในภาพรวมและด้านการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ อายุ อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวที่มีแนว ทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในด้านพื้นที่ ด้านการจัดการด้าน กระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก

ศิริลักษณ์ บุญเตี้ย (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิผลของโครงการเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเอง กรณีศึกษาดำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า

1. ตำบลบางน้ำผึ้งมีการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของ กระทรวงมหาดไทยเพียง 8 กิจกรรม กิจกรรมที่ไม่ได้มีการดำเนินงานคือ การจัดทำผังเครือข่าย องค์กรชุมชน
2. โครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมีผลทำให้ตำบลบางน้ำผึ้ง มีการพัฒนาทางด้านการ เกษตรแบบผสมผสานและการพัฒนาบทบาทสตรีมากขึ้น
3. โครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไม่มีผลที่จะทำให้ประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้งมีส่วน ร่วมในการออมทรัพย์และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
4. โครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมีผลให้ประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้งเข้าเป็นสมาชิก กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกลุ่ม พัฒนาสตรีจำนวนน้อยมากไม่ถึงร้อยละ 3 ตลอดจนมีผลให้ประชาชนที่ว่างงานเข้าร่วมเป็นสมาชิก ไม่ถึงร้อยละ 40 ของผู้ว่างงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเกษตรผสมผสาน และกลุ่มพัฒนาสตรีมี ผู้ว่างงานเข้าเป็นสมาชิกไม่ถึงร้อยละ 10

อารีย์รัตน์ ริวทอง (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง กรณีศึกษาดำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัด สมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย ส่วนใหญ่ไม่ เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย และได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์และ พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้ด้านข่าวสารจากญาติพี่น้อง เพื่อนมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วม

ส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมค้าขายตั้งแต่เริ่มจัดตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีแรงจูงใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการพัฒนาสถานที่แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ขาดพาหนะในพื้นที่ไม่เพียงพอ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ด้านการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งยังขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดบุคลากรด้านอนุรักษ์ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน และระดับแรงจูงใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมทั้งทางภาครัฐและเอกชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างดีและมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผล ต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารตำบลส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ให้มีประสิทธิผลที่สูงยิ่งขึ้น

2.8 กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

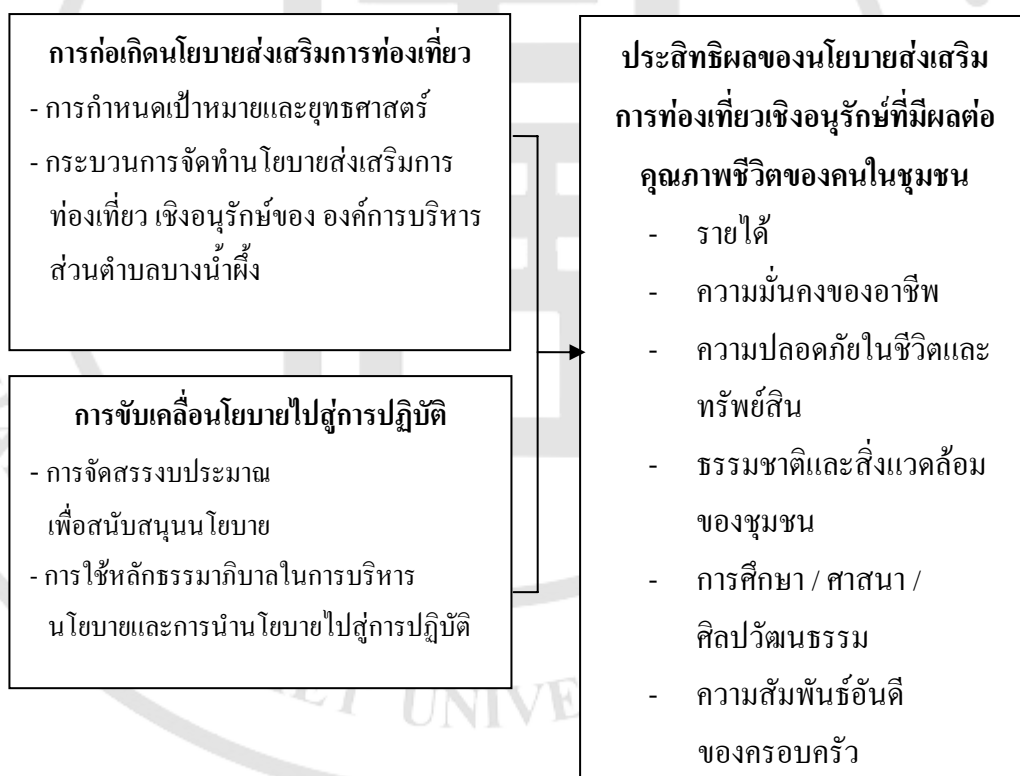
จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ดังแผนภูมิที่ 2.4

แผนภูมิที่ 2.4

กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
3. การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยเชิงปริมาณ คือ กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำตำบลบางน้ำผึ้ง ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง จำนวน 342 คน

การสุ่มตัวอย่างในกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนร้อยละ 50 ในแต่ละประเภทกิจการ ทำให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกิจการดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

จำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ประเภทกิจการ	จำนวนประชากร (ร้านค้า)	จำนวนตัวอย่าง (ร้านค้า)
1. ซ่อมจำหน่ายสินค้าชุมชน	71	36
2. ซ่อมจำหน่ายสินค้า OTOP	48	24
3. ซ่อมเรือจำหน่ายสินค้า และกิจกรรมการพายเรือชมทัศนียภาพสองฝั่งคลอง	32	16

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเภทกิจการ	จำนวนประชากร (ร้านค้า)	จำนวนตัวอย่าง (ร้านค้า)
4. ซุ้มจำหน่าย อาหารคาว-หวาน	135	68
5. ซุ้มจำหน่ายสินค้าอื่น ๆ เช่น น้ำดื่ม ของที่ระลึก ฯลฯ	56	28
รวม	342	172

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง, 2553

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ จะทำการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ประกอบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย (1) นายก อบต. (2) ปลัด อบต. (3) ผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบตลาดน้ำ (4) กรรมการตลาดน้ำ (5) ผู้ประกอบการร้านค้า

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบการ ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์นายก อบต. ปลัด อบต. ผู้ปฏิบัติงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้ประกอบการร้านค้า ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 แบบสอบถามชุดที่ 1 ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มีคำถามทั้งสิ้น 6 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนคนในครัวเรือน อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว รายได้จากอาชีพหลัก อาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้ง รายรับจากการประกอบอาชีพในบางน้ำผึ้ง ระยะเวลาที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้ง

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการบริหารงานของอบต.ในมุมมองเรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง มีคำถามทั้งสิ้น 10 ข้อ ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การประชาสัมพันธ์ การแสดงความคิดเห็นของประชาชน การรายงานผลของการดำเนินงานของนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อบต. บางน้ำผึ้ง การให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการดำเนินโครงการ การแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด และประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีคำถามทั้งสิ้น 34 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ด้านรายได้ ความมั่นคงทางอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นทั่วไป มีคำถามทั้งสิ้น 4 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความสำเร็จของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้งจุดเด่น และจุดอ่อนการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งควรเพิ่มบริการอื่น ๆ ในด้านใดบ้าง และข้อเสนออื่น ๆ

3.2.2 แบบสัมภาษณ์นายกอบต. ปลัด อบต. ผู้ปฏิบัติงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการจัดตั้งตลาดน้ำ และผู้ประกอบการ ประกอบด้วยคำถาม 9 ข้อ

โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบายของ นายกอบต. การขับเคลื่อน นโยบาย การนำนโยบาย ไปสู่การปฏิบัติ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านรายได้ ด้านความมั่นคงทางอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

3.3 ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Validity)

แบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นจากแนวคิดทางทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบ Content Validity โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา ตรวจสอบ เพื่อให้แบบสอบถามมีความถูกต้อง และแม่นยำมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงถือว่าแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้มีความเที่ยงตรง (Validity) อยู่ในระดับที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาได้เป็นอย่างดี

3.4 ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทำการทดสอบ (Pretest) กับผู้ประกอบการในตลาดบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 20 คน ซึ่งบุคลากรเหล่านี้มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา คือ เป็นผู้ประกอบการในตลาดบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม

(Reliability) โดยการคำนวณหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ซึ่ง
คำนวณจากสูตร

$$\alpha = \frac{n(\sum S_i^2)}{n-1 S_x^2}$$

α = ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม

S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนในแบบสอบถามแต่ละข้อ

S_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนในแบบสอบถามทั้งหมด

n = จำนวนข้อในแบบสอบถาม

ผลปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามทั้งหมดก่อนปฏิบัติจริง เท่ากับ 0.8566 โดยค่าความเชื่อถือได้ของข้อคำถามที่ใช้วัดตัวบ่งชี้แต่ละตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.8103 ถึง 0.8712 ซึ่งมีค่าความเชื่อถือได้ ส่วนค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามทั้งหมดของจริง เท่ากับ 0.9074 โดยค่าความเชื่อถือได้ของข้อคำถามที่ใช้วัดตัวบ่งชี้แต่ละตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.8821 ถึง 0.9073 ซึ่งมีค่าความเชื่อถือได้สูง (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2

ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม

ข้อ	ตัวบ่งชี้	ค่า Alpha (α)	
		การทดสอบ ก่อนปฏิบัติจริง	การทดสอบ ของจริง
1.	ความพึงพอใจต่อการบริหารงานของอบต. เรื่อง ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	0.8712	0.9073
2.	รายได้	0.8103	0.8847
3.	ความมั่นคงทางอาชีพ	0.8310	0.8953
4.	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	0.8257	0.8821
5.	ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	0.8269	0.8875
6.	การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม	0.8337	0.8936
7.	ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว	0.8607	0.9047
รวม		0.8566	0.9074

สำหรับแบบสัมภาษณ์เจาะลึก ทำการทดสอบโดยการนำไปทดลองสัมภาษณ์นายก อบต. และปลัด อบต. ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ อบต. บางน้ำผึ้ง โดยสังเกตว่าคำถามมีความชัดเจนและมีความต่อเนื่องหรือไม่ จากนั้นนำมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับ อบต. บางน้ำผึ้งต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ส่วนการสัมภาษณ์เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2552 จำนวน 200 ชุด ได้เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ที่สุด 172 ชุด

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารนโยบาย แผนงาน และโครงการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง และทำการสอบถามเพิ่มเติม ผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง รวมทั้งสิ้น 10 คน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง	1 คน
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง	1 คน
เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1 คน
กรรมการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	1 คน
ผู้ประกอบการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	6 คน

โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตทำการบันทึกเสียง ก่อนทำการสัมภาษณ์โดยมีคำถามเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบายของ นายก อบต. และการขับเคลื่อนนโยบาย ไปสู่การปฏิบัติ

นอกจากนี้ยังใช้การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือในการศึกษาร่วมด้วย โดยตั้งประเด็นที่สังเกต ดังนี้

1. ลักษณะด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน และขนาดของแต่ละหน่วยองค์ประกอบหลักของชุมชน ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน
2. ลักษณะด้านประชากร ได้แก่ ขนาดของครอบครัว ลักษณะครอบครัว ความหนาแน่นของประชากรในชุมชน
3. ลักษณะด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สภาพบ้านเรือนความเป็นอยู่ ลักษณะการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชน

4. ลักษณะด้านสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชน และความสัมพันธ์ภายในชุมชน ซึ่งจากการสังเกตจะทำให้เห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ที่จะมีส่วนสำคัญที่จะอธิบายถึงประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารนโยบาย แผนงาน และโครงการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง และทำการสอบถามเพิ่มเติมจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวัดระดับของความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ราชได้ความมั่นคงทางอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัวของ ผู้ประกอบการในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบวัดทัศนคติแบบ Summated Rating Scales ของ Likert โดยเรียบเรียงให้ข้อความที่ใช้วัดทัศนคติมีทางเลือกเป็น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การให้คะแนนในคำถามแต่ละข้อจะใช้หลักการของ Likert Scales โดยพิจารณาแนวคำถาม ดังนี้ ถ้าเป็นข้อความที่แสดงความเห็นชอบ หรือคำถามที่เป็นเชิงปฏิฐาน (Positive) จะให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	5	คะแนน
มาก	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน

ถ้าเป็นข้อความที่แสดงความไม่เห็นชอบ หรือคำถามที่เป็นเชิงนิเสธ (Negative) จะให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน
มาก	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
ปานกลาง	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
น้อยที่สุด	ใช้ระดับคะแนนเท่ากับ	5	คะแนน

ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง รายได้ ความมั่นคงทางอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว โดยรวมจะพิจารณาจากคะแนนรวมของคำตอบที่ได้จากคำถามที่ใช้เป็นเครื่องชี้วัดความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง รายได้ ความมั่นคงทางอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว ทั้งหมด

การหาค่าระดับของความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง รายได้ ความมั่นคงทางอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว โดยเฉลี่ยจะใช้หาค่าเฉลี่ยเลขคณิตเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาโดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\text{คะแนนรวมทั้งหมดของคำตอบที่ได้จากคำถามที่ใช้เป็นเครื่องชี้วัด}}{\text{จำนวนบุคลากรทั้งหมด} \times \text{จำนวนข้อคำถามที่ใช้เป็นเครื่องชี้วัดความมั่นคงในการทำงานที่ตอบคำถามนั้น}}$$

(1) การแบ่งระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. ผู้วิจัยจะแบ่งเป็น 5 คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาแบ่งระดับของความพึงพอใจ ด้วยการหาพิสัย (Range) ของชั้น ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$\begin{aligned} \text{พิสัย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ช่วงชั้นของคะแนนเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จึงเป็นดังนี้

คะแนน 1.00 - 1.79	คือพึงพอใจ น้อยที่สุด
คะแนน 1.80 - 2.59	คือพึงพอใจ น้อย

คะแนน 2.60 - 3.39	คือพึงพอใจ ปานกลาง
คะแนน 3.40 - 4.19	คือพึงพอใจ ก่อนข้างสูง
คะแนน 4.20 - 5.00	คือพึงพอใจ สูง

(2) การแบ่งระดับ ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 6 หัวข้อ คือ รายได้ ความมั่นคงทางอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว ผู้วิจัยแบ่งระดับประสิทธิภาพเป็น 5 ระดับ คือน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด เช่นเดียวกับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. ดังนั้นระดับประสิทธิภาพของนโยบายจึงเป็นดังนี้

คะแนน 1.00 - 1.79	คือมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด
คะแนน 1.80 - 2.59	คือมีประสิทธิภาพน้อย
คะแนน 2.60 - 3.39	คือมีประสิทธิภาพปานกลาง
คะแนน 3.40 - 4.19	คือมีประสิทธิภาพก่อนข้างสูง
คะแนน 4.20 - 5.00	คือมีประสิทธิภาพสูง

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาทำการวิเคราะห์โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น แนวคิดธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวคิดกระบวนการนโยบายสาธารณะ และแนวคิดการประเมินนโยบายสาธารณะ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ ผู้วิจัยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตามลำดับดังนี้

4.1 กระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ

4.1.1 ความเป็นมา ของ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เกิดจากความสำนึกในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติไว้เพื่อให้คงสภาพความเป็นพื้นที่สีเขียว ทำให้ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเห็นว่าการมีนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากในพื้นที่นี้ยังคงมีพื้นที่บางส่วนที่ยังคงสภาพสวนผลไม้ดั้งเดิม ที่รถยนต์ไม่สามารถเข้าถึงได้ มีเพียงสะพานทางเดินเท้าที่ใช้ในการสัญจร แต่ด้วยความที่ถูกล้อมรอบด้วยเมืองใหญ่ ประกอบกับการก่อสร้างโครงการถนนวงแหวนอุตสาหกรรมด้านใต้ ซึ่งทำให้การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ที่มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเสน่ห์ของความเป็นวิถีชีวิตแบบพึ่งพาธรรมชาติของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และสินค้าทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย จึงเป็นที่มาของการสร้าง “ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง” ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด

จากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง พบว่า นโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เริ่มต้น เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 โดยผู้บริหารได้จัดเวทีประชาคม นำเสนอนโยบายนี้ต่อประชาชนซึ่งได้รับความเห็นชอบจากประชาชนอย่างเป็นเอกฉันท์ เนื่องจากประชาชนเห็นว่า เป็นการสนองตอบต่อพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกิดจากโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี สอนอาชีพให้ชาวบ้าน ได้นำสินค้าที่ตัวเองผลิตจำหน่ายภายในชุมชนเอง โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง มันเป็นผลสำเร็จทำให้ชาวบ้านมีสินค้าเรื่องโอท็อป ในชุมชน ดอกไม้ เกล็ดปลา รูปหอมสมุนไพร

ผลิตภัณฑ์ผักตบชวา ลูกประคบ เมี่ยงคำ โฮมสเตย์ ผลิตภัณฑ์จากลูกหมากรากไม้.ผลิตภัณฑ์เศษผ้าประดิษฐ์ เดิมทีนั้นชาวบ้านมีผลิตภัณฑ์ แต่ไม่มีตลาด เหมือนเป็นการหลอกให้เขาทำงานพื้นที่สีเขียวเป็นจุดขายเรื่องการท่องเที่ยวได้ ต้นไม้สวย อากาศดี องค์การบริหารส่วนตำบลและชาวบ้านจึงร่วมมือกันจนเป็นตลาดน้ำทุกวันนี้ เราไม่ได้ทำเพื่อธุรกิจ แต่ทำเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติให้คนกับธรรมชาติได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

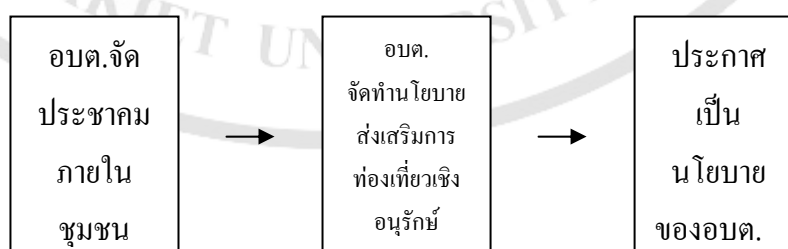
และเมื่อทำการสัมภาษณ์ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน อีกทั้งประชาชนทุกคนที่ได้มีโอกาสพูดคุยขณะทำการลงพื้นที่วิจัย ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ที่เราในพื้นที่สีเขียวอยู่ได้ทุกวันนี้เป็นเพราะน้ำพระทัยขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

“ก่อนที่เราจะเริ่มนโยบายการท่องเที่ยว เราจะประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าใจก่อน 3-4 เดือนก่อนเริ่มโครงการ หลังจากนั้นก็ปล่อยให้ชาวบ้านมีเวลาและโอกาสได้คิดเอง ดังนั้น หากโครงการใดที่ชาวบ้านมีความรู้สึก ว่าเมื่อไรจะทำ ทางองค์การบริหารส่วนตำบล จึงรีบจัดการทำ เนื่องจากว่าโครงการนั้นจะได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ประชาชนภายในองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ต่างรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เนื่องจากตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ในทุกด้าน จนนำไปสู่การเกิดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.1

การก่อเกิดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต.บางน้ำผึ้ง

อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่สำคัญของการเกิดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เกิดจากการประชามม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนมีโอกาส

เสนอความต้องการของตนเอง และแรงขับเคลื่อนที่สำคัญของการเกิดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มาจากจิตใจแห่งการอนุรักษ์ธรรมชาติที่ร่วมกันเป็นหนึ่งของชาวบางน้ำผึ้ง อันเนื่องมาจากความจงรักภักดีและเห็นประโยชน์จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของประชาชนชาวบางน้ำผึ้งนั่นเอง

4.1.2 เป้าหมาย และ ยุทธศาสตร์ ของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

จากการสัมภาษณ์นายกและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนบางน้ำผึ้งได้กำหนดเป้าหมายนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ 6 ประการ คือ

- (1) ปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้น่าเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี
- (2) ปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพของบริการและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- (3) พัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีความสามารถในการบรรยายให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม
- (4) ปรับปรุงระบบข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ
- (5) ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนท่องเที่ยว เพื่อการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและยั่งยืน
- (6) สนับสนุนและส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากเป้าหมายของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้มีโครงการ และกิจกรรมรองรับ ในเบื้องต้นโดยการสำรวจและวิเคราะห์สภาพและปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวและปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวก่อน – หลังตามลำดับปัญหา และได้มีการ จัดประชุมผู้เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเพื่อวางแผนงาน รวมทั้งจัดการอบรมบุคลากรผู้ให้บริการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งได้จัดให้มีการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการบรรยายให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม โดยมีระบบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เชื่อมโยงทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยการประสานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและองค์กรชุมชนท้องถิ่น และให้มีการประชุมหน่วยงานที่เข้าร่วมเครือข่ายเพื่อกำหนดแผนการและโครงการปฏิบัติโดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยแบ่งเป็น 6 ยุทธศาสตร์ คือ

- (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกและมีสภาพแวดล้อมที่ดี

- (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพการบริการและบุคลากรการท่องเที่ยว
  - (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์
  - (4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
  - (5) ยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว
  - (6) ยุทธศาสตร์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว
- จากการพิจารณายุทธศาสตร์ทั้ง 6 ประการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อาจสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ข้อที่ 1 – 5 มุ่งเน้นการบริการนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ แต่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มิใช่เพียงการมุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลักเท่านั้น ดังนั้น จึงมียุทธศาสตร์ข้อที่ 6 ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย จึงนับได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความครบถ้วนและสมดุล

4.1.3 การขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สู่การปฏิบัติ

ผลการศึกษานโยบายสู่การปฏิบัติ พบว่า มีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ 2 ประการ คือ

ประการแรก ปัจจัยด้านผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ ความเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย รวมทั้งความเข้าใจบริบทของชุมชนเจ้าหน้าที่

ประการที่สอง ความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริงต่อนโยบาย

ปัจจัยทั้งสองประการทำให้เกิดการการเชื่อมต่อระหว่างนโยบายเข้าสู่ภาคส่วนประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการดำเนินนโยบายที่เข้าถึงรากหญ้า ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่ดำเนินนโยบายแบบแนวตั้ง ที่ผู้มีอำนาจทำหน้าที่เพียงสั่งการให้ประชาชนปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงศักยภาพของชุมชนและไม่เข้าใจบริบทของชุมชน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้ดำเนินนโยบายโดย นำตนเองเข้าสู่ชุมชน พูดคุยกับประชาชน นำนโยบายไปพูดคุยกับประชาชนด้วยภาษาที่ประชาชนเข้าใจได้ จึงนำมาซึ่งความก้าวหน้าของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ส่วนราชการ และประชาชนต่างเข้าใจในวัตถุประสงค์ จึงเป็นภาพของความก้าวหน้าของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งที่ทุกคนต่างพัฒนาชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ว่า

“ผมก็นั่งคุยกับชาวบ้านว่าอยากทำหรือไม่ ทำให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นของขวัญให้กับปู่ย่าตายายของเรา เหมือนเรากลับวิถีชาวบ้านอีกครั้งหนึ่ง การพายเรือ การขายผลผลิตจากการทำไร่ทำสวน การทำเกษตร ทุกคนก็เห็นด้วย” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ พบว่า มีกระบวนการที่เชื่อมโยงกันเป็นอย่างดี จากผู้บริหารสู่ผู้ปฏิบัติการและลงสู่ประชาชน จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ประกอบการร้านค้า ทำให้เห็นกระบวนการขับเคลื่อนที่เป็นระบบ ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“สำหรับเรื่องการรับทราบนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และนำไปปฏิบัติ นั้น ได้รับจาก ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งทางปลัดได้รับคำสั่งจาก นายก องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นระบบของทางราชการ ทุกคนมีส่วนในการรับผิดชอบตามตำแหน่ง” (เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“เรื่องนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ องค์การบริหารส่วนตำบลได้มานำเสนอ ชุมชนก็ตอบรับให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านมีความเข้าใจต่อนโยบายจึงสามารถร่วมมือดำเนินการด้วยกัน” (ผู้ใหญ่บ้าน. 15 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ที่ทราบถึงนโยบายก็เพราะทางองค์การบริหารส่วนตำบล เขามีการประชุมทุกเดือนเขาก็บอกว่าจะทำบางน้ำผึ้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทางองค์การบริหารส่วนตำบล จะสนับสนุนคนในพื้นที่ และองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ให้ประชาชนเป็นคนตั้งกรรมการดูแลตลาดน้ำกันเอง” (ผู้ประกอบการร้านค้าเสื้อที่ระลึก. 15 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกดังกล่าวอาจสรุปได้ว่าประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจาก ผู้นำ เข้าใจถึงบริบทของชุมชน เข้าใจวัฒนธรรม ภายในชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายตั้งแต่แรกซึ่งเป็นลักษณะของการกระจายอำนาจสู่ชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้เห็นนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเข้าถึงประชาชนได้อย่างเป็นหนึ่งเดียวกัน

4.1.4 การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

ในด้านการจัดสรรงบประมาณ จากการศึกษาเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งมีรายรับมาจาก ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต รายได้จากทรัพย์สิน รายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์ ภาษีจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไป รายได้เบ็ดเตล็ด รวม 22,069,066.09 บาท ในส่วนของรายจ่าย มีรายจ่ายจากรายจ่ายงบกลาง เงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค เงินอุดหนุน ค่ารถคันท์ รายจ่ายอื่น รวม 21,461,139.25 บาท (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1

รายรับ – รายจ่ายตามงบประมาณ ประจำปี 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง
อำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ

หมวด/ประเภท	รายรับจริง
1. หมวดภาษีอากร	192,210.71
2. หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต	513,073.50
3. หมวดรายได้จากทรัพย์สิน	54,522.52
4. หมวดรายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์	916,926.00
5. หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด	65,081.23
6. หมวดภาษีจัดสรร	11,914,482.81
7. หมวดเงินอุดหนุนทั่วไป	7,122,985.32
รวมเงินรายรับทั้งสิ้น	<u>22,069,066.09</u>

หมวด/ประเภท	รายจ่ายจริง
แผนงานบริหาร	
- รายจ่ายงบกลาง	1,681,984.00
- หมวดเงินเดือน	2,234,178.58
- หมวดค่าจ้างประจำ	113,580.00
- หมวดค่าจ้างชั่วคราว	2,276,280.00
- หมวดค่าตอบแทน	3,370,791.02
- หมวดค่าใช้สอย	4,666,645.22
- หมวดค่าวัสดุ	1,788,656.24
- หมวดค่าสาธารณูปโภค	1,743,498.83
- หมวดเงินอุดหนุน	434,500.00
- หมวดค่าครุภัณฑ์	213,000.00
- หมวดรายจ่ายอื่น	1,699,609.36
รวมเงินรายจ่ายทั้งสิ้น	<u>21,461,139.25</u>

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 2552

ในด้านการจัดสรรงบประมาณ จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้ใช้งบประมาณในการพัฒนา นโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นลักษณะของเป็นผู้สนับสนุน นำงบประมาณในด้าน การดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมา มีส่วนในการพัฒนาตลาดน้ำ ในเรื่องการพัฒนา สถานที่ การประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมถึงการอบรมมัคคุเทศก์ การอบรมเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยในตลาดน้ำ และโครงการอื่น ๆ ซึ่งมีเงินสนับสนุนจากการก่อตั้งกรรมการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อนำเงินที่เก็บจากค่าบำรุงในแต่ละสัปดาห์ ภายในตลาดน้ำ นำมาบริหารงาน ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงที่ให้คำปรึกษา รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่ได้รับความสนใจจากสื่อทางด้านโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ต่างสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ อีกทั้งการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ประกอบการภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ที่สนับสนุนเป็นค่าบำรุงในแต่ละสัปดาห์ ทำให้การบริหารนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ในปี 2551 ได้จัดสรรงบประมาณให้การดำเนินงานตาม 6 แผนยุทธศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 22 โครงการ เป็นเงินประมาณ 3,065,000 บาท (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง, 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำให้ข้อมูลว่า งบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบล ช่วยมา มีประโยชน์มากเพราะไม่ได้ช่วยแค่การท่องเที่ยวเท่านั้น แต่มันโยนไปเรื่องของปากท้องชาวบ้าน มีอาชีพ หลายครอบครัวมีงานทำ มีอาชีพเสริม ชีวิตก็ดีขึ้น ครอบครัวก็อบอุ่น เด็กก็ไม่ใช้เวลาว่างไปกับเรื่องเกม มั่วสุ่ม(กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ, 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ถ้าพูดถึงการสนับสนุนเงินทุน โดยตรงที่ลงสู่พื้นที่ ทางองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ได้เป็นการส่งเสริมให้เกิดอาชีพฝ่ายเดียว หากแต่เป็นการให้ความคิด และข้อมูลกับชาวบ้าน จากนั้นให้ชาวบ้านลงทุนเอง 70-80% ก่อน ส่วนที่เหลือทางองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ให้การสนับสนุน เพราะเนื่องแต่เดิมนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อมีงบสนับสนุนมา 100% ก็ให้ไปทั้งหมด เมื่อให้ไปทั้งหมดแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็จบเมื่อเงินทุนหมด แต่เรามีความคิดว่าทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยการช่วยเหลือตัวเองก่อนเมื่อเขาลงทุน เขาเองก็ต้องการให้กิจการของเขาอยู่รอดได้ ทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตัวเองได้ก่อน ในส่วนที่ขาดเหลือทางองค์การบริหารส่วนตำบล ก็เข้าไปช่วยส่งเสริม” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง, 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีงบประมาณในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดลอมเข้ามาช่วยอีกด้านหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนเสริมให้กับประชาชน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลเน้นให้ประชาชนเริ่มต้นด้วยตนเองก่อน เพื่อความรู้สึกลงถึงการมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินงานขององค์การบริหารมีความคล่องตัว และสามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.5 การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.1.5.1 หลักความโปร่งใส การทำงานด้วยความโปร่งใส เป็นหลักการสำคัญของการบริหารราชการและเป็นสิ่งที่ทุกหน่วยงานเรียกร้องให้เกิดขึ้นในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับนักการเมือง ผู้บริหาร ข้าราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบลจึงถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานเพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านค้าที่ตลาดบางน้ำผึ้งต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ทุกวันนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับและสร้างจิตสำนึกของผู้ประกอบการที่จะเป็นผู้ให้กับผู้อื่นต่อไป ผ่านทางโครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้ภายในตำบล และโครงการช่วยเหลือค่าอาหารกลางวันแก่เด็ก โดยรายได้จากทุกโครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้มีการชี้แจงให้กับผู้ประกอบการได้ทราบจึงได้รับความร่วมมืออย่างดีจากประชาชน

“ถ้าอยากรู้เรื่องรายรับ รายจ่ายของตลาดน้ำ ต้องไปเข้าร่วมประชุมประชาคม เพราะเรามีการประชุม เดือนละ 2 ครั้ง และมีการแจ้งให้ประชาชนรับทราบ” (ผู้ประกอบการร้านค้าต้นไม้สวยงาม. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ทุกอาทิตย์จะมีเจ้าหน้าที่มาเก็บค่าบำรุงสถานที่ 120 บาท เป็นค่าบริการ ค่าน้ำ ค่าขยะ และมียามคอยดูแล ของก็ไม่หาย เงินที่เหลือก็ไปช่วยคนในชุมชนที่ด้อยโอกาส บางครั้งก็ไปช่วยค่าอาหารกลางวันเด็ก ” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“เมื่อถึงช่วงสิ้นปีงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลจะมีรายงานประจำปี รายงานผลการดำเนินโครงการต่างๆ รวมถึงรายละเอียดของการเงิน เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงความคืบหน้าของการดำเนินงาน” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

โดยสรุปแล้วการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้นำเนินงานด้วยความโปร่งใส ทั้งในเรื่องของงบประมาณที่สามารถตรวจสอบได้ อีกทั้ง การบริหารงานภายในตลาดน้ำที่ประชาชนได้มีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการก็สามารถให้คำตอบได้ถึงการบริหารงาน รวมถึงแหล่งเงินทุน และการบริหารเงินทุน

4.1.5.2 หลักความรับผิดชอบ หลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ ความรับผิดชอบต่ออำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ อีกทั้งเมื่อดำเนินการไปแล้ว หากเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ก็จะต้องมีความกล้าหาญที่จะยอมรับในความผิดพลาด และรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งความรับผิดชอบตามความหมายนี้ ผู้วิจัยพบว่า นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ปลัดและเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลทุกคน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ และตระหนักถึงหน้าที่ที่ต้องสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ของนายกองค้การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ที่ว่า

“การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ไม่ใช่การทำถนนหนทาง งานของเราคือพัฒนาคน เราพัฒนาเด็ก เพราะเด็กคืออนาคตของชาติ ปัจจุบันนี้การเรียนไม่ใช่แค่ในตำราเท่านั้น บางครั้งในตำราไม่สามารถนำมาใช้ได้หรอก แต่ความรู้คือการเก็บเกี่ยวสิ่งที่ได้ประสบพบเจอต่างหาก บางครั้งคนเรียนเก่งไม่สามารถปฏิบัติงานได้ก็มี เราต้องสอนคนให้กล้าพูด กล้าแสดงออก เพราะอนาคตของ บางน้ำผึ้ง ผูกไว้กับเด็กในวันนี้” (นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ทำงานมาประมาณ 4 ปี เป็นคนในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้จึงสามารถประสานงานกับชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกอย่างถ้าดูตามความเป็นจริงแล้ว ใครๆก็อยากที่บ้านเกิดของตัวเองได้รับการพัฒนาดังนั้นการทำงานจึงเป็นลักษณะการทำงานให้กับบ้านตัวเองซึ่งต้องมีความรับผิดชอบสูง” (เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ผลของการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกศรัทธาพึงพอใจต่อผลงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ดังคำกล่าวของผู้ประกอบการร้านผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ที่ว่า

“พอใจในสิ่งที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดให้ เขาก็อำนวยความสะดวกให้เราเยอะ มีการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ มีสมุดให้เขียนรายละเอียดในการขายสินค้า . และมีการตรวจร้านค้าด้วยร้านค้าต้องสะอาด เวลานั้นนักท่องเที่ยวมาเขาจะได้อยากซื้อของ ยิ่งเฉพาะร้านขายของกินจำเป็นอย่างมากที่จะต้องสะอาด ก็พอใจแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบล เขาก็ทำให้เยอะแล้ว ทุกอย่างก็เหมาะสมดี” (ผู้ประกอบการร้านผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ผลการศึกษารื่องการบริหารงานด้วยความรับผิดชอบชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานด้วยความรับผิดชอบมีความสำคัญยิ่ง ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีความตระหนักในความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในฐานะที่เป็นผู้รับมอบอำนาจและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นตัวแทนในการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่ง

จะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น จะต้องมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

4.1.5.3 หลักการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ใช้หลักของการมีส่วนร่วมเข้ามามีส่วนสำคัญในการดำเนินงาน เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถทำงานโดยไม่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมไม่ได้ ประชาชนจึงเป็นกลไกสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น ภาพของการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจึงมุ่งเน้นที่ประชาชนเป็นอันดับแรกนับตั้งแต่การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นแรงขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจภายในชุมชน เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการร้านค้าต่างๆ ที่กล่าวว่า

“ทางองค์การบริหารส่วนตำบล มีนโยบายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในเรื่องการท่องเที่ยว เช่น มีการจัดให้นักท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด พาไปคูหึ่งห้อย แล้วก็เรียกประชุมถามความเห็นเราอยากทำหรือเปล่า ถ้าทำเขาจะช่วยสนับสนุน” (ผู้ประกอบการร้านค้าต้นไม้สวยงาม. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ถ้ามีปัญหาอะไรก็พูดในที่ประชุมได้ ทาง องค์การบริหารส่วนตำบล เขารับฟัง แล้วก็ช่วยกันแก้ไขปัญหา” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีการประกาศให้ผู้ประกอบการร้านค้าได้ทราบว่า จะมีนักท่องเที่ยวมา หรือมีทัวร์มา มีการประชุมกัน ทางร้านก็จะส่งตัวแทนไปประชุม มีอะไรก็สามารถบอกทางองค์การบริหารส่วนตำบล เขาได้ช่วยอะไรก็ได้ อะไร อยากทำอะไรก็บอกเขา เพื่อที่จะทำให้ผู้ประกอบการเข้าใจร่วมกัน” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“อย่าไปคิดว่าใครต้องดูแลเลย เพราะชุมชนก็เป็นของเรา ร้านค้าก็เป็นที่ทำมาหากินของเรา เลี้ยงปากท้องเราทุกวันนี้ ทุกคนที่อยู่ที่นี่ คือคนที่ต้องช่วยกันดูแล เราเกิดที่นี่ ก็ต้องดูแลที่นี่” (ผู้ประกอบการร้านค้าน้ำพริก. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการร้านค้าต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นว่า ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้สึกเช่นนี้เกิดจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั่นเอง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้านและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งที่ว่า

“เรื่องนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่องค์การบริหารส่วนตำบล นำเสนอ ชุมชนตอบรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งผู้ใหญ่บ้านและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเข้าใจต่อกันนโยบายจึงสามารถร่วมมือดำเนินการด้วยกัน เราไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าสิ่งต่างๆจะสำเร็จได้เพราะความร่วมมือกันของประชาชนทุกคน” (ผู้ใหญ่บ้าน. 15 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ทางองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดอาชีพฝ้ายเดียว หากแต่เป็นการให้ความคิด และข้อมูลกับชาวบ้าน จากนั้นให้ชาวบ้านตัดสินใจลงทุนเองก่อน ส่วนที่เหลือทางองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ให้การสนับสนุน” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ผลการศึกษาเรื่องการยึดหลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง พบว่า ส่งผลให้ทิศทางในการพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการส่งเสริมอาชีพและรายได้ การศึกษา การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งองค์การบริหารงานตำบลบางน้ำผึ้ง ได้มีการลงมือดำเนินการอย่างจริงจัง

4.1.5.4 หลักนิติธรรม หมายถึง การบริหารงานที่ยึดหลักกฎหมายโดยคำนึงถึงความยุติธรรมเป็นสำคัญ ผลการศึกษา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งใช้หลักนิติธรรมผสมผสานกับหลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎกติการ่วมกัน การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจึงมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก เพราะแผนงานทุกส่วนได้รับแบบแผนมาจากรัฐบาล ดังนั้น การทำงานด้วยหลักนิติธรรมจึงแยกจากกันไม่ได้ในการทำงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบล แต่การบริหารงานดังกล่าวในระดับพื้นที่ต้องเข้าใจบริบทของชุมชนด้วย การกำหนดกฎกติกาขององค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องให้ชาวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งนับเป็นการผสมผสานที่เข้ากันได้เป็นอย่างดีระหว่างนโยบายและวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการให้ข้อมูลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ประกอบการร้านค้าน้ำพริก ที่ว่า

“โครงการใดที่ไม่ได้รับการสนใจจากประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล จะนำกลับมาเพื่อพิจารณาหาข้อดี ข้อเสีย จากนั้นนำมาปรับปรุงและนำเสนอไปที่ชุมชนใหม่อีกครั้ง เพื่อหาข้อคิดร่วมกัน ถ้าประชาชนไม่เห็นด้วยเราก็หยุดเพราะนี่คือเสียงของประชาชน” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ประกอบการ มีกฎร่วมกัน ว่า ต้องไม่ใช่โฟมภายในตลาดน้ำ ต้องพูดจาสุภาพกับนักท่องเที่ยว ต้องรักษาความสะอาด ต้องไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เราทุกคน

“ต้องการพกฎเพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เราอยู่ร่วมกันได้ ทั้งกับคนและกับธรรมชาติ” (ผู้ประกอบการร้านค้าค้าปลีก. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ทาง องค์การบริหารส่วนตำบล ก็ดีนะ ในที่ประชุมส่วนใหญ่ว่ายังไงก็ต้องเป็นไปตามนั้น อย่างนี้ดี ชาวบ้านก็ชอบ” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกดังที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งใช้หลักนิติธรรมผสมผสานกับการใช้หลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทำให้กฎระเบียบต่างๆ ที่ออกมามีความเป็นธรรมและประชาชนยอมรับ ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่มุ่งรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน

4.1.5.5 หลักความคุ้มค่า ผลการศึกษา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้ดำเนินการบริหารงานด้วยความรอบคอบและรัดกุม จากงบประมาณที่ได้รับ ถึงแม้จะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลางที่มีงบประมาณไม่มากนัก แต่ก็สามารถใช้งบประมาณที่มีอย่างคุ้มค่า เกิดโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมต่อคุณภาพชีวิตของชาวบ้านอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งไม่ได้เป็นผู้ให้เพียงฝ่ายเดียว แต่ได้สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลงทุนด้วยตนเองเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบต่อโครงการที่เกิดขึ้น และเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งต่อไปในอนาคต นายกองการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้กล่าวถึงกลยุทธ์การบริหารงบประมาณด้วยการใช้หลักความคุ้มค่าว่า

“ทางองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดอาชีพฝ่ายเดียว หากแต่เป็นการให้ความคิดและข้อมูลกับชาวบ้าน จากนั้นให้ชาวบ้านลงทุนเอง 70-80% ก่อน ส่วนที่เหลือทางองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ให้การสนับสนุน เพราะเนื่องแต่เดิมนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อมีงบสนับสนุนมา 100% ก็ให้ไปทั้งหมด เมื่อให้ไปทั้งหมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็จบเมื่อเงินหมด แต่เรามีความคิดว่าทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยการช่วยเหลือตัวเองก่อน เมื่อเขาลงทุนเขาเองก็ต้องการให้กิจการของเขาอยู่รอดได้ เพื่อเงินที่ลงทุนจะเกิดประโยชน์มากที่สุด” (นายกองการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งยังได้ให้ข้อมูลในด้านการใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างคุ้มค่าว่า

“องค์การบริหารส่วนตำบล เราเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง แต่เราได้งบประมาณ 20 ล้านบาท ทำงานไม่พอ แต่เราอาศัย คนๆเดียวสามารถทำงานได้หลายหน้าที่” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

ส่วนเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ก็มีการยึดหลักความคุ้มค่าในการปฏิบัติงานเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรื่องร้านค้า การนำเงินค่าบำรุงมาปรับปรุงสถานที่

“ในเรื่องของการจัดทำร้านค้าทางองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดูแลจัดทำร้านค้าโดยมีงบประมาณตรงนี้อยู่ เราก็พยายามกระจายให้ทั่วถึงกันแต่ถ้าชาวบ้านจะต่อเติมอะไรทางเราก็ไม่ว่า แต่ต้องมาพูดคุยกันก่อน การเก็บค่าบำรุงวันละ 70 บาท ทางเราก็นำส่วนนี้มาปรับปรุงสถานที่ เช่น ร้านค้าที่พัง ถ้าไม่มากมายอะไรเราก็จะซ่อมให้ การจ้างยาม การติดกล้องวงจรปิด ก็มาจากเงินส่วนนี้เหมือนกัน” (เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

การใช้หลักของความคุ้มค่าในการดำเนินงาน ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งสามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดไปดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะพื้นฐานให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างทั่วถึง อีกทั้งสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าของงบประมาณที่ได้มา และใช้ให้เกิดประโยชน์และยั่งยืน เห็นได้จากนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ที่เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2547 และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ย่อมแสดงถึงความคุ้มค่าของเม็ดเงินทุกบาททุกสตางค์ที่ลงไปแล้วก่อประโยชน์ในรูปแบบของ เศรษฐกิจชุมชนที่ดี และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนบางน้ำผึ้งจนถึงทุกวันนี้

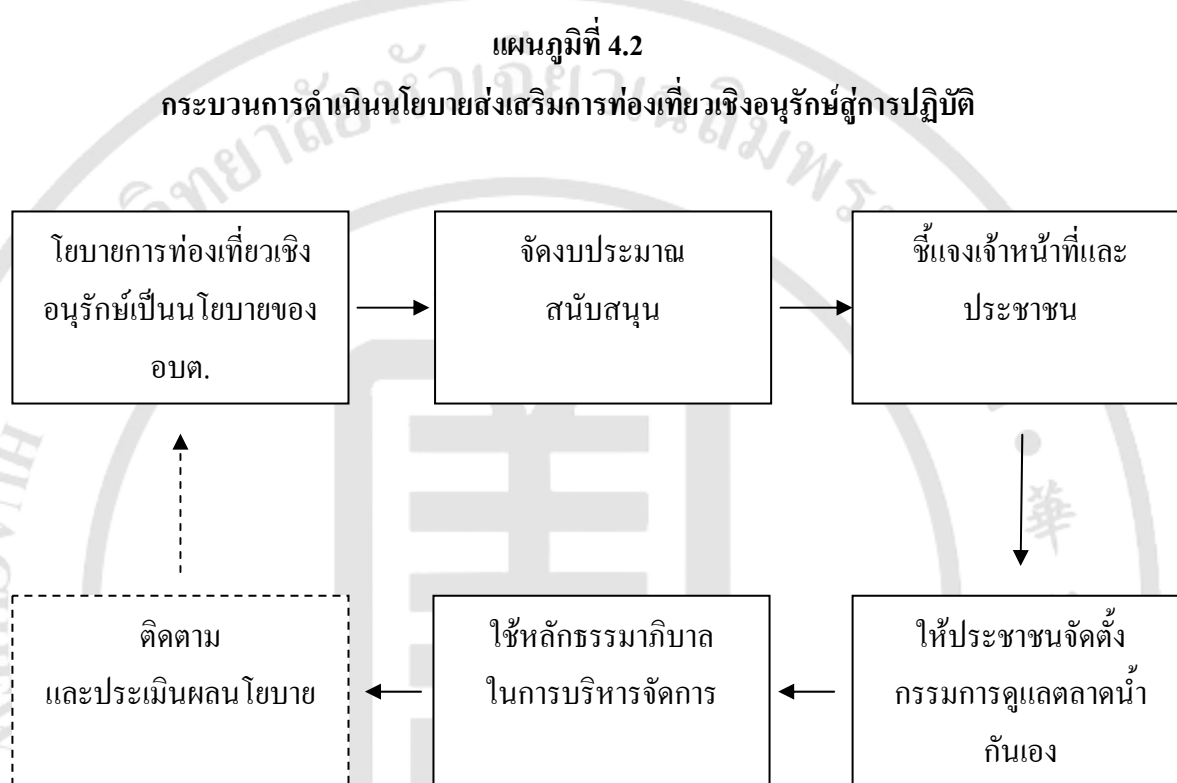
4.1.5.6 หลักคุณธรรม ผลการศึกษา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้ดำเนินงานด้วยตามหลักคุณธรรม โดยการไม่เอารัดเอาเปรียบประชาชน มีการประชุม และใช้เสียงในที่ประชุม เป็นผู้ตัดสินใจ โดยไม่มุ่งผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง และกรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำที่ว่า

“ทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกคนเข้าใจ ตามความจริง องค์การบริหารส่วนตำบล จะเอาประโยชน์กับชาวบ้านไม่ได้ มันต้องทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“เราถือว่า ทุกคนมีสิทธิเท่ากัน ร้านค้าทุกร้านต้องการพลสิทธิ ไม่ว่าจะคุณจะเป็นลูกเป็นหลานของใครใหญ่โตแค่ไหน เมื่อเข้ามาอยู่ในตลาดน้ำ ถ้าทำผิดกฎก็ต้องรับโทษ ไม่มีการลดหย่อนให้” (กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรม ทำให้การบริหารจัดการของ องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกคนในท้องถิ่นได้อย่างเสมอภาค เป็นธรรมไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ไม่มีการเล่นพรรค เล่นพวก ซึ่งส่งผลให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความผูกพัน ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในท้องถิ่น และทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

กระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สู่การปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งสามารถสรุปได้ตามแผนภูมิที่ 4.2

จากแผนภูมิที่ 4.2 กระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อบต.บางน้ำผึ้ง ยังไม่ครบวงจร ยังขาดการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องดำเนินการอย่างจริงจังต่อไป

4.2 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ

การศึกษาประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ของการวิจัยครั้งนี้พิจารณาจากตัวแปร 6 ตัวตามกรอบแนวคิดของการวิจัย คือ

- (1) รายได้
- (2) ความมั่นคงของอาชีพ
- (3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- (4) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- (5) การศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม
- (6) ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

การนำเสนอผลการศึกษาในส่วนนี้ จะมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสอบถามผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 172 ตัวอย่าง และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นายท อบต. ปลัด อบต. ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการจัดตั้งตลาดน้ำ 10 ราย ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณมีดังต่อไปนี้

4.2.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 65.7 และกลุ่มตัวอย่างที่เหลือเป็นเพศชายจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 (ตารางที่ 4.1)

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมา เป็นกลุ่มที่มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 กลุ่มที่มีอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 กลุ่มที่มีอายุ 21 – 30 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2 กลุ่มที่มีอายุ 1 – 20 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 และกลุ่มที่มีอายุ 61 – 70 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็น ร้อยละ 2.3 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อยที่สุดมีอายุเท่ากับ 71 – 80 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 โดยอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือ 40.08 ปี อายุมากที่สุด 72 ปี และน้อยที่สุด 15 ปี (ตารางที่ 4.1)

สถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 59.3 รองลงมา คือ กลุ่มที่มีสถานภาพโสดจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อยที่สุดมีสถานภาพหย่า/หม้ายจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 (ตารางที่ 4.1)

การศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 รองลงมาเป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 กลุ่มที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 กลุ่มที่ได้รับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 และกลุ่มที่ได้รับการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) / ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.)/อนุปริญญา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวนน้อยที่สุด คือ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2
ข้อมูลพื้นฐาน เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา

	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
เพศ			
ชาย	59	34.3	
หญิง	113	65.7	
รวม	172	100.0	
อายุ			
1 – 20 ปี	14	8.1	ค่าเฉลี่ยอายุ = 40.08 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13.050 อายุสูงสุด = 72 ปี อายุต่ำสุด = 15 ปี
21 – 30 ปี	33	19.2	
31 – 40 ปี	43	25.0	
41 – 50 ปี	39	22.7	
51 – 60 ปี	37	21.5	
61 – 70 ปี	4	2.3	
71 – 80 ปี	2	1.2	
รวม	172	100.0	
สถานภาพสมรส			
โสด	51	29.7	
สมรส	102	59.3	
หย่า/หม้าย	19	11.0	
รวม	172	100.0	
การศึกษา			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	23	13.4	
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	14.0	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	41	23.8	
ปวส./ปวท./อนุปริญญา	19	11.0	
ปริญญาตรี	60	34.9	
สูงกว่าปริญญาตรี	5	2.9	
รวม	172	100.0	

จำนวนคนในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนคนในครัวเรือน 1 – 5 คน จำนวน 115 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.9 รองลงมา คือ มีจำนวนคนในครัวเรือน 6 – 10 คน จำนวน 54 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.4 และจำนวนคนในครัวเรือนมากกว่า 10 คน มีเพียง 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.7 (ตารางที่ 4.3)

อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หัวหน้าครอบครัวประกอบอาชีพหลักทำในตลาดบางน้ำผึ้งอย่างเดียว จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว คือ พนักงานในสถานประกอบการ/โรงงาน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 กลุ่มตัวอย่างที่อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว คือ ค้าขาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 และกลุ่มตัวอย่างที่อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว คือ อื่น ๆ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 7.6 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว คือ ข้าราชการ และ ธุรกิจส่วนตัว มีจำนวนน้อยที่สุด คือ จำนวนอย่างละ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 เท่ากัน (ตารางที่ 4.3)

รายได้หลักจากการประกอบอาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างที่หัวหน้าครอบครัวประกอบอาชีพหลักที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง ส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักจำนวน 100,001 - 150,000 บาท/ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักจำนวน 150,001 - 100,000 บาท/ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักจำนวน 150,001 - 200,000 บาท/ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักจำนวน 200,001 - 250,000 บาท/ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักจำนวน 500,001 - 3,000,000 บาท/ปีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักจำนวน 1 - 50,000 บาท/ปี 250,001 - 300,000 บาท/ปี และ 350,001 - 400,000 บาท/ปี จำนวนอย่างละ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 เท่ากัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักจำนวน 300,001 - 350,000 บาท/ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักจำนวน 400,001 - 450,000 บาท/ปี และ 450,001 - 500,000 บาท/ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คือ จำนวนอย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 เท่ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยรายได้จากการประกอบอาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่าง คือ 145,094.36 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเท่ากับ 306,990.687 ทั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักมากที่สุด คือ 3,000,000 บาท และน้อยที่สุด คือ 22,000 บาท (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3

ข้อมูลพื้นฐาน จำนวนคนในครัวเรือน อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว
รายได้หลักจากการประกอบอาชีพหลัก

	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
จำนวนคนในครัวเรือน			
1 – 5 คน	115	66.9	
6 – 10 คน	54	31.4	
มากกว่า 10 คน	3	1.7	
รวม	172	100.0	
อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว			
อาชีพหลักทำในตลาดบางน้ำผึ้งอย่างเดียว	67	39.0	
ข้าราชการ	19	11.0	
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	11	6.4	
ค้าขาย	19	11.0	
พนักงานในสถานประกอบการ/โรงงาน	32	18.6	
ธุรกิจส่วนตัว	11	6.4	
อื่นๆ	13	7.6	
รวม	172	100.0	
รายได้หลักจากการประกอบอาชีพหลัก			
1 - 50,000 บาท/ปี	3	2.9	ค่าเฉลี่ยรายได้หลัก = 145,094.36 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 306,990.687 สูงสุด = 3,000,000 บาท ต่ำสุด = 22,000 บาท
50,001 - 100,000 บาท/ปี	25	23.8	
100,001 - 150,000 บาท/ปี	28	26.7	
150,001 - 200,000 บาท/ปี	18	17.1	
200,001 - 250,000 บาท/ปี	14	13.3	
250,001 - 300,000 บาท/ปี	3	2.9	
300,001 - 350,000 บาท/ปี	2	1.9	
350,001 - 400,000 บาท/ปี	3	2.9	
400,001 - 450,000 บาท/ปี	1	1.0	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
450,001 - 500,000 บาท/ปี	1	1.0	
500,001 - 3,000,000 บาท/ปี	7	6.7	
รวม	105	100.0	

อาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้ง กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้งส่วนใหญ่ คือ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพจำหน่าย อาหารคาว-หวาน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 38.4 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้งที่ประกอบอาชีพจำหน่ายสินค้าชุมชน จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้งที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 16.9 และกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้งที่ประกอบอาชีพจำหน่ายสินค้า OTOP จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้งที่ประกอบอาชีพเรือจำหน่ายสินค้าและกิจการรถพายเรือชมทัศนียภาพสองฝั่งคลองมีจำนวนน้อยที่สุด คือ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 9.9 (ตารางที่ 4.4)

รายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้งส่วนใหญ่มีรายได้ จำนวน 50,001 - 100,000 บาท/ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 100,001 - 150,000 บาท/ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 150,001 - 200,000 บาท/ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 150,001 - 200,000 บาท/ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 1 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 1 - 50,000 บาท/ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 350,001 - 400,000 บาท/ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 500,001 - 2,500,000 บาท/ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 400,001 - 450,000 บาท/ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 300,001 - 350,000 บาท/ปี และ 450,001 - 500,000 บาท/ปี จำนวนอย่างละ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 เท่ากัน ตามลำดับ ส่วนกลุ่ม

ตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง จำนวน 250,001 - 300,000 บาท/ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คือ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 โดยมีค่าเฉลี่ยรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้งของกลุ่มตัวอย่าง คือ 199,468.02 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้งเท่ากับ 243,277.683 ทั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้งมากที่สุด คือ 2,500,000 บาท และน้อยที่สุด คือ 12,000 บาท (ตารางที่ 4.4)

ระยะเวลาที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้ง กลุ่มตัวอย่างที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้งส่วนใหญ่มีระยะเวลาค้าขายมากกว่า 4 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้งเป็นระยะเวลา 2-3 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 17.4 กลุ่มตัวอย่างที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้งเป็นระยะเวลา 3-4 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 และ กลุ่มตัวอย่างที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้งเป็นระยะเวลา 1-2 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 12.2 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้งเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4

ข้อมูลพื้นฐานอาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้ง รายได้จากการประกอบอาชีพ
ในตลาดบางน้ำผึ้ง ระยะเวลาที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้ง

	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
อาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้ง			
จำหน่ายสินค้าชุมชน	37	21.5	
จำหน่ายสินค้าOTOP	23	13.4	
เรือจำหน่ายสินค้าและกิจการการพายเรือชมทัศนียภาพสองฝั่งคลอง	17	9.9	
จำหน่าย อาหารคาว-หวาน	66	38.4	
อื่นๆ	29	16.9	
รวม	172	100.0	
รายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดบางน้ำผึ้ง			
1 - 50,000 บาท/ปี	9	5.2	
50,001 - 100,000 บาท/ปี	55	32.0	

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
100,001 - 150,000 บาท/ปี	37	21.5	ค่าเฉลี่ยรายได้หลัก = 199,468.02 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 243,277.683 สูงสุด = 2,500,000 บาท ต่ำสุด = 12,000 บาท
150,001 - 200,000 บาท/ปี	26	15.1	
200,001 - 250,000 บาท/ปี	18	10.5	
250,001 - 300,000 บาท/ปี	2	1.2	
300,001 - 350,000 บาท/ปี	3	1.7	
350,001 - 400,000 บาท/ปี	8	4.7	
400,001 - 450,000 บาท/ปี	4	2.3	
450,001 - 500,000 บาท/ปี	3	1.7	
500,001 - 2,500,000 บาท/ปี	7	4.1	
รวม	172	100.0	
ระยะเวลาที่ค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้ง			
น้อยกว่า 1 ปี	12	7.0	
1-2 ปี	21	12.2	
2-3 ปี	30	17.4	
3-4 ปี	28	16.3	
มากกว่า 4 ปี	81	47.1	
รวม	172	100.0	

4.2.2 ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง พบว่า ผู้ประกอบการในตลาดบางน้ำผึ้ง มีความพึงพอใจในระดับค่อนข้างสูง (ค่าเฉลี่ย 4.0) โดยมีความพึงพอใจสูงสุดในเรื่อง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 4.35) และมีความพึงพอใจในระดับค่อนข้างสูง 9 เรื่อง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 4.19) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 4.15) การนำเอาผลการประเมินโครงการ

ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง ไปปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 3.91) การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.99) ผลการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.99) การรายงานผลการดำเนินงานของโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.88) การแก้ไขปัญหาตรงความต้องการของประชาชน (ค่าเฉลี่ย 3.88) การดำเนินงานไปตามระยะเวลาที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย 3.86) และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.81) ตามลำดับ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5

ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของ อบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ที่	ตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
1.	การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง	3	5	4.35	สูง
2.	การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง	2	5	4.19	ค่อนข้างสูง
3.	การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง	2	5	3.99	ค่อนข้างสูง
4.	การรายงานผลการดำเนินงานของโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง	2	5	3.88	ค่อนข้างสูง
5.	การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง	1	5	3.81	ค่อนข้างสูง
6.	การดำเนินงานไปตามระยะเวลาที่กำหนด	1	5	3.86	ค่อนข้างสูง
7.	ผลการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น	2	5	3.99	ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
8.	การแก้ไขปัญหาตรงความต้องการของประชาชน	1	5	3.88	ค่อนข้างสูง
9.	ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการดำเนินโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง	1	5	4.15	ค่อนข้างสูง
10.	การนำเอาผลการประเมินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง ไปปรับปรุง	1	5	3.91	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		1.6	5.0	4.0	ค่อนข้างสูง

4.2.3 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

4.3.2.1 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านรายได้ ประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ คือ อบต. มีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน อบต. สามารถบริหารนโยบายส่งเสริมรายได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การประกวดร้านค้าสะอาด และการมอบรางวัลประจำเดือนของอบต. ส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อบต. ให้การช่วยเหลือลงทุนการทำกิจการร้านค้า เช่น สร้างร้านค้าให้กับผู้ประกอบการ รายได้ครัวเรือนของท่านเพิ่มขึ้นจากการค้าขายหรือการให้บริการนักท่องเที่ยวในตลาดน้ำ โดยภาพรวมครัวเรือนของท่านพึงพอใจต่อรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดน้ำ

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ด้านรายได้ ทั้ง 6 หัวข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คือ อบต. มีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 4.16) อบต. สามารถบริหารนโยบายส่งเสริมรายได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ค่าเฉลี่ย 3.97) การประกวดร้านค้าสะอาด และการมอบรางวัลประจำเดือนของ อบต. ส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.63) อบต. ให้การช่วยเหลือลงทุนการทำกิจการร้านค้า เช่น สร้างร้านค้าให้กับผู้ประกอบการ (ค่าเฉลี่ย 3.72) รายได้ครัวเรือนของท่านเพิ่มขึ้นจากการค้าขายหรือการให้บริการนักท่องเที่ยวในตลาดน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.95) และโดยภาพรวมครัวเรือนของท่านพึงพอใจต่อรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.97) (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6
ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต
ของคนในชุมชนด้านรายได้

ที่	ประเภทตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
1.	อบต. มีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน	2	5	4.16	ค่อนข้างสูง
2.	อบต. สามารถบริหารนโยบายส่งเสริมรายได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	1	5	3.97	ค่อนข้างสูง
3.	การประกวดร้านค้าสะอาด และการมอบรางวัลประจำเดือนของอบต. ส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	1	5	3.63	ค่อนข้างสูง
4.	อบต. ให้การช่วยเหลือลงทุนการทำกิจการร้านค้า เช่น สร้างร้านค้าให้กับผู้ประกอบการ	1	5	3.72	ค่อนข้างสูง
5.	รายได้ครัวเรือนของท่านเพิ่มขึ้นจากการค้าขายหรือการให้บริการนักท่องเที่ยวในตลาดน้ำ	2	5	3.95	ค่อนข้างสูง
6.	โดยภาพรวมครัวเรือนของท่านพึงพอใจต่อรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดน้ำ	2	5	3.97	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		1.5	5.0	3.9	ค่อนข้างสูง

4.3.2.2 ผลการศึกษาประสิทธิผลของนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางอาชีพประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ คือ อบต. มีนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมความมั่นคงในการประกอบอาชีพให้กับครัวเรือน การมีตลาดน้ำทำให้ครัวเรือนของท่านมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ครัวเรือนของท่านเปลี่ยนอาชีพบ่อยครั้ง อาชีพที่ครัวเรือนท่านทำเป็นอาชีพที่สร้างรายได้อย่างสม่ำเสมอ อาชีพค้าขายหรือบริการนักท่องเที่ยว ทำให้ครัวเรือนของท่านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยภาพรวมครัวเรือนของท่านมีความมั่นคงในอาชีพ

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ด้านความมั่นคงทางอาชีพ มี 5 หัวข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คือ อบต. มีนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

ให้กับครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 4.03) การมีตลาดน้ำทำให้ครัวเรือนของท่านมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.05) อาชีพที่ครัวเรือนท่านทำเป็นอาชีพที่สร้างรายได้อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.78) อาชีพค้าขายหรือบริการนักท่องเที่ยว ทำให้ครัวเรือนของท่านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.90) และโดยภาพรวมครัวเรือนของท่านมีความมั่นคงในอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.96) และมี 1 ตัวแปร ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ครัวเรือนของท่านเปลี่ยนอาชีพบ่อยครั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.91) (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต
ของคนในชุมชน ด้านความมั่นคงทางอาชีพ

ที่	ประเภทตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
1.	อบต. มีนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมความมั่นคงในการประกอบอาชีพให้กับครัวเรือน	1	5	4.03	ค่อนข้างสูง
2.	การมีตลาดน้ำทำให้ครัวเรือนของท่านมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ	1	5	4.05	ค่อนข้างสูง
3.	ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ครัวเรือนของท่านเปลี่ยนอาชีพบ่อยครั้ง	1	5	2.91	ปานกลาง
4.	อาชีพที่ครัวเรือนท่านทำเป็นอาชีพที่สร้างรายได้อย่างสม่ำเสมอ	2	5	3.78	ค่อนข้างสูง
5.	อาชีพค้าขายหรือบริการนักท่องเที่ยว ทำให้ครัวเรือนของท่านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	1	5	3.90	ค่อนข้างสูง
6.	โดยภาพรวมครัวเรือนของท่านมีความมั่นคงในอาชีพ	2	5	3.96	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		1.33	5.0	3.77	ค่อนข้างสูง

4.3.2.23 ผลการศึกษาประสิทธิผลของนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบด้วยคำถาม 7 ข้อ คือ อบต. มีนโยบายในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างชัดเจน อบต. มีการ

จัดอบรมเจ้าหน้าที่อาสาสมัครพิทักษ์ชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ อาสาสมัครพิทักษ์ชุมชน (อาสาสมัครตำรวจหมู่บ้าน / อปพร.) ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง อบต. มีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น ถังดับเพลิง หัวประปาดับเพลิง อบต. มีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความปลอดภัย; หลังจากมีตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดคึกคักชิงวิ่งราวในชุมชน; โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดระเบียบชุมชน การรักษาความเรียบร้อย และความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของ อบต. บางน้ำผึ้ง โดยภาพรวมครัวเรือนของท่านมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทั้ง 7 หัวข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คือ อบต. มีนโยบายในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.95) อบต. มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่อาสาสมัครพิทักษ์ชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.83) อาสาสมัครพิทักษ์ชุมชน (อาสาสมัครตำรวจหมู่บ้าน / อปพร.) ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย 3.76) อบต. มีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น ถังดับเพลิง หัวประปาดับเพลิง (ค่าเฉลี่ย 3.73) อบต. มีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 3.78) หลังจากมีตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดคึกคักชิงวิ่งราวในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.17) และโดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดระเบียบชุมชน การรักษาความเรียบร้อย และความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของ อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.66) (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต
ของคนในชุมชน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ที่	ประเภทตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
1.	อบต. มีนโยบายในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างชัดเจน	1	5	3.95	ค่อนข้างสูง
2.	อบต. มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่อาสาสมัครพิทักษ์ชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ	2	5	3.83	ค่อนข้างสูง
3.	อาสาสมัครพิทักษ์ชุมชน (อาสาสมัครตำรวจหมู่บ้าน / อปพร.) ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง	1	5	3.76	ค่อนข้างสูง
4.	อบต. มีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น ถังดับเพลิง หัวประปาดับเพลิง	1	5	3.73	ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ที่	ประเภทตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
5.	อบต. มีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความปลอดภัย	1	5	3.78	ค่อนข้างสูง
6.	หลังจากมีตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดคดียกชิงวิ่งราวในชุมชน	1	5	4.17	ค่อนข้างสูง
7.	โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดระเบียบชุมชนการรักษาความเรียบร้อย และความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของ อบต. บางน้ำผึ้ง	1	5	3.66	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		1.14	5.0	3.84	ค่อนข้างสูง

4.3.2.2.4 ผลการศึกษาประสิทธิผลของนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ คือ อบต. มีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน เช่น การห้ามตัดต้นไม้ การทิ้งขยะลงในลำคลอง อบต. มีการให้ความรู้ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะ คนในชุมชนมีความตื่นตัวเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาลำคลอง สิ่งแวดล้อมในตำบลบางน้ำผึ้งมีความสะอาดเรียบร้อยเหมาะแก่การอยู่อาศัย โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ อบต. บางน้ำผึ้ง

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนทั้ง 6 หัวข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คือ อบต. มีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน เช่น การห้ามตัดต้นไม้ การทิ้งขยะลงในลำคลอง (ค่าเฉลี่ย 4.07) อบต. มีการให้ความรู้ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะ (ค่าเฉลี่ย 3.87) คนในชุมชนมีความตื่นตัวเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (ค่าเฉลี่ย 3.82) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาลำคลอง (ค่าเฉลี่ย 3.88) สิ่งแวดล้อมในตำบลบางน้ำผึ้งมีความสะอาดเรียบร้อยเหมาะแก่การอยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย 3.94) และโดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.99) (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต
ของคนในชุมชน ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ที่	ประเภทตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
1.	อบต. มีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกและสร้างควมตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน เช่น การห้ามตัดต้นไม้ การทิ้งขยะลงในลำคลอง	2	5	4.07	ค่อนข้างสูง
2.	อบต. มีการให้ความรู้ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะ	2	5	3.87	ค่อนข้างสูง
3.	คนในชุมชนมีความตื่นตัวเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	1	5	3.82	ค่อนข้างสูง
4.	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาลำคลอง	1	5	3.88	ค่อนข้างสูง
5.	สิ่งแวดล้อมในตำบลบางน้ำผึ้งมีความสะอาดเรียบร้อย เหมาะแก่การอยู่อาศัย	2	5	3.94	ค่อนข้างสูง
6.	โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ อบต. บางน้ำผึ้ง	2	5	3.99	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		1.67	5.0	3.92	ค่อนข้างสูง

4.3.2.5 ผลการศึกษาประสิทธิผลของนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้าน การศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อคือ อบต. ให้การสนับสนุนโรงเรียนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเพียงพอและทั่วถึง เช่น การหักรายได้จากผู้ประกอบการร้านค้าไปสนับสนุนโรงเรียน อบต. ส่งเสริมให้โรงเรียนฝึกเด็กนักเรียนให้เป็นมัคคุเทศก์ในตลาดน้ำ ในวันเสาร์ – อาทิตย์ อบต. ให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น นม เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน อย่างเพียงพอ และทั่วถึง อบต. ให้การส่งเสริมศาสนา โดยจัดให้มีการไหว้พระ 9 วัด ในเขตตำบลบางน้ำผึ้ง อบต. ส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง การกวนกาละแม โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม อบต. บางน้ำผึ้ง

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ด้านการศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม มี 1 หัวข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง คือ อบต. ให้การส่งเสริมศาสนา โดยจัดให้มีการไหว้พระ 9 วัด ในเขตตำบลบางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 4.22) และมี 5 ตัวแปร ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คือ อบต. ให้การสนับสนุนโรงเรียนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเพียงพอและทั่วถึง เช่น การหักรายได้จากผู้ประกอบการร้านค้าไปสนับสนุนโรงเรียน (ค่าเฉลี่ย 3.65) อบต. ส่งเสริมให้โรงเรียนฝึกเด็กนักเรียนให้เป็นมัคคุเทศก์ในตลาดน้ำ ในวันเสาร์ – อาทิตย์ (ค่าเฉลี่ย 3.56) อบต. ให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น นม เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน อย่างเพียงพอ และทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 3.72) อบต. ส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง การกวนกาละแม (ค่าเฉลี่ย 4.15) และโดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม อบต. บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.91) (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต
ของคนในชุมชน ด้านการศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม

ที่	ประเภทตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
1.	อบต. ให้การสนับสนุนโรงเรียนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเพียงพอและทั่วถึง เช่น การหักรายได้จากผู้ประกอบการร้านค้าไปสนับสนุนโรงเรียน	1	5	3.65	ค่อนข้างสูง
2.	อบต. ส่งเสริมให้โรงเรียนฝึกเด็กนักเรียนให้เป็นมัคคุเทศก์ในตลาดน้ำ ในวันเสาร์ – อาทิตย์	1	5	3.56	ค่อนข้างสูง
3.	อบต. ให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเช่นนมเสื้อผ้าอุปกรณ์การเรียน อย่างเพียงพอและทั่วถึง	1	5	3.72	ค่อนข้างสูง
4.	อบต. ให้การส่งเสริมศาสนา โดยจัดให้มีการไหว้พระ 9 วัด ในเขตตำบลบางน้ำผึ้ง	2	5	4.22	สูง
5.	อบต. ส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง การกวนกาละแม	2	5	4.15	ค่อนข้างสูง
6.	โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม อบต. บางน้ำผึ้ง	2	5	3.91	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		1.5	5.0	3.87	ค่อนข้างสูง

4.3.2.2.6 ผลการศึกษาประสิทธิผลของนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว ประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ คือ ท่านพอใจกับนโยบายของอบต. ในการมอบเค้กวันเกิดให้กับผู้สูงอายุ การนำกระเช้าผลไม้ไปเยี่ยมคนในชุมชนเมื่อยามเจ็บป่วย สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีเวลาอยู่ด้วยกัน สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในครอบครัว สมาชิกในครัวเรือนของท่านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยามที่ประสบปัญหา ครัวเรือนของท่านมีการจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น วันพ่อ วันแม่ เป็นประจำในทุก ๆ ปี โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวของ อบต.บางน้ำผึ้ง

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัวทั้ง 6 หัวข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คือ ท่านพอใจกับนโยบายของ อบต. ในการมอบเค้กวันเกิดให้กับผู้สูงอายุ การนำกระเช้าผลไม้ไปเยี่ยมคนในชุมชนเมื่อยามเจ็บป่วย (ค่าเฉลี่ย 4.10) สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีเวลาอยู่ด้วยกัน (ค่าเฉลี่ย 3.93) สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 3.99) สมาชิกในครัวเรือนของท่านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยามที่ประสบปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.15) ครัวเรือนของท่านมีการจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น วันพ่อ วันแม่ เป็นประจำในทุก ๆ ปี (ค่าเฉลี่ย 3.98) และโดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวของ อบต.บางน้ำผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.99) (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต
ของคนในชุมชน ด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

ที่	ประเภทตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
1.	ท่านพอใจกับนโยบายของอบต. ในการมอบเค้กวันเกิดให้กับผู้สูงอายุ การนำกระเช้าผลไม้ไปเยี่ยมคนในชุมชนเมื่อยามเจ็บป่วย	1	5	4.10	ค่อนข้างสูง
2.	สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีเวลาอยู่ด้วยกัน	1	5	3.93	ค่อนข้างสูง
3.	สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในครอบครัว	2	5	3.99	ค่อนข้างสูง
4.	สมาชิกในครัวเรือนของท่านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยามที่ประสบปัญหา	2	5	4.15	ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ที่	ประเภทตัวแปร	Min	Max	Mean	ผลลัพธ์
5.	ครัวเรือนของท่านมีการจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น วันพ่อ วันแม่ เป็นประจำในทุก ๆ ปี	1	5	3.98	ค่อนข้างสูง
6.	โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวของ อบต.บางน้ำผึ้ง	1	5	3.99	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		1.33	5.0	4.02	ค่อนข้างสูง

กล่าวโดยสรุป ประสิทธิภาพของนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนของผู้ประกอบการในตลาดบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.887 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

นอกจากผลการศึกษาเชิงปริมาณดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการร้านค้า ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องกับการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ด้านรายได้ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีส่วนสำคัญในการให้เกิดรายได้ภายในชุมชน ซึ่งเป็นรายได้ที่ทำให้ประชาชนสามารถเลี้ยงชีพได้อย่างมั่นคง เป็นสินค้าที่มาจากชุมชน เช่นสินค้าทางการเกษตรที่มีอยู่ในชุมชน สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และการเป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนของผู้คนในชุมชนในช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากการให้ข้อมูลของผู้ประกอบการร้านค้าต้นไม้สวยงาม ที่ว่า

“เมื่อก่อนลูกดินเปิดเป็นสิ่งที่ไม่คนสนใจ ดูไม่มีค่า แต่พอมีตลาดน้ำเกิดขึ้น ลูกดินเปิดก็มีค่าทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง นักท่องเที่ยวต่างชาติก็ชอบ กลายเป็นไม้เศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้ 1,000 – 2,000 บาทต่อวัน ” (ผู้ประกอบการร้านค้าต้นไม้สวยงาม. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“เป็นข้าราชการบำนาญออกมาอยู่บ้านก็ไม่มีรายได้ พอมีตลาดน้ำบางน้ำผึ้งก็เลยทำงานมไทยมาขาย มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ดีกว่าอยู่บ้านเฉยๆ” (ผู้ประกอบการร้านค้าขนมไทยโบราณ. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“นโยบายนี้ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นมีรายได้มากขึ้นประมาณ 40,000 บาทต่อเดือนต้นทุนการผลิตกระเป๋าดอกใบละประมาณ 100 บาท ราคาขายก็ขายอยู่ที่ ประมาณ 300-500 บาทชีวิตความเป็นอยู่ก็ดีขึ้นรายได้ก็มั่นคง” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“นโยบายการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นเช่นจากคนที่มิหนี่สินก็สามารถปลดหนี้ได้เพราะว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นวันๆหนึ่งถ้าหักต้นทุนแล้วก็ได้พันกว่าบาทวันไหนคนมาเที่ยวเยอะสองสามพันก็เคยมีชีวิตที่ดีขึ้นเยอะ” (ผู้ประกอบการร้านค้า เลื่อที่ละลึก. 15 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“จากการที่เกิดตลาดน้ำบางน้ำผึ้งขึ้นนั้น เกือบทุกครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือร้านค้าในตลาด 276 ร้าน ก็หมายถึง 276 ครอบครัวที่มีรายได้เพิ่มขึ้นทางอ้อม เช่น วินมอเตอร์ไซด์ประมาณ 100 คัน ซึ่งหมายถึง 100 ครอบครัว ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นและร้านค้าร้านอาหารในตำบลก็มีรายได้มากขึ้น ซึ่งเป็นการกระจายรายได้สู่รากหญ้า” (เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“นโยบายนี้คือนะเป็นการเพิ่มรายได้ของชุมชน ผลไม้ พืชผักที่ชาวบ้านปลูกไว้ก็มีการนำมาขายในตลาด ขนม อาหาร ที่ชาวบ้านเขาทำกินอยู่ก็ยังสามารถมาขายในตลาดได้ซึ่งก็ทำให้ตลาดนี้มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง หรือจะเรียกได้ว่าเป็นตลาดของชาวบ้านซึ่งก็จะส่งผลทำให้รายได้ของคนในตำบลบางน้ำผึ้งมีรายได้เพิ่มมากขึ้น” (กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ, ประชาชนชาวบ้าน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

โดยสรุปแล้วประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการให้เกิดรายได้ภายในชุมชน ทั้งทางตรง คือ ผู้ประกอบการร้านค้าภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และทางอ้อม ร้านอาหาร คนขับมอเตอร์ไซด์ และร้านค้าอื่นๆ ตลอดจนสองข้างทางที่เข้าสู่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดของ ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ที่มีต่อผู้คนในชุมชน

(2) ด้านความมั่นคงของอาชีพ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการให้เกิดความมั่นคงของอาชีพภายในชุมชน ซึ่งเป็นรายได้ที่ทำให้ประชาชนสามารถเลี้ยงชีพได้อย่างมั่นคง และประกอบอาชีพสุจริต และมีต้นทุนทางการผลิตที่ไม่แพง เพราะสิ่งของที่นำมาขายก็นำมาจากสิ่งที่แต่ละครัวเรือนมีอยู่ เช่น สินค้าทางการเกษตร พืช ผัก ผลไม้ ขนมไทยโบราณ น้ำพริก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลิตผลที่ชาวบ้านมีอยู่แล้ว จึงมีความเสี่ยงน้อยที่จะขาดทุน หากสินค้าขายไม่หมดก็เกิดการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน เหลือก็เก็บไปกินที่บ้าน จึงทำให้มีรายรับมากกว่ารายจ่าย แม้กระทั่งการเดินทางมาขายสินค้าก็ไม่ต้องเดินทางไปไกล ไม่ต้องเสียค่าเดินทาง เพราะสถานที่ค้าขายก็อยู่ภายในชุมชนของตนเอง นโยบายดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้งมีอาชีพที่มั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

“นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลนี้ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นมากทุกคนในครอบครัวมีความสุขมีอาชีพ มีรายได้เมื่อก่อนรับราชการแต่ลาออกเพราะขายน้ำพริกขายได้ดีกว่าเดือนหนึ่งได้เป็นแสนเลี้ยงดูลูกๆ ได้สบาย” (ผู้ประกอบการร้านค้าน้ำพริก. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“เมื่อก่อนชาวบ้านจะเอาสินค้า OTOP ไปขายก็ต้องเดินทางไปไกลบางที่จัดที่เมืองทองธานีค่าเดินทางก็ไม่คุ้มรายได้ก็ไม่แน่นอน แต่พอมีตลาดน้ำก็มีที่ขายประจำไม่ต้องเสียค่าเดินทางไปไกลลูกค้ามาหาเราเองถึงที่ ชาวบ้านบางคนก็ทำ Home Stay ก็กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แล้วผ่านเกณฑ์การรับรองจำนวน 9 หลัง ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละประมาณ 100 คน ราคาต่อคืน 350 บาท พร้อมอาหารเช้าและอาหารสำหรับใส่บาตรพระรายได้ก็เข้าหมู่บ้านลูกบ้านก็ไม่ต้องจากบ้านไปทำงานในกรุงเทพ” (ผู้ใหญ่บ้าน. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ประชากรในตำบลบางน้ำผึ้งก็เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานที่รัฐบาลตั้งไว้ทำให้เป็นตำบลที่ปราศจากความยากจนตำบลแรกในประเทศไทย เพราะทุกครอบครัวมีอาชีพที่สุจริตมีอาชีพรองรับจากตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของคนในตำบลเป็นอย่างมาก” (กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ, ปราชญ์ชาวบ้าน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“หลังจากมีนโยบายการท่องเที่ยวชาวบ้านมีอาชีพที่มั่นคงมีเงินเก็บก็เกิดระบบเงินออมจากชุมชนปัจจุบันมีเงินออมประมาณ 20-30 ล้านบาท ทุกคนในตำบลก็สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จะได้ไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกวิธี” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ปัญหาเดิมที่นั่นคือชาวบ้านมีผลิตภัณฑ์แต่ไม่มีตลาดเหมือนเป็นการผลักให้เขาทำงานเมื่อผู้นำไม่คิดช่วยชาวบ้าน จังหวัดไม่ได้มีแผนเพื่อการช่วยเหลือหมู่บ้านนั้นชุมชนนั้นก็ไปไม่รอดชาวบ้านก็ไม่มีอาชีพที่มั่นคงพอไม่มีอาชีพ ปัญหาสังคมอื่นๆก็จะตามมาอีกเยอะ นโยบายการท่องเที่ยวจึงเป็นทางออกของปัญหาดังกล่าว” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

โดยสรุปแล้ว ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้นำเอาความโดดเด่นของวิถีการดำเนินชีวิต ธรรมชาติในชุมชนและวัฒนธรรม สร้างเป็นจุดขายทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างงานที่มั่นคงภายในชุมชน ควบคู่ไปกับการสงวนรักษาธรรมชาติ ด้วยการรู้จักนำจุดเด่นของชุมชนมาใช้ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลบางน้ำผึ้งประกอบอาชีพในชุมชนของตนเอง และมีอาชีพที่มั่นคงภายใต้พระราชดำริ ของพระเจ้าอยู่หัว คือ ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

(3) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการให้

เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินภายในชุมชน อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจของชุมชนดี ผู้คนประกอบอาชีพสุจริต ไม่มีการฉกฉวย ว่างราว การระบาดของยาเสพติดก็ไม่มี ผู้ค้ายาเสพติดก็หมดไป เขตชุมชน กระเพาะหมู ที่อดีตเป็นสถานที่น่ากลัวในยามค่ำคืน ก็กลับกลายเป็นท่าเลทอง ค่ำคืนที่น่ากลัวกลับกลายเป็นค่ำคืนที่มีผู้คนเดินทางผ่านไปมา อย่างปลอดภัย ไร้ความกังวลต่ออันตรายเหมือนในอดีต นโยบายการท่องเที่ยวดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตที่มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน

“เมื่อก่อนของในตลาดขายบ่อยแต่ทุกวันนี้เวลากลางคืนก็มียามมาเฝ้าของให้ด้วย เมื่อก่อนไม่มียามก็ต้องขนของกลับบ้านหมดเหนื่อยมากเวลาจะเก็บหรือเวลามาขายก็ต้องขนมาจากบ้านเดี๋ยวนี้ไม่ต้องแล้วของไม่เคยหายเลย” (ผู้ประกอบการร้านผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ทุกวันนี้ไปไหนมาไหนไม่ต้องกลัวกลางค่ำ กลางคืนไปไหนมาไหนก็สะดวก ไฟตามทางก็สว่างผู้คนก็เยอะ ไม่น่ากลัวเหมือนแต่ก่อนแล้ว” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“การทำงานของพวกเราคนในพื้นที่ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล และชุมชนต่างรับผิดชอบหน้าที่ของแต่ละคนอย่างดี เช่น เรื่องของยาเสพติดซึ่งทุกวันนี้ก็ล่าพุดได้เลยได้ว่าชุมชนบางน้ำผึ้งปลอดภัยยาเสพติดพวกขี้ยา ฉกฉวย ว่างราวไม่เคยเกิดขึ้นนานมาแล้วสิ่งที่สำคัญผู้นำต้องเสียสละ ซึ่งสิ่งนี้สามารถช่วยกันแก้ปัญหาสังคมได้ และขาดเสียมิได้คือ ความร่วมมือของชุมชน” (ผู้ใหญ่บ้าน. 15 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ทุกวันนี้ปัญหาสังคมมีน้อยมากและก็ถูกแก้ไข เช่นยาเสพติดก็มีการให้โอกาสบำบัดให้หาย เครื่องตรวจตราอย่างสม่ำเสมอ โจรขโมยก็น้อยเพราะที่นี่มีถนนหลวงเส้นเดียวทางเข้า-ออกทางเดียวมีเจ้าหน้าที่ผลัดเวรตรวจตราความสงบทุกคืน ” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ในตลาดน้ำมีกล้องวงจรปิด 13 ตัวมีเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบและนอกเครื่องแบบคอยดูแลให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวสิ่งเหล่านี้เป็นมาตรการที่ องค์การบริหารส่วนตำบล และชาวบ้านมีไว้เพื่อดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

โดยสรุปแล้ว ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินภายในชุมชน อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจของชุมชนดี ประชาชนในชุมชนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง ไม่มีปัญหาสังคม มีระบบการดูแลสุขภาพความปลอดภัยที่ดี การเดินทางเข้าออก ในตำบลบางน้ำผึ้งก็เข้าออก

ได้เพียงทางเดียว อีกทั้งการตรวจตราอย่างเข้มงวดจากเจ้าหน้าที่ ที่ดูแลความปลอดภัยทั้งกลางวัน และกลางคืน และสิ่งที่สำคัญและเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง คือนโยบายส่งเสริมการ ท่องเที่ยวของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ที่สร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน จนลดปัญหา การตกงานและ ปัญหาสังคมต่าง ๆ

(4) **ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน** ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า นโยบาย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการ ส่งเสริมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายในชุมชน ทำให้ การสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชน มีการดูแล รักษาความสะอาดอย่างมีระบบ โดยการคัดแยกขยะ การไม่ทิ้งของเหลือแม่ น้ำ ล้างจาน เป็นกฎของ ชุมชนร่วมกัน ซึ่งการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยัง คงไว้ซึ่งธรรมชาติที่สวยงาม อากาศที่ดี และมีการนำเอาธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ซึ่งเป็นการเอื้อซึ่งกันและกัน ทำให้สภาพแวดล้อมของตลาดน้ำบาง น้ำผึ้ง ยังคงมีความเป็นธรรมชาติสูง มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม ตลอดเส้นทาง บรรยากาศที่ร่มรื่น และ อากาศที่สดชื่น จึงเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญ ถึงประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในชุมชนได้เป็นอย่างดี

“สิ่งแวดล้อมในตลาดน้ำก็ดีขึ้น ไม้ก็เยอะยังมีความเป็นธรรมชาติอยู่มากๆ ได้ใกล้ชิด ธรรมชาติเพราะที่นี่เป็นสวนร้านอาหารบางร้านเขาก็ใช้ใบตองทำเป็นที่ใส่อาหาร ไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อม ร้านน้ำก็นำกระบอกไม้ไผ่มาเป็นแก้ว ร้านขายไอศกรีมใช้กะลามะพร้าวมาทำเป็นถ้วย นำรักคิคนซื้อก็ชอบ เพราะได้ของกินแล้วก็ยังเก็บของพวกนี้ไปใส่อะไรได้อีก อากาศก็ดีไม่มี มลภาวะมีนักท่องเที่ยวหลายคนมาพัก โฮมสเตย์แล้วดีใจบอกว่ายังมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก ” (ผู้ประกอบการร้านผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ ถ้าเป็นถนนหลักเรายอมให้เทคอนกรีตแต่ถนนในหมู่บ้านยังคงสภาพเดิม เนื่องจากทุก ครั้งที่ทำถนนก็ต่อมีการตัดไม้ และชุมชนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าจะรักษาความเป็นธรรมชาติ จึงยอมให้มีการทำถนนเฉพาะเส้นหลักใหญ่เท่านั้น ดังชุมชนของเราจึงสามารถรักษาพื้นที่สีเขียว เอาไว้ได้ ” (ผู้ใหญ่บ้าน. 15 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ ร้านของป่าก็มีการอนุรักษ์ธรรมชาติเพราะเราใช้ผักตบในการทำของก็ไม่ได้ซื้อไม่ต้อง ลงทุนอะไรเลย ” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ ปัญหาในเรื่องของขยะก็ไม่มีที่นี่เขาดูแลอย่างดีมีที่ให้ทิ้งขยะเป็นที่และรองรับ นักท่องเที่ยวได้ พอเย็นเขาก็มาเก็บขยะ ไปไม่มีการปล่อยเอาไว้ค้างคืน ” (ผู้ประกอบการร้านค้าเสื้อ ที่ทะเลลึก. 15 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“สืบเนื่องจากพื้นที่ที่กระเพาะหมู 6 ตำบลได้รับการอนุรักษ์เป็น “พื้นที่สีเขียว” ซึ่งจุดประสงค์หลัก ๆ คือ อนุรักษ์พื้นที่ที่เป็นเลือกส่วนไร่นาแบบเดิม ๆ ไม่สนับสนุนให้เกิดโรงงานนโยบายของตำบลบางน้ำผึ้ง สนับสนุนให้ชุมชนเปิดตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนสร้างงานให้ชุมชน และการสนับสนุนให้มีการสร้าง home stay แบบพอเพียงเนื่องจากนโยบายของทางตำบลเน้นความพออยู่ พอกิน การท่องเที่ยวชุมชนไม่เน้นให้เป็นธุรกิจเหมือนกับที่อื่นๆ อีกหลักพระคำรัสของพระเจ้าอยู่หัว ” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้รางวัลรักเจ้าพระยาคลองสวยน้ำใสอีก 1 โถ่เพราะเราให้ความสำคัญกับแม่น้ำลำคลอง เพราะถ้าแม่น้ำเสียใครจะมาเที่ยวซึ่งเราก็ได้มีการผลิตน้ำจืดในทรีฟชีวิตาเพื่อการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ก็จะนำมาใช้ในลำคลองในครัวเรือนเพื่อรักษาคุณภาพของน้ำและสำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดก็มีการมาอบรมในเรื่องของการรักษาคุณภาพของน้ำมีเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำ และไม่ใช่เราจะสนใจในเรื่องของน้ำอย่างเดียวในเรื่องของขยะป่าไม้ ถนนหนทางเราก็ให้ความสำคัญเหมือนกันมีการอบรมการแยกขยะการดูแลสิ่งแวดล้อมช่วยกันปลูกต้นไม้ลงในพื้นที่ช่วยซ่อมแซมเพิ่มเติมส่วนที่ตายไปเพราะเรามีคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมตำบลคอยดูแล” (คณะกรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ, ปราชญ์ชาวบ้าน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์) โดยสรุปแล้วนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการพึ่งพิงของมนุษย์และธรรมชาติไว้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งยังมีส่วนในการรณรงค์ ปลูกจิตสำนึก ประชาชนบางน้ำผึ้งให้มี จิตสำนึก รักธรรมชาติ หวงแหนถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ผ่านทางโครงการและกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทำให้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ได้รับการพัฒนาและควบคู่ไปกับการ รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

(5) ด้านการศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ทำให้เกิดกระบวนการศึกษา ในรูปแบบใหม่ที่ไม่มีในชั้นเรียนหรือในหนังสือเรียนทั่วไป เรียกว่า การศึกษาจากชีวิตจริง อีกทั้งยังเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้านให้ความรู้กับลูกหลานในชุมชนและนักท่องเที่ยว มีการอบรมให้เด็กได้ใช้สิ่งที่เรียนมาจากห้องเรียนมาใช้ในการดำเนินชีวิตจริง สอนให้เด็กกล้าแสดงออก และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การศึกษายังขยายมุมมองกว้างไปไม่เพียงแต่เด็กเท่านั้น ผู้ปกครอง และประชาชน ผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ก็ต้องศึกษา เรียนรู้ แนวทางความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้ก้าวทัน ต่อ

ความก้าวหน้าของสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อรองรับ และเป็นเกราะป้องกันกัน การกลืนกลายของ สังคมและความทันสมัยที่มาพร้อมกับความเจริญของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในตลาด น้ำบองน้ำผึ้ง เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ ของตลาดน้ำบองน้ำผึ้งต่อไป

“ปัจจุบันนี้การเรียน ไม่ใช่แค่ในตำราเท่านั้นบางครั้งในตำราไม่สามารถนำมาใช้ได้หรอกแต่ ความรู้คือการเก็บเกี่ยวสิ่งที่ได้ประสบพบเจอต่างหากบางครั้งคนเรียนเก่งไม่สามารถปฏิบัติงาน ได้ก็ มี เราต้องสอนคนให้กล้าพูดกล้าแสดงออก เพราะการศึกษาไม่ได้มีอยู่ในตำราเรียนเท่านั้น แต่เรายัง ต้องเรียนรู้ไปตลอดชีวิต ” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบองน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“นโยบายการท่องเที่ยวส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นมากไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการศึกษา เพราะเด็กก็ได้มีส่วนร่วมมีการอบรมไค้เด็ก มีการสอนให้เด็กทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว การ สอนสานหมวกพอทำเป็นก็เอามาขาย ทำให้มีรายได้เด็กบางคนช่วยพ่อแม่หารายได้ในวันหยุด ” (ผู้ประกอบการร้านค้าต้นไม้สวยงาม . 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“นโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลบองน้ำผึ้ง ส่งเสริมการศึกษาสำหรับชุมชน ปลุกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการรักถิ่นของตนสำหรับเด็ก ๆ และเยาวชน ซึ่งทุกคนมีพื้นฐานด้านนี้เป็น ทุนเดิมให้พวกเขา รักและห่วงแหนพื้นที่ ซึ่งสังเกตให้ดีในพื้นที่นี้ไม่มีการตัดไม้มีการรักษา ธรรมชาติถึงแม้ว่าเมื่อเด็กๆ โตขึ้นต้องออกจากพื้นที่ไปทำมาหากินที่อื่น แต่เชื่อแน่ว่าวันหนึ่งเขาต้อง กลับมาอยู่อาศัย มาดูแลรักษาบ้านเกิดของตนเอง ” (ผู้ใหญ่บ้าน. 15 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ด้านการศึกษามีคณะเข้ามาดูงานเรื่องการท่องเที่ยว การพัฒนาชุมชน และเศรษฐกิจ องค์การบริหารส่วนตำบล มีวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหาร อบรมมักคุเทศก์น้อย มี โครงการนำเด็กโรงเรียนที่สอนโรงเรียนน้อง ศูนย์เด็กเล็กในชุมชน 2 โรงเรียน” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบองน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ มีปราชญ์ท้องถิ่น และมีปราชญ์ชาวบ้าน ปราชญ์เกษตรเราก็มีปราชญ์ผู้รู้ผู้อยู่มากใน ชุมชน และยังมีกลุ่ม OTOP กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่หลายกลุ่มในชุมชนซึ่งก็สามารถให้นักศึกษามา เรียนรู้ดูงานได้ ” (กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ ,ปราชญ์ชาวบ้าน, สัมภาษณ์เมื่อ 14 พ.ย. 2552)

“ เราก็ได้มีการเปิดศูนย์เรียนรู้ถ่ายทอดให้นักศึกษา ได้เรียนรู้ด้วยซึ่งก็มีประ โยชน์ต่อ สาธารณชนทั่วไป มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เห็นประโยชน์ก็เข้ามาส่งเสริมเข้ามาสนับสนุนมา ให้ความรู้ในเรื่องของการตลาดได้ให้ข้อคิด ให้คำแนะนำทำให้เราได้มีการปรับปรุง แก้ไขพัฒนาจน ทำให้เราติดอันดับตลาดน้ำในประเทศไทย และในเอเชีย ” (กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ, ปราชญ์ ชาวบ้าน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

โดยสรุปแล้ว ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้สร้างกระบวนการศึกษาที่ไม่มีที่สิ้นสุด สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ยังมีส่วนผลักดันให้คุณภาพของการศึกษาได้รับการพัฒนาทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ที่ผลักดันให้ประชาชนในองค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งทุกคนต้องเรียนรู้อยู่ทุกวัน เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองทั้ง ทางความรู้ทางสังคม ความรู้ทางเศรษฐกิจ และความรู้ที่จะเท่าทันต่อความทันสมัยที่จะเข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยว ความรู้เหล่านี้ อาจจะต้องใช้เวลา เพื่อสะสมประสบการณ์ และพัฒนาไปสู่องค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในอนาคตต่อไป

(6) ด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยได้สร้างกิจกรรมที่ดีขึ้นภายในครอบครัว ทำให้สมาชิกภายในครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน ผ่านทางการค้าขายภายในตลาดน้ำ โดยในวันหยุด ลูกหลานต่างช่วยกันนำสินค้ามาขายในตลาดน้ำ เด็กจึงมีกิจกรรมและรายได้พิเศษไปพร้อม ๆ กัน อีกทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวระหว่างชุมชนให้มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จึงเป็นอีกแบบอย่างที่สร้างกิจกรรมและความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ

“คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีรายได้เสริมเข้ามาในครอบครัว เสาร์อาทิตย์ลูกหลานก็มาช่วยกันขายของไม่ไปตีเกม ไม่ตีตเทียว มีงานให้ทำลูกหลานก็อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา ” (ผู้ประกอบการร้านผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“พวกเด็กตัวเล็กๆ ได้มาช่วยพ่อแม่ขายกล้วยเดี่ยวเขาก็ขายกันเป็นครอบครัวมีความสุขดี” (ผู้ประกอบการร้านค้าต้นไม้สวยงาม. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ร้านไหนมีลูก มีหลานเขาก็มาช่วยกันขายของร้านขายน้ำลูกเขาก็มาช่วยเดินส่งน้ำ ได้เงินเด็กมันก็ดีใจอยากจะทำ สนุกด้วย” (ผู้ประกอบการร้านค้าขนมไทยโบราณ. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ของที่ขายเราก็ผลิตกันเองไม่มีการไปรับมาขาย แม่ค้าก็เป็นคนที่นี้รู้จักคุ้นเคยกันดีมีการกระจายในหมู่บ้าน คนในครอบครัวช่วยกันเพื่อนบ้านก็มาเรียนทำด้วยกัน ทำเองผลิตเองขายเอง” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“พอมีตลาดน้ำชุมชนบางน้ำผึ้งก็มีกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอีกมากมาย เช่น กลุ่มผู้สูงอายุที่รวมตัวกันหลังเกษียณอายุแล้วมาช่วยทำงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลคอยดูแลกิจการต่าง ๆ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบล จัดสรรให้ ด้วยใจอาสาสมัครทุกคน ไม่มีเงินเดือน ทุกวันนี้หิ้วปืนโต

ข้าวมาทานร่วมกันมาได้พบปะ พูดคุย และยังได้ช่วยเหลือคนอื่นด้วย” (เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

โดยสรุปแล้ว นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีเวลาในการทำกิจกรรมภายในครอบครัว อีกทั้งมีรายได้เข้ามาในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนว่างงาน ผู้เกษียณอายุราชการ ผู้สูงอายุ ต่างมีกิจกรรมทำร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันต่อกันภายในครอบครัว

4.3 แนวทางในการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สูงยิ่งขึ้น

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และกรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ ได้ให้ความเห็นว่า แนวทางในการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ การสร้างลักษณะนิสัยของประชาชนให้กระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์ การเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงาน และการส่งเสริมประชาชนภายในชุมชนให้มีส่วนร่วมต่อนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ในอนาคตเราจะพัฒนาให้ตลาดน้ำ เป็นที่รู้จักของผู้คนมากขึ้น โดยเพิ่มด้านการประชาสัมพันธ์ แต่การประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุด คือการที่นักท่องเที่ยวไปบอกปากต่อปาก และสร้างลักษณะนิสัย ของประชาชนให้กระตือรือร้นมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานเพื่อพัฒนาตลาดน้ำ” (นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“จำนวนเจ้าหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงานตามแผนนโยบายมีจำนวนน้อย ถ้ามีการเพิ่มตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้นกว่านี้ก็คงจะดี เพราะการทำงานจะรวดเร็วและมีประสิทธิภาพกว่านี้” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. 9 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“โดยภาพรวมแล้วก็ดีทุกอย่าง ที่อยากเห็นคือความร่วมมือของชาวบ้านที่จะช่วยกันพัฒนาตลาดน้ำให้ดียิ่งขึ้น และพัฒนาเรื่องของการประชาสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น” (เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็เป็นเรื่องที่สำคัญที่อบต. จะละทิ้งไม่ได้ เพราะถ้าบริหารงานโดยไม่ได้ใจประชาชนแล้ว ก็เป็นเรื่องยากที่นโยบายการท่องเที่ยวจะได้รับการพัฒนา トラบใดที่การมีนโยบายการท่องเที่ยว ช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้ ประชาชนมีส่วนได้ตรง

จุดนี้ก็จะได้รับการสนับสนุนและเข้ามาส่วนร่วมในการพัฒนาต่อไป” (กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ, ประชาชนชาวบ้าน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

4.3.1 การปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง มีข้อเสนอแนะให้ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ปรับปรุงทางด้านความสะดวกเรียบร้อยของตลาดน้ำ การเพิ่มถังขยะ และเพิ่มจำนวนห้องน้ำ สำหรับนักท่องเที่ยว การขยายทางเท้าสำหรับนักท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกสำหรับรถจักรยาน และสิ่งที่สำคัญ คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและผู้อาศัยอยู่ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ คนที่มาเที่ยวเขาชอบมาถามหา ตู้กดเงินATM บางทีก็เดินเข้ามากลางตลาดแล้วต้องย้อนไปกดที่ทำการ อดต. เขาก็บ่นว่าไกล ” (ผู้ประกอบการร้านผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว. 8 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ น่าจะเพิ่มเรื่องของห้องน้ำ เพราะที่มีอยู่ไม่ค่อยพอ น่าจะเพิ่มตรงเรื่องนี้เพราะได้ยินบ่นกันมาหลายคนแล้ว ” (ผู้ประกอบการร้านค้าต้นไม้สวยงาม. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ อยากให้จัดแบ่งพื้นที่การขายให้เป็นหมวดหมู่ อย่างเช่น คนขายต้นไม้ก็อยู่พื้นที่เดียวกัน นักท่องเที่ยวจะได้เลือกซื้อได้สะดวก ” (ผู้ประกอบการร้านค้าต้นไม้สวยงาม. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ เรื่องความสะดวกก็น่าทำนะ เช่นเพิ่มถังขยะให้นักท่องเที่ยว เพื่อความสะดวกในการทิ้งขยะ เพิ่มถังขยะให้เยอะกว่านี้ก็น่าจะดี ” (ผู้ประกอบการร้านค้าขนมไทยโบราณ. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ พี่ว่า ควรจะขยายพื้นที่ของตลาดให้เยอะกว่านี้ เพราะนักท่องเที่ยวมากันเยอะ เคยพูดกับทาง อบต.แล้วเขาบอกว่าจะดูให้ ” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ อยากให้มีห้องน้ำที่สะอาดกว่านี้ เพราะที่มีอยู่ นักท่องเที่ยวชอบบ่นว่าไม่สะอาด และอยากให้มีการประชาสัมพันธ์ให้มีคนมาเที่ยวมากยิ่งขึ้น ” (ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา. 7 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

“ อยากให้ขยายทางเท้าสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะทุกวันนี้เดินกันลำบาก บางคนเลยไม่อยากจะซื้อของเพราะ ไปขวางทางเดินของคนอื่น ” (ผู้ประกอบการร้านค้าเสื้อที่ระลึก. 15 พ.ย. 2552 : สัมภาษณ์)

“เราน่าจะให้ความสำคัญในเรื่อง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวมาเป็นอันดับหนึ่ง ไม่ว่าจะ
จะเป็นที่จอดรถที่มีคนคอยดูแล การดูแลทรัพย์สิน การฉกชิงวิ่งราว เพื่อนักท่องเที่ยวจะได้เที่ยวอย่าง
สบายใจ และเรื่องของการพัฒนาปรับปรุงโดยคำนึงถึงวิถีชีวิตของประชาชนแบบไทยดั้งเดิม”
(กรรมการผู้จัดตั้งตลาดน้ำ, ปราชญ์ชาวบ้าน. 14 พฤศจิกายน 2552 : สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป แนวทางในการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้มี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สูงยิ่งขึ้น องค์กรบริหารตำบลส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจะต้องดำเนินการ
ในหลาย ๆ เรื่อง กล่าวคือ ต้องเน้นการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ต้องสร้างลักษณะ
นิสัยของประชาชนให้กระตือรือร้นมีความคิดสร้างสรรค์ ต้องเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงาน
ส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วม ปรับปรุง ความสะอาดเรียบร้อยของตลาดน้ำ เพิ่มถังขยะ
เพิ่มจำนวนห้องน้ำ ขยายทางเท้า อำนวยความสะดวกสำหรับการโอนเงิน และสร้างหลักประกัน
เรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และผู้อาศัยอยู่ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ให้มีประสิทธิภาพที่สูงยิ่งขึ้น

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 กระบวนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

ผลการศึกษา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกือบจะครบวงจรของกระบวนการนโยบาย กล่าวคือ เริ่มจากการจัดเวทีประชาคมในตำบลแล้วนำความคิดเห็นของประชาชนไปกำหนดเป็นเป้าหมายและยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากนั้นมีการทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง และจัดสรรงบประมาณสนับสนุน รวมทั้งใช้หลัก ธรรมภิบาลในการบริหารนโยบาย กระบวนการดำเนินนโยบายที่ยังไม่ได้ดำเนินการคือ การติดตามและประเมินผลนโยบาย

5.1.2 ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งในระดับค่อนข้างสูง เนื่องจาก

ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดและดำเนินนโยบายตั้งแต่ต้น ประกอบกับการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนภายในชุมชนในด้านการประชาสัมพันธ์ ทำให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นที่รู้จักของผู้คนอย่างอย่างรวดเร็ว ทั้งการเดินทางที่สะดวกสบาย ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก จึงทำให้มีผู้คนจำนวนมากให้ความสนใจมาเที่ยวชม จับจ่ายซื้อของภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จนเกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจภายในชุมชน

ประสิทธิผลของนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) รายได้ของผู้ประกอบการ 2) ความมั่นคงของอาชีพ 3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 4) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน 5) การศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม 6) ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.887 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า หลังจากมีตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของผู้คนจำนวนมาก ทำให้เกิดผลกระทบในด้านลบ คือ เกิดคดียกชิงวิ่งราวในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินค่อนข้างสูง (ค่าเฉลี่ย 4.17)

นอกจากผลการศึกษาเชิงปริมาณดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการร้านค้า ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องกับการศึกษาเชิงปริมาณ ประชากรส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งรายได้ที่มั่นคงและความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว และเกิดกิจกรรมยามว่างในครอบครัว และประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสามารถดำเนินชีวิตโดยพึ่งพาธรรมชาติและดูแลธรรมชาติไปพร้อมๆกันได้

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งเกิดจากกระบวนการนโยบาย ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายรวมถึงการบริหารนโยบาย ด้วยความเข้าใจในบริบทของชุมชน และนำหลักธรรมาภิบาล คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า และ หลักคุณธรรม มาใช้ในการบริหารงาน ทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างสูงสุด อีกทั้งประชาชนต่างให้ความร่วมมือและสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งอย่างเต็มที่ ผลงานวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการกำหนดนโยบายที่ถูกต้องและสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยวัฒน์ โลหะพูนตระกูล (2551) พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เพื่อแก้ไขปัญหา

ของชุมชนเรื่องผลผลิตไม่มีที่จำหน่าย สินค้าราคาตกต่ำ และหลังจากมีแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งแล้ว สามารถแก้ไขปัญหาก็แก่ชุมชนในเรื่องผลผลิตทางการเกษตรได้ เพราะมีการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ คือ ปัจจัยภายนอกซึ่งได้แก่กระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ของภาครัฐ ที่สร้างความต้องการในการท่องเที่ยวของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นมากขึ้น และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ในด้านของ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ภายใต้ หลักธรรมาภิบาล สิ่งหนึ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้ คือ หลักความรับผิดชอบของผู้นำ พบว่าผู้นำในทุกระดับ นับตั้งแต่ นายขกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด เจ้าหน้าที่ กรรมการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ผู้ใหญ่บ้าน ต่างมีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ จึงเกิด “ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง” และเกิดการมีส่วนร่วมในภาครัฐและประชาชนที่เข้มแข็งและเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ อ่องเอี่ยม (2550) ซึ่งพบว่า ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากแนวคิดของผู้นำท้องถิ่น โดยได้มีการโน้มน้าวให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว รวมทั้งมีการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมประชุม พูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งชุมชนยังต้องอาศัยบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการลงทุน และการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญที่จะต้องควบคู่ไปกับการสอบถามถึงความต้องการของชุมชนและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน

ในด้านของ การอนุรักษ์ธรรมชาติ จากการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน อีกทั้งยังมีส่วนในการช่วยกันรณรงค์และรักษาแม่น้ำลำคลองภายในชุมชน เพราะประชาชนเข้าใจเป็นอย่างดีว่า ไม่มีแม่น้ำลำคลอง ไม่มีป่าไม้ ไม่มีธรรมชาติ ผู้คนก็ไม่มีอาชีพ ไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างทุกวันนี้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิด การท่องเที่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ซึ่งเป็นแนวคิดที่พยายามสร้างความสมดุลระหว่าง การอนุรักษ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวคือ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่ไปกับการสงวนรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติ โดยส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ ด้วยความเชื่อที่ว่า การท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานและสร้างรายได้จำนวนมากทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้แก่ราษฎรในชนบทให้ตระหนักถึงความสำคัญและช่วยสนับสนุนการสงวนรักษาพื้นที่อนุรักษ์และ

ทรัพยากรธรรมชาติ โดยสรุปแล้ว ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้นำเอาความโดดเด่นของวิถีการดำเนินชีวิต ธรรมชาติในชุมชนและวัฒนธรรม สร้างเป็นจุดขายทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างงานที่มั่นคงภายในชุมชน ควบคู่ไปกับการสงวนรักษาธรรมชาติ ด้วยการรู้จักนำจุดเด่นของชุมชนมาใช้ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลบางน้ำผึ้งประกอบอาชีพในชุมชนของตนเอง และมีอาชีพที่มั่นคงภายใต้พระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัว คือ ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับผลการศึกษาที่ พบว่า ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ รายได้ของผู้ประกอบการ ความมั่นคงของอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การศึกษา/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว นั้นมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งทำให้เกิดกระบวนการศึกษา ในรูปแบบใหม่ที่ไม่มีในชั้นเรียนหรือในหนังสือเรียน คือ เรียกว่า การศึกษาจากชีวิตจริง ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้านให้ความรู้กับลูกหลานในชุมชนและนักท่องเที่ยว มีการอบรมให้เด็กได้ใช้สิ่งที่เรียนมาจากห้องเรียนมาใช้ในการดำเนินชีวิตจริง สอนให้เด็กกล้าแสดงออก และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การศึกษายังขยายมุมมองกว้างไปไม่เพียงแต่เด็กเท่านั้น ผู้ปกครอง และประชาชน ผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ก็ต้องศึกษา เรียนรู้ แนวทางความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้ก้าวทันต่อความก้าวหน้าของสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อรองรับและเป็นเกราะป้องกันกัน การกลืนกลายของสังคมและความทันสมัยที่มาพร้อมกับความเจริญของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิด ของ The Common Wealth Department of Tourism (อ้างถึงใน สมชัย เบญจชย. 2546 : 2) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยว ธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระ ด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน” ดังนั้น ชุมชนต้องรู้จักตนเอง ต้องเข้าใจสภาพของชุมชน เพื่อการรักษา ธรรมชาติ และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน จากการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของนโยบาย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้สร้างกระบวนการศึกษา ที่ไม่มีที่สิ้นสุด สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ยังมีส่วนผลักดัน ให้คุณภาพของการศึกษาได้รับการพัฒนา ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ที่ผลักดันให้ประชาชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งทุกคนต้องเรียนรู้อยู่ทุกวัน เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองทั้ง ความรู้ ทางสังคม ความรู้ทางเศรษฐกิจ และความรู้ที่จะเท่าทันต่อความทันสมัยที่จะเข้ามาพร้อมกับ

นักท่องเที่ยวนั้น อาจจะต้องใช้เวลา เพื่อสะสมประสบการณ์ และพัฒนาไปสู่องค์ความรู้ ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในอนาคตต่อไป

ส่วนผลการศึกษาที่พบว่าประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม โดยได้สร้างกิจกรรมที่ดีขึ้นภายในครอบครัว ทำให้สมาชิกภายในครอบครัวได้อยู่พร้อม หน้าพร้อมตากัน ผ่านทางการค้าขายภายในตลาดน้ำ โดยในวันหยุด ลูกหลานต่างช่วยกันนำสินค้า มาขายในตลาดน้ำ เด็กจึงมีกิจกรรมและรายได้พิเศษไปพร้อมๆกัน อีกทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว ระหว่างชุมชน ให้มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น นโยบายส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างกิจกรรมและ ความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ แนวคิด คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว กล่าวถึง การที่ประชาชนมีครอบครัวที่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับ ความผูกพัน การช่วยเหลือและความรับผิดชอบต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทั้งในด้านจิตใจ และวัตถุ จึงกล่าวได้ว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล บางน้ำผึ้ง มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีเวลาในการทำกิจกรรมภายใน ครอบครัว อีกทั้งมีรายได้เข้ามาในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนว่างงาน ผู้เกษียณอายุราชการ ผู้สูงอายุ ต่างมีกิจกรรมทำร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีกันภายในครอบครัว

นอกจากการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งที่ช่วยให้ประชาชน ได้เพิ่ม รายได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น สิ่งที่เป็นผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวตลาดน้ำ บางน้ำผึ้ง ในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า หลังจากมีตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดขึ้น จึงมีเหตุร้ายในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินค่อนข้างสูง (ค่าเฉลี่ย 4.17) ซึ่งเป็นผลกระทบในทางด้านลบ ด้วยเหตุนี้เอง องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งต้องตระหนัก และเฝ้าระวังและหาแนวทางในการป้องกันและปราบปรามให้เคร่งครัดมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า เมื่อเศรษฐกิจและความเจริญได้สืบคลานเข้าไปที่ใด สิ่ง ที่ต้องระมัดระวัง ในชุมชนนั้นก็คือ ความเป็นชุมชนจะหายไป สิ่งดี ๆ ที่เคยมีก็จะถูกเปลี่ยนไป ตลาด น้ำบางน้ำผึ้งก็ต้องเฝ้าระวังความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไปพร้อม ๆ กับเศรษฐกิจและความเจริญ ที่เข้า มาภายในชุมชน สิ่งที่ต้องกำกับการบริหารส่วนตำบลต้องเฝ้าระวังทั้งในด้านการบริหารงาน ทั้งในเรื่อง ของคน และงบประมาณที่ต้องทำให้โปร่งใส เนื่องจากผลประโยชน์และรายได้ที่เข้ามาในตลาดน้ำที่ มากขึ้น หรือการระมัดระวังในเรื่องสินค้าภายในชุมชน เช่น มีการเข้ามาของสินค้าที่ไม่อนุรักษ์ ธรรมชาติ ราคาสินค้าที่แพงเกินไป สินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่สะอาด นักท่องเที่ยวถูกเอาเปรียบ เปรียบ หรือการถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมของชุมชน อันเนื่องมาจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

ภายในชุมชน ที่ต่างมุ่งหวังกอบโกยผลประโยชน์ให้ได้มากที่สุดโดยไม่คำนึงถึงนักท่องเที่ยวและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลัง ตลาดน้ำหลาย ๆ แห่งที่ต้องปิดตัวเองลงก็เพราะนักท่องเที่ยวไม่เห็นถึงความเป็นธรรมชาติของชุมชน วัฒนธรรมที่เคยเป็นอยู่ สิ่งเหล่านี้ องค์กรบริหารส่วนตำบล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเฝ้าระวังและหาแนวทางในการรักษาและป้องกัน ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจและความเจริญที่เข้ามาภายในชุมชน เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นตลาดน้ำ บางน้ำผึ้ง มิเช่นนั้น ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งก็จะกลายเป็นเพียงตลาดนัดชุมชนประจำสัปดาห์ ไม่ใช่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งที่เต็มไปด้วยความน่าสนใจอีกต่อไป เพราะเอกลักษณ์ของความเป็นธรรมชาติ ความ เป็นชุมชนหายไป สิ่งที่สำคัญไม่เพียงแต่องค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเท่านั้นที่จะเข้าใจใน ปัญหานี้ แต่เป็นหน้าที่ของประชาชนตำบลบางน้ำผึ้งทุกคนที่ต้องรับทราบ และหาแนวทางร่วมมือ กับองค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและปกป้องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชาวตำบลบางน้ำผึ้งต่อไป

สิ่งที่ต้องสนใจอีกประการหนึ่งคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและ นักท่องเที่ยว เนื่องจากมีเงินหมุนเวียนในชุมชนมาก ทำให้กลุ่มมิจฉาชีพเข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจึงควรมีมาตรการป้องกันในเรื่องนี้ด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดประสิทธิผลสูงยิ่งขึ้น องค์กรบริหารส่วน ตำบลบางน้ำผึ้ง ควรมีนโยบายดังนี้

(1) ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่สีเขียว ในตลาดบางน้ำผึ้งให้มากขึ้น เนื่องจากด้านการวางแผนพัฒนาพื้นที่สีเขียว ประชาชนมีส่วนร่วมใน ระดับน้อยที่สุด

(2) ควรมีนโยบายติดตามและประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็น ระบบ โดยให้นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทำการติดตามและประเมินผลเพื่อหลีกเลี่ยงความ โน้มน้ำใจ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ในระดับปฏิบัติการ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ควรดำเนินการดังนี้

- (1) ควรจัดการประชุมร่วมระหว่างผู้ทำการค้าขายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง กับผู้นำ อบต. บางน้ำผึ้งเพื่อวางแผนการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งการค้าที่เป็นที่รู้จักมากขึ้น
- (2) ควรส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งให้มีความหลากหลายทั้งผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการพัฒนาอาชีพของคนในท้องถิ่น
- (3) ควรกระตุ้นและสร้างลักษณะนิสัยของผู้ค้าให้มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เรื่อย ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาตลาดน้ำให้มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา
- (4) ควรเพิ่มตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดน้ำ เนื่องจากจำนวนผู้ปฏิบัติงานด้านตลาดน้ำบางน้ำผึ้งยังมีน้อย
- (5) ควรเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยให้มีรัดกุม เช่น เพิ่มเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เพิ่มกล้องวงจรปิด และมีการแจ้งเตือนนักท่องเที่ยวให้ระมัดระวังทรัพย์สินที่มีค่า เป็นต้น เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและนักท่องเที่ยว
- (6) ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากยิ่งขึ้น เช่น ตู้เบิกเงินอัตโนมัติ (ATM) ห้องน้ำถึงขยะ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นการบริการที่นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงทางเท้าให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพราะเวลาที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมากก็ต้องแออัดกันเดิน ซึ่งทางเท้าก็ยังไม่กว้างพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

เพื่อให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาองค์ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

- (1) ควรมีการศึกษา วิจัย วิเคราะห์จุดแข็ง – จุดอ่อน (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
- (2) ควรมีการศึกษา วิจัย ปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อนำมาปรับปรุงการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- (3) ควรมีการศึกษา วิจัย ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(4) ควรมีการศึกษา วิจัย ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ว่า นักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจในแต่ละเรื่องมากน้อยเพียงใด และนำความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(5) ควรมีการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในเชิง ปริมาณและคุณภาพ เพื่อทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและ แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติในอนาคต เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ธรรมชาติ อย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. (2550) เอกสารแนวทางจัดทำและประสานแผนพัฒนาสามปี 2551-2553 ของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ม.ป.ท : กรุงเทพมหานคร.
- กรมล ทงธรรมชาติ. (2521) การปกครองและการเมือง. ม.ป.ท : กรุงเทพมหานคร.
- กรมป่าไม้. (2548) แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวประเทศไทย. ม.ป.ท : กรุงเทพมหานคร.
- กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544) แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์. ม.ป.ท :
กรุงเทพมหานคร.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2540) วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา (สาขา
วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. (2544) อบต. ในกระบวนการทัศน์ใหม่ พัฒนาสร้างเครือข่ายและเสริมสร้าง
ความเข้มแข็ง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : เสมารธรรม.
- ขัตติยา กรรณสุด. (2548) ธรรมชาติกับสังคมไทย. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาทุน
ทางสังคมฯ ประจำภาคเรียนที่ 2/2548. สมุทรปราการ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญาพฤทธิ. (2548) การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ จากวิชาการสู่การปฏิบัติ
จากประสบการณ์สู่การเรียนรู้ นำเสนอในเวทีการประชุมเครือข่ายนโยบายสาธารณะ
ครั้งที่ 1 แผนงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี. กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิสาธารณะสุขแห่งชาติ.
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2551) แนวทางและวิธีการประเมินผลนโยบายสวัสดิการสังคม. เอกสาร
ประกอบการเรียนการสอนวิชาการวิจัยและการประเมินผลนโยบาย ประจำภาคเรียนที่
2/2551. สมุทรปราการ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- จริยาวัฒน์ โลหะพูนตระกูล. (2551) การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัด
สมุทรปราการ. สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- จารุวรรณ อ่องเอี่ยม. (2550) บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา
ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม.
มหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- จุฑารัตน์ จริยาอุดม. (2548) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เป็นตลาดน้ำ
 บางน้ำผึ้ง : กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.
 ภาคนิพนธ์ ปร.ศ. (การบริหารทั่วไป) ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชุติมา เลหาวิจิตรจันทร์. (2544) คุณภาพชีวิตของนักสังคมสงเคราะห์สังกัดกรุงเทพมหานคร.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาประชากรศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธัญนิษา เลิศนรเศรษฐ์. (2550) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ :
 กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์
 ศศ.ม. (การจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว) พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นิรุบล อนันต์. (2550) การส่งเสริมการท่องเที่ยวและองค์การเพื่อส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยว
 ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- น้ำใจ เฟือกแสนห์. (2544) การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหาร
 งานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม.
 (พัฒนาสังคม) กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บวรศักดิ์ อูวรรณ โณ. (2542) การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. ม.ป.ท : กรุงเทพมหานคร.
- ประเวศ วะสี. (2545) พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ : ชรรถบัญญัติสุขภาพของคนไทย เครื่องมือนวัตกรรม
 ทางสังคม. นนทบุรี : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข.
- ประเวศ วะสี. (2547) กระบวนการนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสาธารณะสุขแห่งชาติ
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2543) วิถีใหม่แห่งการพัฒนา : วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3.
 กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผาสุก มุททเมธา. (2535) คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
 โอเดียนสโตร์.
- มนัสนันท์ สุกพิทักษ์กุล. (2549) การถ่ายโอนภารกิจด้านสวัสดิการสังคมสู่องค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่น : กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. การศึกษาด้วยตนเอง ศศ.ม. สมุทรปราการ :
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ระพีพรรณ คำหอม. (2540) **สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์. (2540) **ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร**. สส.ม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาริติน วัชชัย. (2547) **คู่มือแนวทางการดำเนินงานของ อบต. ตามหลักธรรมาภิบาล**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- วิจารณ์ พาณิชย์. (2548) **การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.
- วัชรพงษ์ คงมั่น. (2550) **การศึกษาหลักพุทธธรรมในธรรมาภิบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลคำแคน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น**. ภาคนิพนธ์ สส.ม. (บริหารสังคม) สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543) **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. ปรินติ้ง เฮ้าส์.
- ศิริลักษณ์ บุญเต็ย. (2542) **ประสิทธิผลของโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2550) **นโยบายสาธารณะ : แนวคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ เสนาธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2548) **“การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ จากวิชาการสู่การปฏิบัติ จากประสบการณ์สู่ การเรียนรู้”** นำเสนอในเวทีการประชุมเครือข่ายนโยบายสาธารณะ ครั้งที่ 1 แผนงานพัฒนานโยบาย สาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสาธารณะสุขแห่งชาติ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง. (2551) **เอกสารองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- อารีรัตน์ ธีวทอง. (2550) **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง : กรณีศึกษาตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

บรรณานุกรม (ต่อ)

เอกณรงค์ ขวดแก้ว. (2549) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมบ้านสันทรายพัฒนา
จังหวัด เชียงใหม่. ศศ.ม. (สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม) เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยพายัพ.

เอกปรัชญา ยานะสาร. (2545) การจัดการศึกษาวิชาชีพโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าเมี่ยง
อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ศศ.ม. (สาขาวิชาอาชีวศึกษา) เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยพายัพ.

ภาคผนวก

ผนวก ก.

แบบสอบถาม (สำหรับผู้ประกอบการ)

เรื่องประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
กรณีศึกษา ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

โปรดกาเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ ชาย
 หญิง

2. อายุ .....ปี

3. สถานภาพสมรส

1) โสด 2) สมรส 3) หม้าย/หย่าร้าง

4. การศึกษา

1) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า 2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 4) ปวส./ปวท./อนุปริญญา
 5) ปริญญาตรี 6) สูงกว่าปริญญาตรี

5. จำนวนคนในครัวเรือน ..... คน

6. อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว

1) ข้าราชการ 2) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 3) ค้าขาย 4) พนักงานในสถานประกอบการ/โรงงาน
 5) ธุรกิจส่วนตัว (โปรดระบุ) .....
 6) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

7. รายได้จากอาชีพหลัก.....บาท/ปี

8. อาชีพที่ทำในตลาดบางน้ำผึ้ง

- 1) จำหน่ายสินค้าชุมชน   2) จำหน่ายสินค้า OTOP
- 3) เรือจำหน่ายสินค้าและกิจการการพายเรือชมทัศนียภาพสองฝั่งคลอง
- 4) จำหน่าย อาหารลาว-หวาน
- 5) อื่นๆ(โปรดระบุ).....

9. รายได้จากการประกอบอาชีพในข้อที่ 8 จำนวน ..... บาท/ปี

10. ระยะเวลาที่ท่านค้าขายในตลาดบางน้ำผึ้ง

☐	น้อยกว่า 1 ปี	☐	1-2 ปี
☐	2-3 ปี	☐	3-4 ปี
☐	มากกว่า 4 ปี		

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการบริหารงานของอบต. เรื่องตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

ความพึงพอใจ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง					
2. การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง					
3. การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง					
4. การรายงานผลการดำเนินงานของโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง					
5. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง					
6. การดำเนินงานไปตามระยะเวลาที่กำหนด					
7. ผลการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น					
8. การแก้ไขปัญหาตรงความต้องการของประชาชน					
9. ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการดำเนินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง					
10. การนำเอาผลการประเมินโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้ง ไปปรับปรุง					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของครัวเรือนท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

ตัวชี้วัดประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านคุณภาพชีวิต	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รายได้					
1.1 อบต. มีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน					
1.2 อบต. สามารถบริหารนโยบายส่งเสริมรายได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล					
1.3 การประกวดร้านค้าสะอาด และการมอบรางวัลประจำเดือนของอบต. ส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีรายได้เพิ่มขึ้น					
1.4 อบต. ให้การช่วยเหลือลงทุนการทำกิจการร้านค้า เช่น สร้างร้านค้าให้กับผู้ประกอบการ					
1.5 รายได้ครัวเรือนของท่านเพิ่มขึ้นจากการค้าขายหรือการให้บริการนักท่องเที่ยวในตลาดน้ำ					
1.6 โดยภาพรวมครัวเรือนของท่านพึงพอใจต่อรายได้จากการประกอบอาชีพในตลาดน้ำ					
2. ความมั่นคงทางอาชีพ					
2.1 อบต. มีนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมความมั่นคงในการประกอบอาชีพให้กับครัวเรือน					
2.2 การมีตลาดน้ำทำให้ครัวเรือนของท่านมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ					
2.3. ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ครัวเรือนของท่านเปลี่ยนอาชีพบ่อยครั้ง					
2.4 อาชีพที่ครัวเรือนท่านทำเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ อย่างสม่ำเสมอ					

ตัวชี้วัดประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ ด้านคุณภาพชีวิต	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
2.5 อาชีพค้าขายหรือบริการนักท่องเที่ยว ทำให้ครัวเรือน ของท่านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น					
2.6 โดยภาพรวมครัวเรือนของท่านมีความมั่นคงใน อาชีพ					
3. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
3.1 อบต. มีนโยบายในการดูแลความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนอย่างชัดเจน					
3.2 อบต. มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่อาสาสมัครพิทักษ์ ชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ					
3.3 อาสาสมัครพิทักษ์ชุมชน (อาสาสมัครตำรวจหมู่บ้าน / อปพร.) ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง					
3.4 อบต. มีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น ถัง ดับเพลิง หัวประปาดับเพลิง					
3.5 อบต. มีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของ ชุมชนให้มีความปลอดภัย					
3.6 หลังจากมีตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดคึกคักซึ่งวังราวในชุมชน					
3.7 โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดระเบียบ ชุมชน การรักษาความเรียบร้อย และความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สินของ อบต. บางน้ำผึ้ง					
4. ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน					
4.1 อบต. มีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกและสร้าง ตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน เช่น การห้ามตัดต้นไม้ การ ทิ้งขยะลงในลำคลอง					
4.2 อบต. มีการให้ความรู้ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม การ คัดแยกขยะ					
4.3 คนในชุมชนมีความตื่นตัวเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล					

ตัวชี้วัดประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ ด้านคุณภาพชีวิต	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
4.4 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาลำคลอง					
4.5 สิ่งแวดล้อมในตำบลบางน้ำผึ้งมีความสะอาด เรียบร้อยเหมาะแก่การอยู่อาศัย					
4.6 โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้านการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ อบต. บางน้ำผึ้ง					
5. การศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม					
5.1 อบต. ให้การสนับสนุนโรงเรียนในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลอย่างเพียงพอและทั่วถึง เช่น การหัก รายได้จากผู้ประกอบการร้านค้า ไปสนับสนุนโรงเรียน					
5.2 อบต. ส่งเสริมให้โรงเรียนฝึกเด็กนักเรียนให้เป็น มัคคุเทศก์ในตลาดน้ำ ในวันเสาร์ – อาทิตย์					
5.3 อบต. ให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล เช่น นม เสื้อผ้า อุปกรณ์การ เรียน อย่างเพียงพอ และทั่วถึง					
5.4 อบต. ให้การส่งเสริมศาสนา โดยจัดให้มีการไหว้ พระ 9 วัด ในเขตตำบลบางน้ำผึ้ง					
5.5 อบต. ส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง การกวนกาละแม					
5.6 โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้าน การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม อบต. บางน้ำผึ้ง					
6. ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว					
6.1 ท่านพอใจกับนโยบายของอบต. ในการมอบเค้กวัน เกิดให้กับผู้สูงอายุ การนำกระเช้าผลไม้ไปเยี่ยมคนใน ชุมชนเมื่อยามเจ็บป่วย					
6.2 สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีเวลาอยู่ด้วยกัน					
6.3 สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีการพูดคุย แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นภายในครอบครัว					

ตัวชี้วัดประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ ด้านคุณภาพชีวิต	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
6.4 สมาชิกในครัวเรือนของท่านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยามที่ประสบปัญหา					
6.5 ครัวเรือนของท่านมีการจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น วันพ่อ วันแม่ เป็นประจำในทุก ๆ ปี					
6.6 โดยรวมท่านมีความพึงพอใจต่อการกิจกรรมส่งเสริม ความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวของ อบต.บางน้ำผึ้ง					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นทั่วไป

1. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้งประสบความสำเร็จหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีจุดเด่น และจุดอ่อนในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าตลาดน้ำบางน้ำผึ้งควรเพิ่มบริการอื่น ๆ ในด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

4. ข้อเสนออื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างดียิ่ง

ผนวก ข.

ชุดที่ 1

แบบสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

1. ข้อมูลทั่วไปของนายก อบต.

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....เพศ.....
การศึกษา.....สถานภาพ.....อาชีพ.....รายได้.....
ตำแหน่ง.....ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง.....

2. ทำไมองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจึงมีนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3. นโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้กำหนดเป้าหมายไว้อย่างไร เป้าหมายดังกล่าวมีโครงการ แผนงาน และกิจกรรมอะไรรองรับบ้าง

4. อบต.บางน้ำผึ้งใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างไร (1. หลักความโปร่งใส 2. หลักความรับผิดชอบ 3. หลักการมีส่วนร่วม 4. หลักนิติธรรม 5. หลักความคุ้มค่า 6. หลักคุณธรรม)

5. ทำไมท่านจึงคิดว่านโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นประโยชน์กับชุมชน

6. ท่านสั่งการให้ปัสดดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างไร

7. องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนนโยบายแผนงาน / โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเรื่องใดบ้าง และเพียงพอหรือไม่

8. ท่านได้ทำการติดตามและประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือไม่ อย่างไร

9. ในความเห็นของท่าน คิดว่านโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิผลดีหรือไม่ อย่างไร

10. ถ้าต้องการให้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงยิ่งขึ้นท่านคิดว่า อบต. บางน้ำผึ้งต้องดำเนินการอย่างไร

ชุดที่ 2

แบบสัมภาษณ์ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

1. ข้อมูลทั่วไปปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....เพศ.....

การศึกษา..... สถานภาพ.....

อาชีพ..... รายได้.....

ตำแหน่ง.....ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง.....

เป็นคนในพื้นที่บางน้ำผึ้งหรือไม่.....

2. ท่านได้รับทราบนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้งจากใครและในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารนโยบายท่านมีความคิดเห็นต่อนโยบายนี้ อย่างไร

3. นายกอบต. ได้สั่งการให้ท่านดำเนินการทำอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4. ท่านนำนโยบายที่ได้รับจากนายก อบต. ไปดำเนินการอย่างไร มีการจัดสรรบุคลากรให้มีหน้าที่เฉพาะนโยบายนี้หรือไม่ และได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการตามนโยบายนี้อย่างไร

5. ท่านคิดว่านโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลต่อการได้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของชุมชนใน 6 ด้าน อย่างไร

- 1) ด้านรายได้
- 2) ด้านความมั่นคงของอาชีพ
- 3) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 4) ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- 5) ด้านการศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม
- 6) ด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

6. ท่านส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่อย่างไร

7. ท่านได้ติดตามและประเมินผลนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร

8. ท่านคิดว่าผลการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

9. ถ้าจะให้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิผลมากขึ้นท่านคิดว่า อบต. ต้องดำเนินการอย่างไร

ชุดที่ 3

แบบสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบล

1. ข้อมูลทั่วไปสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง
ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....เพศ.....
การศึกษา.....สถานภาพ.....
อาชีพ.....รายได้.....
ตำแหน่ง.....ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง.....
เป็นคนในพื้นที่บางน้ำผึ้งหรือไม่.....
2. ท่านได้รับทราบนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้งจากใครและในฐานะที่ท่านเป็นผู้ปฏิบัติงานท่านมีความคิดเห็นต่อนโยบายนี้ อย่างไร
3. ท่านได้ดำเนินการทำอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. ท่านนำนโยบายที่ได้รับไปดำเนินการอย่างไร มีการจัดสรรบุคลากรให้มีหน้าที่เฉพาะนโยบายนี้หรือไม่ และได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการตามนโยบายนี้อย่างไร
5. ท่านคิดว่านโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลต่อการได้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ของชุมชนใน 6 ด้าน อย่างไร
  - 1) ด้านรายได้
  - 2) ด้านความมั่นคงของอาชีพ
  - 3) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
  - 4) ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
  - 5) ด้านการศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม
  - 6) ด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว
6. ท่านส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่อย่างไร
7. ท่านได้ติดตามและประเมินผลนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร
8. ท่านคิดว่าผลการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่
9. ถ้าจะให้เห็นนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิผลมากขึ้นท่านคิดว่า อบต. ต้องดำเนินการอย่างไร

ชุดที่ 4

แบบสัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน/คณะกรรมการจัดตั้งตลาดน้ำ

1. ข้อมูลทั่วไปประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....เพศ.....

การศึกษา.....สถานภาพ.....

อาชีพ.....รายได้.....

ตำแหน่ง.....ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง.....

เป็นคนในพื้นที่บางน้ำผึ้งหรือไม่.....

2. ท่านได้รับทราบนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้งจากใครและในฐานะที่ท่านเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน/คณะกรรมการจัดตั้งตลาดน้ำ และอยู่ในพื้นที่ท่านมีความคิดเห็นต่อนโยบายนี้ อย่างไร

3. ท่านได้ดำเนินการทำอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4. ท่านน่านโยบายที่ได้รับไปดำเนินการอย่างไร มีการจัดสรรบุคลากรให้มีหน้าที่เฉพาะนโยบายนี้หรือไม่ และได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการตามนโยบายนี้อย่างไร

5. ท่านคิดว่านโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลต่อการได้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ของชุมชนใน 6 ด้าน อย่างไร.

1) ด้านรายได้

2) ด้านความมั่นคงของอาชีพ

3) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4) ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

5) ด้านการศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม

6) ด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

6. ท่านส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่อย่างไร

7. ท่านได้ติดตามและประเมินผลนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร

8. ท่านคิดว่าผลการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

9. ถ้าจะให้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิผลมากขึ้นท่านคิดว่า อบต. ต้องดำเนินการอย่างไร

ชุดที่ 5
แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

1. ข้อมูลทั่วไปผู้ประกอบการ

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....เพศ.....
การศึกษา.....สถานภาพ.....
อาชีพ.....รายได้.....

2. ท่านได้รับทราบนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ อบต. บางน้ำผึ้งจากใครและในฐานะที่ท่านอยู่ในพื้นที่ท่านมีความคิดเห็นต่อนโยบายนี้ อย่างไร

3. ท่านได้ทราบอะไรบ้างที่เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อนโยบายนี้

5. ท่านคิดว่านโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลต่อการได้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของชุมชนใน 6 ด้าน อย่างไร

- 1) ด้านรายได้
- 2) ด้านความมั่นคงของอาชีพ
- 3) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 4) ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- 5) ด้านการศึกษา / ศาสนา / ศิลปวัฒนธรรม
- 6) ด้านความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

6. ท่านมีส่วนร่วมในนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่อย่างไร

7. ท่านได้ติดตามและประเมินผลนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร

8. ถ้าจะให้เห็นนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีประสิทธิภาพมากขึ้นท่านคิดว่า อบต. ต้องดำเนินการอย่างไร

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล	นางสาวภัทรธิดา วัฒนชาติ
วัน เดือน ปีเกิด	22 พฤษภาคม 2527
ที่อยู่ปัจจุบัน	13 หมู่ที่ 14 ถนนเทศบาลสำโรงใต้ 21 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	มัธยมศึกษา วิทยาลัยพณิชยการเชตุพน กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2550	สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2551	เข้าศึกษาต่อปริญญาโท หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบูรณาการนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ